

Vraag 3

[REDACTED]

Van: [REDACTED]@deltalinqs.nl>
Verzonden: donderdag 5 oktober 2017 12:44
Aan: [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]@lmconsultancies.com'
Onderwerp: RE: Overleg EZ-deltalinqs waterstofproject Rotterdam
Bijlagen: Rotterdam h-Vision Project Presentation DP.pdf

Beste allen,
Hierbij de presentatie voor ons overleg van aanstaande maandag.
Met dank aan TNO. Wij zien er naar uit dit concept met jullie te bespreken!
Met vriendelijke groet,

Waalhaven Z.z. 19, Havennr.

2235

PortCity II, 4e etage

Postbus 54200

3008 JE Rotterdam

[REDACTED]
Programmadirecteur

M: +31 6 [REDACTED]

T: +31 10 [REDACTED]

E: [REDACTED]@deltalinqs.nl

I: www.deltalinqs.nl

Van: [redacted] <[redacted]@connectingindustries.nl>
Verzonden: maandag 19 juni 2017 10:27
Aan: [redacted]@pzh.nl; [redacted]
 [redacted]@aebamsterdam.nl; [redacted]
 [redacted]@ltoglaskracht.nl; [redacted] [redacted] [redacted] [redacted]
 [redacted]
 [redacted]
CC: [redacted]@milieufederatie.nl;
 [redacted]@linde.com; [redacted]@connectingindustries.nl
Onderwerp: RE: kernteam CO2 Smart Grid 6 juni
Bijlagen: A6 Marktstudie CCU voor HIC - CE_Delft_3K44
 _CCU_market_options_Rotterdam....pdf

Beste mensen,

In het kader van afstemming met het CCU-programma van Deltalinqs (met Plant One als testcentrum) stuur ik hierbij de CCU Marktstudie voor Rotterdam, die wij samen met Uniper hebben laten uitvoeren door CE Delft. Ik geef hierbij ook een eerste reactie op de voorstellen zoals Deltalinqs die van CO2 Smart Grid heeft ontvangen; daar werd namelijk om gevraagd.

Disclaimer: we staan aan het begin van een ingrijpende systeeminnovatie, waarbij het vanzelfsprekend van belang is dat we veel discussiëren over de opties die we zien en de vragen die we hebben. Over alles wat ik hieronder zeg, mag dus gediscussieerd worden. ☺

De belangrijkste opties die wij vanuit Deltalinqs voor Rotterdam zien, staan in onderstaande afbeelding. Voor een CO2 Smart Grid is het van belang om je te realiseren dat een dergelijk grid voor CCS **superkritisch en droog CO₂** vereist. Als je meer toepassingen vanuit het grid wilt realiseren, zal die CO2 dus dezelfde eigenschappen hebben. Vervolgens zou je dan moeten kijken **welke CCU-toepassingen** dat zijn. Vanuit de smart grid gedachte is het dan van belang om te inventariseren **hoeveel CO2 uit het grid nodig** zou zijn om product X volgens proces Y te maken.

Vijf kwaliteiten CO2

1. Superkritisch en droog CO2 voor CCS
2. Zuivere CO2, droog, voor food en farma
3. Zuivere CO2, nat voor food en farma (droog/nat, per case bekijken).
4. Ruwe en onzuivere CO2, voor mineralisatie en voor algen richting kleurstoffen
5. Verdunde, ruwe en onzuivere CO2, voor mineralisatie

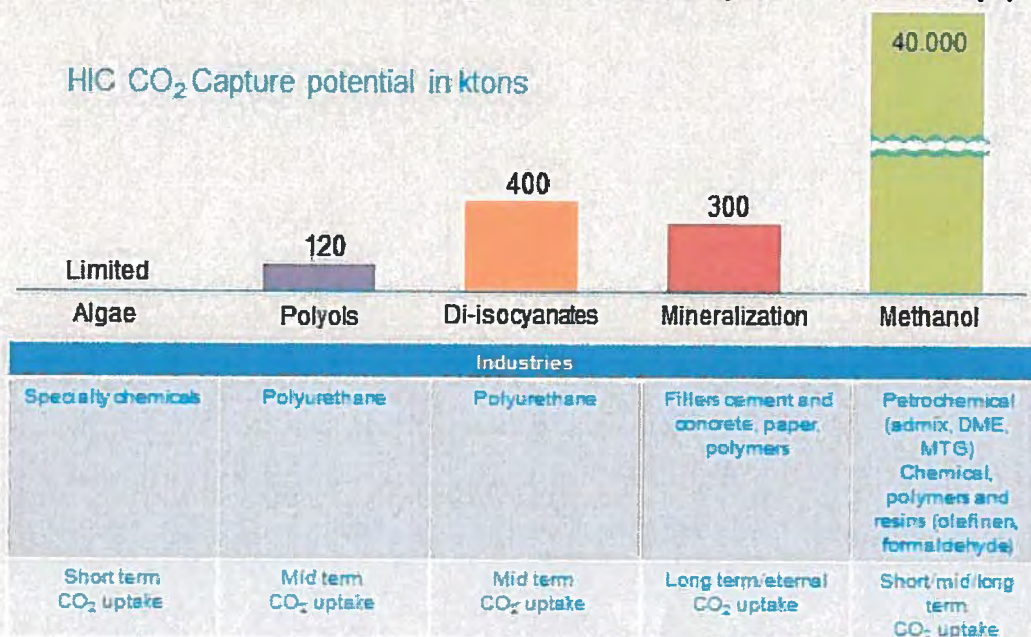
Het Ecofys-rapport bevestigt de CCU-routes die wij ook zien, maar maakt andere keuzes. Ik heb de indruk dat het schema uit het Ecofys rapport betrekking heeft op een andere regio/land, niet direct op het HIC in Rotterdam. Vanuit Deltalinqs komen wij namelijk deels tot andere keuzes, waarvoor we verkenningen met bedrijven hebben opgezet:

- Mineralisatie – eerste deelproject gaat nu pre feasibility fase in. NB: mineralisatie heeft geen superkritische en droge CO2 nodig, dus via een smart grid kan dit niet of wordt onnodig duur.
- Polyurethanen – benodigde zuiverheid van CO2 en nat/droog CO2 is deel van ons onderzoek. Gezien de vorderingen van Covestro ligt dit CCU-project in Rotterdam voor de hand.
- Methanol – idem. Methanol kan thermochemisch of elektrochemisch gemaakt worden. Je kunt er veel CO2 in kwijt, maar het proces vraagt veel energie en is daarom nog niet rendabel. Maar dat waren zon en wind in het begin ook niet. In aanvang zou je methanol als brandstof kunnen gebruiken (zie Arcelor), dan is de CO2 reductie zo'n 50%. Wil je met methanol op termijn 100% CO2 reductie realiseren, dan is de route methanol

- Daarnaast kijken wij ook naar energiezuiniger afvangtechnologie en ik kan me voorstellen dat dit **ook vanuit Smart Grid wordt gedaan**.

- CCU market options HIC – study CE Delft (Uniper & Deltalings)

+31

Verzonden: woensdag 14 juni 2017 16:30

_____@ltoglaskracht.nl; _____
_____; _____; _____;
_____, _____, _____, _____, _____, _____, _____, _____, _____, _____

Hallo,

Met Ecofys is afgesproken dat wij als kernteam een selectie maken van 3 CCU toepassingen die in de pre feasibility verder worden uitgewerkt.

In de bijlage vinden jullie een groslijst met een assessment van Ecofys.

Mijn voorstel is de volgende CCU cases uit te werken:

- Horticulture
- Carbonate mineralization
- Polymer processing

Op die manier hebben we een brede range toepassingen met redelijke TRL's.

Deze shortlist stemmen we volgende week nog af met het CCU cluster in Rotterdam (Plant One) om deze shortlist te toetsen aan interesse in de markt.

Zonder tegenbericht ga ik er van uit dat jullie akkoord zijn met deze selectie en werkwijze.
Heb je andere suggesties, laat die dan graag deze week aan mij weten!

Een vriendelijke groet,

Manager CO₂ Smart Grid

+ 31 6

 Van Vollenhovenstraat 15 - pakhuis 22

3016 BE Rotterdam

[Web](#) | [Twitter](#) | [LinkedIn](#)

Van: [redacted]@essent.nl
Verzonden: dinsdag 23 augustus 2016 8:27
Aan: [redacted]
CC: [redacted]@essent.nl; [redacted]@gasunie.nl; [redacted]@shell.com; [redacted]@siemens.com; [redacted]@portofrotterdam.com
Onderwerp: FW: CCUS - aanbod van de sector
Opvolgingsmarkering: Opvolgen
Markeringsstatus: Voltooid

Geachte mevrouw [redacted]

Goed dat we met elkaar in gesprek kunnen gaan mbt voormeld onderwerp.

In de cc heb ik de emailadressen opgenomen van de personen/bedrijven die graag aan een eerste gesprek willen deelnemen.

 We zien een datumprikker met belangstelling tegemoet.
 Ik zal die dan ook doorsturen naar de andere bedrijven, die wellicht vanwege de vakantieperiode, nog niet gereageerd hebben.

Fijne Dag.

Met vriendelijke groet/Mit freundlichen Grüßen/Kind regards,

[redacted] - [redacted]

Head Environment

[redacted]
 RWE Generation HardCoal, Gas & Biomass Continental Europe | Amerweg | 4931 NC Geertruidenberg |
 Postbus 158 | 4930 DC Geertruidenberg | [redacted]we.com | cell +31
 (0)6 [redacted] | www.rwe.com/web/cms/nl/1713702/rwe-generation-se | www.bioenergytrade.org |
www.TKI-BBE.nl |

 [redacted]
 Secretaresse Technical Support Productie en Operations Support Productie

Mobile +31(0)6 [redacted], Essent Energie Productie BV
 Amerweg 1, 4931 NC Geertruidenberg, The Netherlands

Werkdagen: Maandag, Dinsdag en Donderdag

Op woensdagochtend en vrijdag kunt u terecht bij mijn collega [redacted], telnr: +31 (0) [redacted]

Van: [redacted]@minez.nl
Verzonden: donderdag 18 augustus 2016 15:13
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: CCUS - aanbod van de sector

Beste [redacted]

Dank voor onderstaande email. De brief over CCUS ihkv de energiedialoog heb ik inderdaad ook ontvangen. De brief zal worden opgenomen in het bevindingenrapport van de Energiedialoog. Daarnaast is het voor mij een belangrijk signaal vanuit de Nederlandse industrie en een mooie aanleiding om met elkaar verder in gesprek te gaan.

Bij EZ ben ik degene die verantwoordelijk is voor het CCS beleid. Het is dus het meest logisch als het gesprek in elk geval met mij wordt ingepland. Daarnaast lijkt het mij goed wanneer [redacted] daar ook bij aansluit.

Zou je kunnen aangeven wie vanuit de bedrijven aanwezig is? Zo op het eerste gezicht lijkt het me namelijk prima om een eerste gesprek op ambtelijk niveau te hebben. Mochten er nog punten zijn die de bedrijven ook graag op directeur-niveau willen bespreken, dan kunnen we dat ter plekke vaststellen en afspraken over maken.

Bedankt!

Groeten,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 28 juli 2016 14:48
Aan: [redacted]
Onderwerp: CCUS - aanbod van de sector

Beste [redacted] en [redacted]

Begin juli hebben jullie bijgaande input ontvangen (als het goed is) inzake CCUS en de wens van de industrie om daar nu serieus mee aan de gang te gaan. Zij ziet daarbij de overheid als een belangrijke partner. Vanochtend is er een telco geweest van de ondertekenaars. Zij willen graag een gesprek met EZ om over de inhoud door te praten en de voorgestelde acties op te pakken. Wie is daarvoor de beste gesprekspartner, naast jullie beiden? Graag zou ik namen van jullie willen ontvangen, zodat we een vervolg kunnen geven aan deze handreiking.

Alvast bedankt en groeten,
[redacted]

Met vriendelijke groet,
Yours sincerely,

[redacted]
Directeur TKI Gas
(+31) [redacted]

www.tki-gas.nl

Office manager:

[redacted]
[@tki-gas.nl](mailto:[redacted]@tki-gas.nl)

(+31) [redacted]
Dinsdags en vrijdags aanwezig

Postadres:

TKI Gas
Groen van Prinstererlaan 37

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Ministry of Economic Affairs

> P.O. Box 20401 2500 EK Den Haag The Netherlands

European Commission

DM24 08/084

1049 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË

22 JUN 2017

Date

Re CCS project ROAD

To

The initiators for the CCS project ROAD (The Rotterdam Capture and Storage Demonstration Project), ENGIE Energy the Netherlands and Uniper Benelux, have announced on the 20th of June 2017 to DG ENER as well as the Dutch Ministry of Economic Affairs that they have decided to end their support for ROAD by the 15th of September 2017. ROAD was planned to be in operation in the port and industrial area of Rotterdam in 2015, however the Financial Investment Decision was rescheduled multiple times.

On behalf of my Minister, I would like to inform you that the Dutch government fully regrets this decision. All parties, including the European Commission, have been cooperating intensively in the past years to accomplish the first integrated chain of CO₂ capture, transport and storage on a large scale in the EU. As stated in the Energy Agenda (2016), CCS is an important energy transition technology and is expected to contribute substantially to the reduction of CO₂ emissions within the context of climate policy.

Therefore, the Netherlands will continue their efforts regarding the development, demonstration and implementation of CCS technologies. This means we continue investing in R&D activities and our ambitions to realise a large CCS project do not change. In this process, we are very committed to maintain the existing cooperation with the European Commission, Member States and stakeholders within the industry.

Sandor Gastra,
Director General for Energy, Telecommunications and Competition

**Directorate-General for
Energy, Telecommunications
and Competition**

Visit address

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag
The Netherlands

Postal address

P.O. Box 20401
2500 EK Den Haag
The Netherlands

Organisation Code

00000001003214369000

T +31 (0)70 379 8911
www.rijksoverheid.nl/ez

Dealt with by

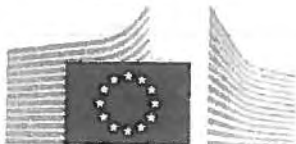
T +31 (0)70
@minez.nl

Our ref.

DGETM-EO / 17098867

Your ref.

Encl.

EUROPEAN COMMISSION
DIRECTORATE-GENERAL FOR ENERGY

The Director-General

Brussels, 03. 07. 2017
ENER/C.2/AS/MS/av (2017) 3664949

[REDACTED]
Telecommunications and
Competition
Ministry of Economic Affairs
P.O. Box 20401
2500 EK Den Haag
The Netherlands

Subject: CCS project ROAD - your letter of 22 June 2017

Dear [REDACTED]

I refer to the above mentioned letter. The European Commission also regrets the decision of Engie and Uniper to stop their financial support for the ROAD project. While the end of the project is clearly a setback for CCS in Europe, I can assure you that the European Commission still considers CCS as an important technology for decarbonisation. We expect that the focus of CCS demonstration in Europe will likely be the decarbonisation of energy- and carbon intensive industries and welcome plans of the Port of Rotterdam Authority to align efforts of CO₂ emitters in the Port towards developing a CO₂ hub.

I would like to thank the Dutch government for the support both regarding the ROAD project and in the SET-Plan context.

As already discussed, I would like to confirm my proposal to meet you personally to discuss the way forward on CCS. I propose our respective teams liaise to find the most suitable slot.

Best regards,

Commission européenne/Europese Commissie, 1049 Bruxelles/Brussel, BELGIQUE/BELGIË - Tel. + [REDACTED]
Office: [REDACTED] - Tel. direct line + [REDACTED]

[REDACTED]@ec.europa.eu

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 12 oktober 2017 15:38
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: Re: Bericht voor [redacted] over Regeerakkoord en CCS

Akkoord met dit bericht. [redacted]

Op 12 okt. 2017 om 13:31 heeft [redacted] <[redacted]@minez.nl> het volgende geschreven:

Beste [redacted]
 In het gesprek met [redacted] op 15 september jl. hebben we toegezegd om hen te informeren zodra er een regeerakkoord is. Ik heb onderstaand bericht opgesteld. Als je het eens bent met de inhoud, dan zou je dit kunnen doorsturen aan [redacted]
 Groeten,
 [redacted]

 Email to the EC:

Dear [redacted], dear [redacted]

It was a pleasure meeting you in Brussels on September 15th. We spoke about the involvement of CCS policies and projects in Europe and The Netherlands and about the importance of a new Dutch government and its position on CCS.

Last Tuesday, on October 10th, the newly formed cabinet of The Netherlands presented its coalition agreement. This document outlines the key policies for the coming years (2017-2021).

Concerning climate and energy policies, the agreement focuses on taking responsibility for reaching the goals of the Paris Climate Agreement and has set a 49% CO2 emission reduction target for 2030, which will approximately be 56 Mton of CO2. The new cabinet aims to formalize these targets in a new Climate Act.

The agreement foresees an important role for CCS in reaching these targets. An indicative number has been set: 18 Mton CO2 reduction through CCS in the industry and 2 Mton in the waste incineration sector for 2030. To achieve this and other measures, a host of supporting policies have been listed. There will be a fund for pilot and demonstration projects and the existing subsidy scheme for renewable energy production will be broadened to include other measures such as CCS. It is unsure at this time to state whether the allocated budgets will be sufficient. The more detailed targets and related measures and budgets will be included in a new Energy and Climate Agreement, which will be negotiated with social partners, industry and NGO's. Negotiations will start likely soon after the new ministers are in seat (late October, early November) and may take well into 2018 to finish.

Of course I am very delighted to see CCS in such a prominent role, but we will need some time to design appropriated policy measures. I'm looking forward to work on this together and will keep you informed as more details will become clear.

Kind regards,
 [redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 3 april 2017 16:56
Aan: [redacted]@portofrotterdam.com'
CC: [redacted]
Onderwerp: FW: mail aan HBR

Beste [redacted]

Morgenochtend om 08:30 uur staat er voor ons een belafsprak ingepland. Ik wil graag het volgende met je bespreken.

Op 15 april is de deadline voor het indienen van een Project of Common Interest (PCI) bij de Europese Commissie over grensoverschrijdende energie-infrastructuurprojecten. Naast gas en elektriciteit staat het PCI nu voor het eerst open voor CO2-transportprojecten. Op het moment dat een project een PCI-status krijgt levert dat voordelen op, de voornaamste is toegang tot het CEF-fonds (Connecting Europe Facility, €5,35 miljard voor 2014-2020). De inschrijving voor PCI staat eens in de twee jaar open. De EC heeft meermaals organisaties en lidstaten opgeroepen om in te schrijven voor CO2-PCI.

Een PCI heeft verschillende type aanvragers. Het betreft in ieder geval twee lidstaten, daarnaast zijn er affiliated applicants en een coördinating applicant. Tevens wordt een projectpromotor aangewezen. De projectpromotor is verantwoordelijk voor het opstellen van een tenuitvoerleggingplan en de jaarlijkse rapportage. De projectpromotor dient een TSB, een distributiesysteembeheerder of een andere exploitant of investeerder die een project van gemeenschappelijk belang ontwikkelt te zijn.

TNO heeft het initiatief genomen voor een PCI over een CO2-transportverbinding tussen de Rotterdamse haven en een gasveld in zee op [redacted]

[redacted] TNO is bereid om coördinating applicant te zijn, [redacted]
NL en VK zijn bereid als lidstaten het PCI te ondertekenen, terwijl er meerdere affiliated applicants zijn [redacted] Hierover is contact geweest tussen [redacted]

TNO heeft een vergoedvorderd [redacted]
[redacted] EZ vindt het belangrijk dat de partij die de meeste baat heeft bij het PCI ook de bijbehorende toewijding toont. [redacted]

[redacted] Omdat EZ het aanmelden van het PCI ondersteunt, het past immers in de verduurzaming van het Rotterdamse havencomplex, willen we graag met jullie bespreken wat de mogelijkheden zijn voor HbR om deze PCI verder te ondersteunen.
[redacted]

Ik bel je morgenochtend op je mobiele nummer.

Groeten,
[redacted]

Van: [redacted]@tno.nl>
Verzonden: maandag 3 april 2017 13:49
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Rotterdam Nucleus PCI

Dear [redacted]
 That's good news that you have been in contact with BEIS.
 I will make a slightly altered version of the summary that I have sent to you which you can share with [redacted]
 I will make sure you have this first thing tomorrow morning.
 Kind regards,
 [redacted]

From: [redacted]mailto:[redacted]@minez.nl]
Sent: donderdag 30 maart 2017 16:48
To: [redacted]
Subject: RE: Rotterdam Nucleus PCI
 [redacted] en ik hebben nog contact gehad met [redacted] van BEIS (UK gov). Zoals je al schreef ondersteunt de UK in principe het PCI, maar zou graag nog iets meer informatie ontvangen over de tijdlijn. Heb jij de samenvatting al gedeeld met hen? Zo niet, is het mogelijk een tijdschema met hen te delen?
 Groet [redacted]

Van: [redacted]mailto:[redacted]@tno.nl]
Verzonden: donderdag 30 maart 2017 11:40
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Rotterdam Nucleus PCI

Dear [redacted]
 Thank you for your email. I hope you don't mind if I respond in English. I fully understood your email and please continue to communicate in Dutch.
 There are indeed some reporting duties for the Project Promotor, and I have found some information about this in the TEN-E 347/2013 guidelines which sets down the legal framework for projects of common interest (PCI). Article 5, paragraph 4) states the following:
< By 31 March of each year following the year of inclusion of a project of common interest on the Union list pursuant to Article 3, project promoters shall submit an annual report, for each project falling under the categories set out in Annex II.1 and 2, to the competent authority referred to in Article 8 and either to the Agency or, for projects falling under the categories set out in Annex II.3 and 4, to the respective Group. That report shall give details of:
(a) the progress achieved in the development, construction and commissioning of the project, in particular with regard to permit granting and consultation procedures;
(b) where relevant, delays compared to the implementation plan, the reasons for such delays and other difficulties encountered;
(c) where relevant, a revised plan aiming at overcoming the delays.>
 So there does appear to be some reporting duties, however other sections of the guidelines stress that the administrative burden of project promoters should be kept to a minimum, such as introductory paragraph 25 on page 115/42. I attached the TEN-E 347/2013 regulation to this email. Beyond these reporting duties, I'm not aware of any further responsibilities of the Project Promoter. Of course there is the expectation that should a Project Promoter put forward an application, that this entity has the intention to realise the project. However as I mentioned in my summary document, from what I understand, the Project Promoter can withdraw the application from the list, or the Project Promoter can be altered by name during the review process every 2 years. For further clarification, could I suggest that either you or [redacted] contact [redacted]@ec.europa.eu and or [redacted]@ec.europa.eu? It's not because I'm unwilling to, but I guess a direct request for clarification from the Dutch government holds significant more weight than one from myself.
 Over the last few days, we have also been in contact with the project promoters of the ROAD project in the Maasvlakte, and they have indicated that should the Ministry of Economic Affairs not be able to become Project Promoter for whatever reason, they would consider to take over the role if it ensures the application is submitted on the 15th of April.

Perhaps we could schedule a call for week commencing 10th April, either on the Monday or Tuesday. [redacted]
 [redacted]. If you and [redacted] think this is a good idea I could send around a meeting planning to all above.

I look forward to hearing from you,
 Kind [redacted]

From: [redacted]@minez.nl]
Sent: woensdag 29 maart 2017 14:11

To: [redacted]@tno.nl>

Subject: Rotterdam Nucleus PCI

Hallo [redacted]

Vorige week heb ik meegeluisterd met de conference call tussen jullie van TNO, [redacted] en [redacted] over de PCI over een CO2-transportproject NL-VK. Ik ben sinds twee weken werkzaam bij de energieafdeling van EZ, waarbij ik mij onder andere bezig houd met CCS.

We zijn bezig met uiteenzetten wat het voor EZ betekent om applicant organisation te worden in het Rotterdam Nucleus PCI Project. Het voorstel dat je naar [redacted] hebt gestuurd heb ik ook gezien. [redacted]

[redacted] maar er wordt niet duidelijk wat de verantwoordelijken van EZ wel zijn. Vanuit andere PCI-projecten heb ik begrepen dat er een rapportageverplichting voor EZ als applicant organisation aan vast zit, maar ik ken niet de frequentie/intensiteit hiervan. Bovendien zijn dit projecten binnen energietransportprojecten verbonden aan een TSO, terwijl dit CO2-transportproject onbekend terrein is.

Weet jij wat de verantwoordelijkheden van EZ zijn die de functie van applicant organisation met zich meebrengen en kan je dit toelichten?

Dank en groet,

Met vriendelijke groeten,
[redacted]

Directie Energie & Omgeving

Ministerie van Economische Zaken

T: +316 [redacted]

M: [redacted]@minez.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. TNO accepts no liability for the content of this e-mail, for the manner in which you use it and for damage of any kind resulting from the risks inherent to the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [redacted]@tno.nl>
Verzonden: dinsdag 4 april 2017 14:57
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: FW: INVITATION - Final stakeholder meeting H2020 project GATEWAY - April 24th in Rotterdam
Bijlagen: GATEWAY Presentation GHGT13.pdf

Dear [redacted]

I wanted to extend this invite to you concerning the last meeting of the GATEWAY PCI meeting to be held at the ROAD offices in Schiedam on the 24th of April.

More information can be found below,

Thanks,

From: [redacted]@sintef.no]

Sent: dinsdag 4 april 2017 14:38

To: [redacted]@ec.europa.eu; [redacted]@gasnaturalfenosa.com; [redacted]
 [redacted]@qmul.ac.uk; [redacted]@qmul.ac.uk; [redacted]@progressive-energy.com;
 [redacted]@progressive-energy.com; [redacted]@leeds.ac.uk; [redacted]@leeds.ac.uk; [redacted]ecofys.com; [redacted]
 [redacted]@pale-blu.com; [redacted]@ukccsrc.co.uk; [redacted]@taqaglobal.com; [redacted]@sheffield.ac.uk;
 [redacted]@statoil.com; [redacted]@road2020.nl; [redacted]@portofrotterdam.com;
 [redacted]@swiftexploration.com; [redacted]@shell.com; [redacted]@ardnacragganenergyservices.com;
 [redacted]@shell.com; [redacted]@globalccsinstitute.com; [redacted]@iomlaw.no;
 [redacted]@ec.europa.eu; [redacted]@statoil.com; [redacted]@ccsassociation.org;
 [redacted]@ccsassociation.org; [redacted]@e3g.org; [redacted]@alumni.princeton.edu;
 [redacted]@sustainabledecisions.co.uk; [redacted]@rvo.nl; [redacted]@uk.bp.com;
 [redacted]@nationalgrid.com; [redacted]@ed.ac.uk; [redacted]@globalccsinstitute.com;
 [redacted]@decc.gsi.gov.uk; [redacted]@statoil.com; [redacted]@gassnova.no; [redacted]@heidelbergcement.com;
 [redacted]@taqaglobal.com; [redacted]@airliquide.com; [redacted]@heidelbergcement.com;
 [redacted]@caledoniacleanenergyproject.com; [redacted]@scotland.gsi.gov.uk; [redacted]@certh.gr;
 [redacted]@sargas-power.com; [redacted]@teesidecollective.co.uk; [redacted]@fco.gov.uk;
 [redacted]@gassnova.no; [redacted]@ec.europa.eu; [redacted]@ed.ac.uk; [redacted]@oed.dep.no;
 [redacted]@oed.dep.no; [redacted]@bellona.org; [redacted]@mfa.no; [redacted]@iz-klima.de;
 [redacted]@globalccsinstitute.com; [redacted]@oed.dep.no; [redacted]@gjensidige.no;
 [redacted]@ccsassociation.org; [redacted]@iea.org; [redacted]@oilandgasuk.co.uk; [redacted]
 [redacted]@dentons.com; [redacted]@ccsassociation.org; [redacted]@industriamundum.com;
 [redacted]@thecrownestate.co.uk; [redacted]@teesvalleyunlimited.gov.uk;
 [redacted]@ecorys.com; [redacted]@ed.ac.uk; [redacted]@forskningsradet.no;
 [redacted]@portofantwerp.com; [redacted]@bmwi.bund.de; [redacted]@taqaglobal.com;
 [redacted]@road2020.nl; [redacted]; [redacted]; [redacted]@gassnova.no; [redacted]@beis.gov.uk;
 [redacted]@beis.gov.uk; [redacted]@iomlaw.no

Subject: INVITATION - Final stakeholder meeting H2020 project GATEWAY - April 24th in Rotterdam

Dear CCS stakeholders,

It is a pleasure to invite you to the upcoming Final Stakeholder meeting of the H2020 project GATEWAY in Rotterdam on Monday April 24th at 12.30-17.00 GMT. See below for further information and registration. Enclosed is a presentation I gave during GHGT13 describing the GATEWAY project.

I hope to see many of you there

On behalf of the GATEWAY partnership,

Best regards

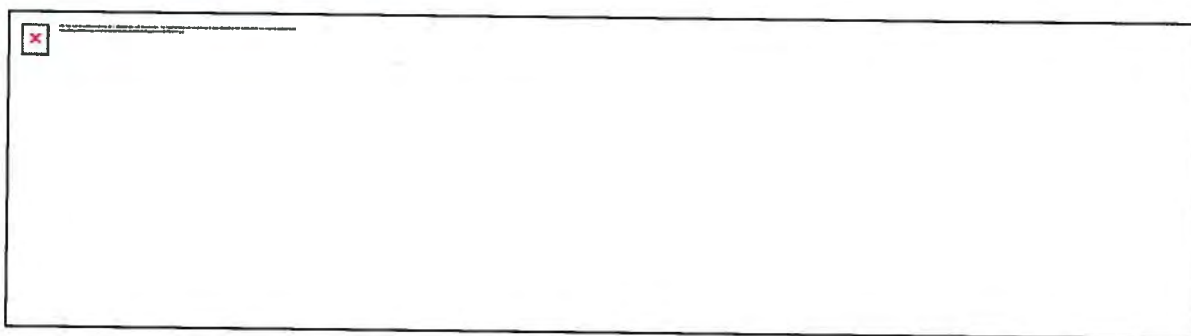
SINTEF Energy Research
7465 Trondheim, Norway

Mob: +

Twitter:

www.sintef.no

#SINTEFenergy: [Blog](#) | [Facebook](#) | [Twitter](#) | [LinkedIn](#)

H2020 GATEWAY and the PCI application

- so far, so good

The way forward realising the CO₂ infrastructure

The H2020 GATEWAY project is being finalised these days.

Thanks to your extremely valuable inputs so far, the project has come a long way developing a business case for 'ROTTERDAM Nucleus' and the PCI application will soon be sent to Brussels.

The objective of this Final stakeholder event is to present the GATEWAY PCI and discuss the way forward with relevant stakeholders.

Monday 24th April 2017, 12.30-17.00 GMT

**ROAD | Maasvlakte CCS Project C.V.,
Paralellweg 1C, 3112 Schiedam, Netherlands**

AGENDA

12.30 Networking lunch

PART I – H2020 GATEWAY and the PCI application – so far, so good

13.20 Welcome and safety announcements – (TBD, TNO)

13.30 H2020 project GATEWAY and the North Sea perspective – (

13.45 Stakeholder perspectives on CCS in the Rotterdam region

Update on the ROAD CCS project (

Near-term CO₂ storage in the Dutch North-Sea (

14.10 UK perspective and possible value creation (TBD)

14.20 PCI – Project of Common Interest – the Rotterdam Nucleus application (
TNO)

14.50 Coffee break

PART II – The way forward realising CO₂ infrastructure

15.15 Synchronised funding streams for CO₂ infrastructure (TBD, SINTEF)

15.30 Statues and viable ownership arrangements (TBD, Queen Mary Univ.)

15.45 Discussion – What now after GATEWAY and the PCI submission ?

Opportunities and barriers to CO₂ transport projects

16.30 – 17.00 Mingling reception with refreshments

Please sign up by April 18th - Registration

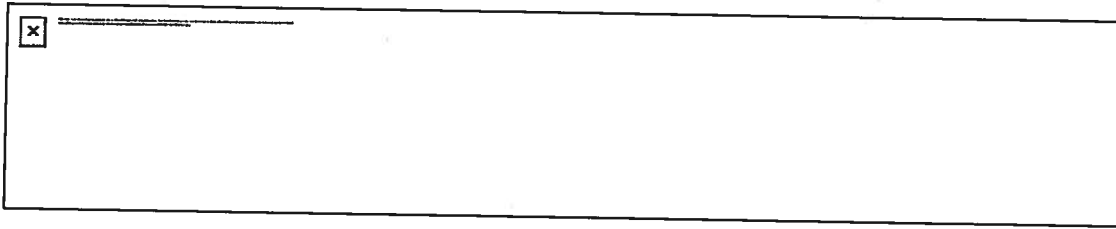
Contact regarding the event: @sintef.no

Kind regards,

On behalf of the H2020 project GATEWAY

GATEWAY

Project website

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. TNO accepts no liability for the content of this e-mail, for the manner in which you use it and for damage of any kind resulting from the risks inherent to the electronic transmission of messages.

Van: [redacted]@portofrotterdam.com>
Verzonden: dinsdag 13 juni 2017 8:33
Aan: [redacted]
Onderwerp: Re: consultatieronde PCI

Hi [redacted]

[redacted] heeft de meeste antwoorden al gegeven, waardoor ik nog niet heb gereageerd. Maar ik wilde je even melden dat ik nog geen consultatie richting ons voorbij heb zien komen. Nog maar even afwachten denk ik.

Groet,
 [redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 29 mei 2017 14:31
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: consultatieronde PCI

Hi [redacted]
 I have been invited through the Zero Emissions Platform (ZEP) to provide feedback for this consultation. I think I will respond on behalf of TNO. If you have any specific comments I can incorporate them if you wish. For your second question – I think the Commission will contact [redacted] at the havenbedrijf directly – I haven't heard anything. I guess we have to wait for a decision. I heard from ZEP that the Commission will publish a list of submitted CO2 PCIs (4 I think) soon.
 Kind regards,
 [redacted]

From: [redacted]@minez.nl]
Sent: maandag 29 mei 2017 14:18
To: [redacted]
Subject: consultatieronde PCI

Hallo [redacted]
 De Commissie heeft een publieke consultatieronde ingesteld voor de vier ingediende PCI's mbt CO2-transport: <https://ec.europa.eu/energy/en/consultations/consultation-list-proposed-projects-common-interest-cross-border-carbon-dioxide>

Hoe is jullie contact met de EC over deze consultatieronde, wordt er nog iets van jullie verwacht? En verwachten jullie op dit moment nog iets van EZ mbt het PCI?

Groet,
 [redacted]

Met vriendelijke groeten,
 [redacted]

Directie Energie & Omgeving
 Ministerie van Economische Zaken

T: + [redacted]
M: [redacted]@minez.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. TNO accepts no liability for the content of this e-mail, for the manner in which you use it and for damage of any kind resulting from the risks inherent to the electronic transmission of messages.

Voor elektronische communicatie hanteert Havenbedrijf Rotterdam N.V.(HbR) een disclaimer. U kunt deze nalezen op de internetsite van het HbR of opvragen via info@portofrotterdam.com. Havenbedrijf Rotterdam N.V., Rotterdam, is geregistreerd bij het handelsregister in Nederland onder nummer 24354561.

Havenbedrijf Rotterdam N.V.(HbR) has a disclaimer with regard to electronic communication. You can read the disclaimer on the internet site of the HbR or ask for a copy by mail to info@portofrotterdam.com. Havenbedrijf Rotterdam N.V., Rotterdam, is registered with the trade register in the Netherlands under no. 24354561.

www.portofrotterdam.com

Van: [redacted]@statoil.com>
Verzonden: vrijdag 15 september 2017 9:18
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Project of Common Interest for Cross border CO2 transport Netherlands-UK-Norway

Opvolgingsmarkering: Opvolgen
Markeringsstatus: Gemarkeerd

Dear [redacted]

After mid October is still quite open in my calendar. I have currently no commitments in week 43, 44 and 45 with the exception of 26 October and 9 November). Please let me know what would suit your calendar best.

Regards,
 [redacted]

-----Original Message-----

From: [redacted]@minez.nl]
Sent: 13. september 2017 12:05
To: [redacted]@statoil.com>
Subject: Re: Project of Common Interest for Cross border CO2 transport Netherlands-UK-Norway

Thanks [redacted] Later this week is totally fine, I'll be quite busy the next weeks, so it will probably be somewhere after my fall break (mid October).

Or will you be travelling to London for the NSBTF meeting? I believe an invitation will be send out shortly. Meeting will likely be at Thursday October 12th. But this hasn't been confirmed yet I believe...

Best,
 [redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPad

> Op 13 sep. 2017 om 12:00 heeft [redacted]@statoil.com> het volgende geschreven:

> Dear [redacted]

> Thank you for your positive feedback, and indeed it was nice meeting you in the Hague.

> I would very much like to inform you in more detail on our PCI proposal and the associated projects. Currently I am travelling but I will send a set with proposals for dates later this week.

> Kind regards,

> [redacted]

>

>

> [redacted]

> [redacted]

> [redacted]

> [redacted]

>

> Mobile: +47 [redacted]

> Telephone: +47 [redacted]

> Email: [redacted]@statoil.com

>

> Visitor address: Forusbeen 50, Norway

> Incorporation number: [redacted] MVA www.statoil.com

>

> Follow Statoil on:

>

>
> Please consider the environment before printing this e-mail.

>
>
>
>
>
> -----Original Message-----

> From: [REDACTED]@minez.nl]
> Sent: 13. september 2017 11:55
> To: [REDACTED]@statoil.com>
> Cc: [REDACTED]@rvo.nl>
> Subject: Re: Project of Common Interest for Cross border CO2 transport
> Netherlands-UK-Norway

>
> Dear [REDACTED]

>
> Thank you for your message below.

>
> It was nice meeting you in The Hague at the ZEP meeting. We also briefly discussed the process of the PCI projects and the support from the Netherlands to these projects.

>
> For now, I can inform you The Netherlands supports the proposal by the EC to put all four PCI projects on the third PCI list.

>
> I would also be very much interested in learning more about the details and planning of your plans for pre-combination CCS. Perhaps we could find a date later this fall to meet?

>
> Kind regards,

>
> [REDACTED]
>
> Ministry of Economic Affairs
> The Netherlands

>
> Verstuurd vanaf mijn iPad

>
> Op 8 aug. 2017 om 13:13 heeft [REDACTED] <[REDACTED]@statoil.com<mailto:[REDACTED]@statoil.com>> het volgende geschreven:

>
> Dear [REDACTED]

>
> As you have been informed by [REDACTED] of RVO, Statoil has submitted an application for receiving PCI status for a project that seeks to establish a cross border CO2 transport connection between sources of CO2 in the North of the Netherlands, UK and a storage solution on the Norwegian Continental Shelf. This PCI is based on several projects that Statoil is maturing with regards to CO2 capture transport and storage.

>
> At the heart sits the project that currently is called the Norwegian CCS project. This is a CCS project driven by the Norwegian government that aims to establish a full chain CCS project with capture from 3 industrial sites on the east coast of Norway with storage in a large saline formation on the west coast of Norway. The transport solution is selected to be with ship with onshore offloading and buffering from where the CO2 will be transported by pipeline to the injection point approximately 50 km offshore. This transport solution in combination with the size of the storage site allows for expansion by means of attracting additional CO2 by ship from other sources (around the North Sea basin).

>
> The PCI application comprises two such connections, one with the UK where the aim is to transport CO2 from the Tees Valley Industrial area; we are partnering with the Tees Valley Authority in maturing this corridor. The other is a connection with the North of the Netherlands where CO2 from hydrogen production in the Eemshaven is transported. Our partners in that project are NUON and Gasunie with whom we have a MoU for maturing this project. The hydrogen produced is intended for power production at the Magnum power plant (after minor modifications of the power plant), but this could be extended to other users.

>
> Our PCI submission to the EU was subject to Statoil being awarded the contract to mature the storage solution of the Norwegian CCS project. Late June we were awarded this contract and work is progressing.

>
> The PCI process is currently allowing for an open consultation round which closes 15 August. It is my expectation that soon after this date the EU Commission will ask project promoters and relevant governmental representatives to meet and discuss the outcome of this consultation and most likely ask for the official support of the relevant governments to the proposed PCI projects as this is a legal requirement for projects to receive PCI status. As such I would like discuss with you what is needed in order to secure that the Dutch government can

support the Dutch element of our PCI application or at least can make a decision on such support in time for any invitation by the EU to meet.

>
> For completeness I attached a copy of the PCI application as submitted. The details on the Dutch element is somewhat lower than on the other elements due to the desire of our partners at the time of the application. I would therefore gladly have a meeting at your soonest convenience to give more details and discuss process going further.

>
> Kind regards,

> [REDACTED]

>
>
>
>
>
> [REDACTED]
> [REDACTED]
> [REDACTED]
> [REDACTED]

>
> Mobile: +47 [REDACTED]
> Telephone: +47 [REDACTED]
> Email: [REDACTED]@statoil.com<mailto:[REDACTED]@statoil.com>

>
> Visitor address: Forusbeen 50, Norway
> Incorporation number: [REDACTED]
> www.statoil.com<http://www.statoil.com/>

>
> Follow Statoil on:
> <image001.png><https://twitter.com/statoilasa><image002.png><image003.png><https://www.facebook.com/Statoil><image002.png><image004.png><http://www.linkedin.com/company/statoil><image002.png><image005.png><http://www.youtube.com/user/Statoilasa><image002.png><image006.png><http://instagram.com/statoil/>

>
> Please consider the environment before printing this e-mail.

>
>
>
> -----
> The information contained in this message may be CONFIDENTIAL and is intended for the addressee only. Any unauthorized use, dissemination of the information or copying of this message is prohibited. If you are not the addressee, please notify the sender immediately by return e-mail and delete this message.

> Thank you

> Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

> De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

>
> This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

> The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

>
>
> -----
> The information contained in this message may be CONFIDENTIAL and is intended for the addressee only. Any unauthorized use, dissemination of the information or copying of this message is prohibited. If you are not the addressee, please notify the sender immediately by return e-mail and delete this message.

> Thank you

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

The information contained in this message may be **CONFIDENTIAL** and is intended for the addressee only. Any unauthorized use, dissemination of the information or copying of this message is prohibited. If you are not the addressee, please notify the sender immediately by return e-mail and delete this message.
Thank you

Our date
07.04.2017

Our reference

Your date

Your reference

EU Commission, [REDACTED]

Please find hereby Statoil's Application for a Project of Common Interest (PCI) under the TEN-E regulations for trans-European energy infrastructure under the priority thematic area of cross-border carbon dioxide network.

This application is based on ongoing development of a full chain CCS project in Norway. The Norwegian CCS projects will realise a storage with ample capacity for additional sequestration from sources in and outside Norway. Statoil has submitted a bid for the services of maturing the storage concept with the aim to develop and operate the storage for this project. This application for PCI is therefore conditional upon Statoil being granted this role by the Norwegian authorities. A decision is expected within a couple of weeks.

This PCI comprises a CO2 transport connection by ship between CO2 point sources in the Netherlands and the UK with the storage site on the Norwegian Continental Shelf. These connections are based on project development between Statoil and partners in the respective areas. These project leads are in an early phase of development which is reflected in our application. However, some pre-feasibility work is already initiated.

The CO2 transport connection of this application is expandable at the clusters where CO2 is collected but also can be extended to other nearby areas. As such it has all opportunity to be a key element of an international connected CO2 transport and storage network as described in the North Sea Basin Task Force strategic regional plan on CCS transport infrastructure.

Given the novelty of CO2 transport connections under the TEN-E regulations for trans-European energy infrastructure the application has given some challenges but we trust our application complies with the conditions set by the regulations.

Kind regards,

Company
Statoil ASA
**The Register of
Business Enterprises**
NO 923 609 016 MVA

Main address
NO-1330 Fornebu
Norway

Office address
Martin Linges vei 33
1364 Fornebu

Telephone

Telefax

Internet
www.statoil.com

Van: [redacted]@globalccsinstitute.com>
Verzonden: dinsdag 8 maart 2016 14:14
Aan: [redacted]
Onderwerp: Introductions CRM:0132259

Opvolgingsmarkering: Opvolgen
Markeringsstatus: Gemarkeerd

Dear [redacted]

I understand you have taken over the CCS brief in the Government of the Netherlands.

While the Dutch Government isn't currently a member of the Institute, with an active project approaching FID, the Netherlands is clearly an important EU country from a CCS perspective.

I was therefore keen to make your acquaintance, and I hoped that I might be in a position to pay a courtesy call within the upcoming period, possibly in combination with a visit to Shell.

My best regards

[redacted]
Global CCS Institute

P +32 [redacted]

M +32 [redacted]

www.globalccsinstitute.com

THE
**GLOBAL
STATUS
OF CCS**
— 2015 —

**AVAILABLE
NOW**

Level 21, Bastion Tower, 5 Place du Champ de Mars
B-1050 Brussels, Belgium
ABN 92 136 814 465

The information contained in this e-mail, and any attachments to it, is intended for the use of the addressee and is confidential. If you are not the intended recipient you must not use, disclose, read, forward, copy or retain any of the information. If you received this e-mail in error, please delete it and notify the sender by return e-mail or telephone. The Global CCS Institute does not warrant that any attachments are free from viruses or any other defects. You assume all liability for any loss, damage or other consequences which may arise from opening or using the attachments. The security of emails transmitted in an unencrypted environment cannot be guaranteed. By forwarding or replying to this email, you acknowledge and accept these risks.

Van: [redacted]@road2020.nl>
Verzonden: woensdag 5 april 2017 10:48
Aan: [redacted]
 [redacted]@shell.com; [redacted]
Onderwerp: RE: CCS Infrastructuur Rotterdam - agenda punten 11/04
Bijlagen: NDA CCS CV - Shell Havenbedrijf Linde TAQA version 23-03-2017.doc

Let op, in de bijlage bij de mail van [redacted]@road2020.nl is een macro aangetroffen. Macro's kunnen misbruikt worden om malware op uw systeem te installeren. Open de bijlage alleen als de mail afkomstig is van een door u vertrouwde afzender.

Verwijder anders de mail zonder de bijlage te openen.

Dictu Servicedesk

Hieronder staat de tekst van de oorspronkelijke mail :

Ik zou de aangepaste [redacted] het opnieuw tekenen ook even de revue laten passeren. (aangepaste versie bijgevoegd, laatste nieuwe deelnemers (ONE, EZ?,...) nog niet toegevoegd)

Aangezien ONE [redacted] en TNO ([redacted]) ook uitgenodigd zijn zou ik hen ook de definitieve agenda sturen. Weten we al iets van EBN en Gasunie?

From: [redacted]@portofrotterdam.com]

Sent: Tuesday, April 4, 2017 5:58 PM

To: [redacted]@minez.nl; [redacted]@shell.com; [redacted]@minez.nl); [redacted]

Subject: CCS Infrastructuur Rotterdam - agenda punten 11/04

Beste allen,

Voor aankomende dinsdag zouden we graag de volgende punten op de agenda zetten:

- Opbouw & structuur memo/actieplan
- Bepalen vervolg stappen & timeline
- Technische kaart (op A0)
- PCI ([redacted])

Missen jullie nog onderwerpen voor op de agenda?

Tot dinsdag!

Met vriendelijke groet,

Energie & Procesindustrie
Havenbedrijf Rotterdam

T +31 (0) [redacted]
M +31 ([redacted]
E [redacted]@portofrotterdam.com

World Port Center
Postbus 6622
3002 AP Rotterdam

www.portofrotterdam.com

Werkdagen: ma / di / do / vr

Voor elektronische communicatie hanteert Havenbedrijf Rotterdam N.V.(HbR) een disclaimer. U kunt deze nalezen op de internetsite van het HbR of opvragen via info@portofrotterdam.com. Havenbedrijf Rotterdam N.V., Rotterdam, is geregistreerd bij het handelsregister in Nederland onder nummer 24354561.

Havenbedrijf Rotterdam N.V.(HbR) has a disclaimer with regard to electronic communication. You can read the disclaimer on the internet site of the HbR or ask for a copy by mail to info@portofrotterdam.com. Havenbedrijf Rotterdam N.V., Rotterdam, is registered with the trade register in the Netherlands under no. 24354561.

www.portofrotterdam.com

Van: [redacted]@road2020.nl>
Verzonden: donderdag 22 juni 2017 13:26
Aan: [redacted]@portofrotterdam.com';
 [redacted]@portofrotterdam.com'; [redacted]@ocap.nl; [redacted]
 [redacted]@shell.com;
 [redacted]@shell.com'; [redacted]
CC: [redacted]@uniper.energy); [redacted]
Onderwerp: Final version of [redacted]
Bijlagen: [redacted] CCS CV - [redacted] final 22-06-2017.pdf

Dear ladies, dear gents,

[redacted]

Thank you in advance for your cooperation.

Best regards,

[redacted]

With kind regards, Mit freundlichen Grüßen, Bien cordialement , Met vriendelijke groet,

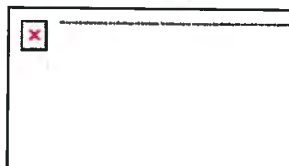
[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

E: [redacted]@road2020.nl

Post

Maasvlakte CCS Project C.V.
 P.O. Box 133
 3100 AC Schiedam
 The Netherlands

Visit

Parallelweg 1
 3112 NA Schiedam
 The Netherlands

Contact

T: +31 (0)10 [redacted]
 F: +31 (0)10 [redacted]
 W: www.road2020.nl

This e-mail is intended only for the person to whom it is addressed. If an addressing or transmission error has misdirected this e-mail, please notify the author by replying to this e-mail. If you are not the intended recipient you must not use, disclose, copy, print or rely on this e-mail.

Aan

[Redacted]

**Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging**
Directie Energie en Omgeving

Behandeld door

[Redacted]

T [Redacted]
[Redacted]@minez.nl

Datum

2 juni 2017

Kenmerk

DGETM-EO / 17086721

Kopie aan

[Redacted]
[Redacted]

Bijlage(n)

memo

Gesprek inzake CCS infrastructuur (6 juni 12:00 - 13:00 uur)

Dinsdag 6 juni (12:00-13:00 uur) heeft u beide een gesprek inzake CCS infrastructuur met:

- [Redacted] (
 - [Redacted] (
 - [Redacted])
- [Redacted] E&O) sluit bij het gesprek aan voor ondersteuning en verslaglegging.

Er is geen formele agenda vastgesteld, het gesprek zal dan ook voornamelijk verkennend van aard zijn. Mogelijke agendapunten zijn:

1. Opening en welkom
2. Inventariseren doel bijeenkomst
3. Bespreken noodzaak van en mogelijkheden voor CCS infrastructurele projecten
4. Toetsen in vroeg stadium hoe partijen en in zitten
5. Bespreken wat de rol kan en moet zijn van elke betrokken partij

Het Havenbedrijf Rotterdam heeft aangegeven graag in gesprek te gaan over de bereidheid van de verschillende partijen om CCS projecten te realiseren in Nederland.

Op een later moment (na de zomer) zal er uitvoeriger gesproken worden met de betrokken partijen (incl. Shell) over het CCS infrastructuurproject in de Rotterdamse Haven.

Two-pager

- Havenbedrijf en Gasunie stellen momenteel een two-pager op, ter voorbereiding op het gesprek. Op het moment van versturen van deze memo is de two-pager nog niet voorgelegd aan EZ. Indien dat nog gebeurt voor aanvang van het gesprek zult u nog worden geïnformeerd per mail.

CCS -infrastructuurproject in de Rotterdamse haven

- Het Havenbedrijf Rotterdam (HbR) heeft een onderzoek laten uitvoeren naar verschillende toekomstige vergroenscenario's van de haven door het Wuppertal Instituut. CCS speelt een voorname rol in de verschillende scenario's en [Redacted] heeft in maart dan ook in de media uitgesproken voorstander van CCS te zijn. Het HbR wacht niet per se op ROAD en zoekt naar alternatieven, zoals de aanleg van een centrale CO₂-pijpleiding waarop verschillende CO₂-bronnen in de haven zijn aangesloten (CO₂ backbone).

- Het HbR ontwikkelt momenteel een CCS-infrastructuurproject met als partners Shell, ROAD, OCAP en TAQA. Gasunie is onlangs aangesloten als kennispartner. EBN is ook gevraagd om aan te sluiten, maar heeft daar nog geen beslissing over gecommuniceerd. EZ is op afstand betrokken, voornamelijk volgend en deels adviserend als het bijvoorbeeld gaat om EU-zaken. Het project behelst een volledige CSS-keten (afvang, transport, opslag/gebruik). Het is geen alternatief voor ROAD, maar zal bestaan naast ROAD. De afvang van CO2 vindt plaats bij [REDACTED]. Het transport zou gaan via bestaande en nog aan te leggen pijpleidingen. De opslag zou plaatsvinden in het veld van [REDACTED] ([REDACTED]).
[REDACTED]
- Momenteel worden er verkennende studies gedaan. De partijen komen frequent samen en zullen een non-disclosure agreement (NDA) ondertekenen. [REDACTED]
[REDACTED]
- In het gesprek dat [REDACTED] heeft gevoerd met [REDACTED] op 12 mei is een gesprek toegezegd met de partners uit dit consortium om het bovenstaande project te presenteren. [REDACTED] zullen ook voor dit gesprek worden uitgenodigd. Dit gezamenlijke [REDACTED] overleg zal waarschijnlijk na de zomer plaatsvinden, op het moment dat het consortium aangeeft dat de projectplannen concreet genoeg zijn.
- [REDACTED]
[REDACTED]
- CCS kan voor de industrie een belangrijke vestigingsfactor zijn. De toegang tot CO2-transportinfrastructuur en opslagcapaciteit kan bijvoorbeeld voor bedrijven in het Rotterdamse havencomplex een voordeel bieden ten opzichte van concurrenten elders. Zeker als de CO2-prijs toeneemt. Daarnaast kan het imagovoordeel opleveren. Wanneer een groot aantal bedrijven dichtbij elkaar CO2 afvangen en transporteren richting opslag (CO2-hub of cluster), kan dit kostenvoordelen met zich meebrengen door schaalvergroting. Een hub in het Rotterdamse havengebied is ook bruikbaar voor CO2 uit België of Duitsland.
- Onlangs heeft het Havenbedrijf Rotterdam een projectvoorstel voor internationale CO2 infrastructuur ingediend bij de EC om in aanmerking te kunnen komen voor de PCI status en aanspraak te kunnen maken op

financiering uit het CEF (Common European Facility). In totaal zijn er 4 projectvoorstellen ingediend (2 vanuit het VK, 1 uit Noorwegen). Besluitvorming hierover vindt eind 2018 plaats. Een deel van de financiering voor de CO2-backbone zou hier uit kunnen komen.

- Het Havenbedrijf zal mogelijk bij u voorleggen om de huidige subsidiebeschikking voor ROAD 'om te buigen' naar een subsidie voor het CCS infrastructuurproject. U kunt hierin volgende lijn aanhouden:
 - Beschikking is afgegeven aan ROAD. Vanwege staatssteun kan deze subsidie niet zomaar naar andere partij gaan. Daarnaast is onze subsidiebeschikking gelinkt met de Europese subsidie. De EU subsidie zal niet, of heel moeilijk, kunnen worden overgezet naar een andere partij. In de EEPR verordening is opgenomen wie begunstigde is.
 - De subsidiebeschikking kan worden aangepast wanneer het project verandert. Hier zit mogelijk wat ruimte. Maar dit kan enkel wanneer ROAD een verzoek tot wijziging doet. EZ kan niet eenzijdig een subsidiebeschikking aanpassen. Daarnaast moet er wel nog sprake zijn van hetzelfde project om nog van een wijzigingsbeschikking te kunnen spreken. Kortom, er kan maar in beperkte mate worden aangepast.
 - EZ heeft ambtelijk in gesprek met ROAD aangegeven bereid te zijn te willen meedenken over verschillende opties, om zo flexibiliteit in hun besluitvorming te kunnen aanbrengen. Zij onderzoeken momenteel of de FID gefaseerd kan worden genomen. Eén voor infrastructuur, en één voor transport en opslag. Het is nog onduidelijk of zij dit ook daadwerkelijk op deze wijze willen aanpakken.

Overig

- Om demonstratieprojecten in de industrie te realiseren zal publieke financiering nodig zijn. Op dit moment is daar geen budget voor beschikbaar in Nederland. In het formatiefiche CCS is hier wel een voorstel voor gedaan (regeling voor demonstratieprojecten). CCS bij industrie valt onder het transitiepad Hoge Temperatuurwarmte.
- Daarnaast is er mogelijk in 2018 geld beschikbaar voor het ondersteunen van technische haalbaarheidsstudies (FEED-study). In welke vorm (subsidieregeling of anders) dit beschikbaar komt is nog niet besloten.
- Gasunie en EBN zijn momenteel een CO2-transport- en opslagplan voor CCS in Nederland aan het opstellen.

U kunt aangeven dat dit een belangrijk rapport zal zijn dat als basis zal dienen voor het beleidsvormende stadium waar we momenteel in zitten.
- EZ heeft recent in afstemming met IenM een offerteaanvraag opgesteld voor de CCS Routekaart. Deze routekaart was reeds aangekondigd in de Energieagenda. De offerte zal binnenkort naar potentiële opdrachtnemers worden uitgezet. Het voornaamste doel van de routekaart is om kennislacunes te vullen ten aanzien van het creëren van politiek en

maatschappelijk draagvlak, de randvoorwaarden voor succesvolle uitrol van CCS, een nadere uitwerking van het uitrolscenario en specifieke juridische en financieringsvraagstukken. Het doel is om de CCS Routekaart in januari 2018 te laten opleveren. In de offerteaanvraag is de opdrachtvoorwaarde geformuleerd een brede groep stakeholders uit de CCS-industrie actief te betrekken in het proces.

- Daarnaast zal er later dit jaar een onderzoek worden uitgezet naar de verschillende marktaspecten van CCS, waarin o.a. wordt gekeken naar de verschillende marktmodellen, verantwoordelijkheden en aansprakelijkheden, toezicht op de markt, risico's etc. Op dit moment wordt er door bedrijfsleven sterk gelobbyd dat EBN en Gasunie een belangrijke rol gaan spelen in de ontwikkeling van CCS infrastructuur en opslag van CO₂. Omdat deze partijen beter in staat zijn de risico's te dragen. Dat betekent ook dat de overheid de risico's wegneemt bij het bedrijfsleven. Of dat wenselijk en nodig is, wordt in deze studie verkent.
- Opt dit moment mag EBN geen formele rol hebben in CO₂ transport en opslag. De taken van EBN staan vastgelegd in de Mijnbouwwet. De opslag van CO₂ valt daar nu niet onder. [REDACTED]

[REDACTED]

Van:

Verzonden:

[REDACTED] vrijdag 24 november 2017 11:43

Aan:

Onderwerp:

[REDACTED] DOMUS-#17184760-v1-

Voorbereiding_kennismkaingsgesprek_met_[REDACTED] (CEO_Havenbedrijf_Rotterdam).docx

Bijlagen:

[REDACTED] DOMUS-#17184760-v1-

Voorbereiding_kennismkaingsgesprek_met_[REDACTED] (CEO_Havenbedrijf_Rotterdam).docx

TER ADVISERING

Aan de Minister

**Directoraat-generaal
Bedrijfsleven & Innovatie**
Directie Topsectoren en
Industriebeleid

Auteur

[Redacted]
T [Redacted]@minez.nl
[Redacted]@minez.nl

Datum

[Redacted]

Kenmerk

DGBI-TOP / 17184760

nota

Vorbereiding kennismakingsgesprek met [Redacted]
[Redacted] Havenbedrijf Rotterdam)

Kopie aan

[Redacted]
[Redacted]
[Redacted]
[Redacted]
[Redacted]

Parafenroute

Directeur TOP	DG B&I	
[Redacted]	[Redacted]	
Akkoord 24-11-2017		
MT-lid E&O	Medeparaaf	Medeparaaf
[Redacted]		
Akkoord 23-11-2017		
BBR-paraaf		

Bijlage(n)

[Redacted]

Aanleiding

U bent akkoord gegaan met een kennismakingsgesprek met [Redacted]
[Redacted] Havenbedrijf Rotterdam (HbR), als belangrijke stakeholder voor
het klimaat- en energiedossier (nota DGETM-EI/17175461).
Dit gesprek vindt plaats op 27 november van 12.30-13.15u. Deze nota dient ter
vorbereiding. [Redacted] (directeur TOP) neemt deel aan het gesprek.

Advies

U kunt kennis nemen van de nota.

Kernpunten

- HbR is een belangrijke partner voor de uitvoering van de klimaatopgaven uit het Regeerakkoord. De opgave voor het havengebied is tenminste 9 Mton CO₂-reductie in 2030. HBR speelt een leidende rol bij de transitie van de haven.
- HbR zal in het gesprek pleiten voor:
 - [Redacted]
 - [Redacted]
 - [Redacted]
 - [Redacted]
- HbR wil de transitie 'werkendeweg' invullen door een daadkrachtige uitvoering van concrete projecten. HbR vraagt daarom nu met name aandacht voor lopende projecten [Redacted] en [Redacted]
- De klimaatdoelstellingen en beleidsvoorstellen uit het Regeerakkoord komen HbR sterk tegemoet. Snelheid en daadkracht in de uitvoering (o.a. een clusteraanpak) zal echter soms ook gecombineerd moeten worden met draagvlak op grotere schaal dan het havengebied.

Ontvangen BBR

Toelichting

- HbR heeft op basis van een studie van het Duitse Wuppertal Institut in 2017 transitiepaden ontwikkeld voor reductie van de CO2 uitstoot in het havengebied. HbR wil op basis daarvan voortvarend aan de slag.
- [REDACTED]
- HbR heeft dergelijke randvoorwaarden nodig om voortvarend aan de slag te gaan met lopende en nieuwe projecten. De inzet van HbR is om maatwerkafspraken te maken, mede als bijdrage aan het op te stellen klimaat- en energieakkoord.
- MinFin is als aandeelhouder (30%) namens de Staat vooralsnog terughoudend met betrekking tot mogelijke nieuwe rollen die HbR zelf zou gaan spelen in de energietransitie vanwege de financiële risico's.
- In de bijgevoegde factsheets vindt u nadere informatie over HbR, de projecten [REDACTED] en over de industrie in het algemeen.

Spreekpunten

- U kunt uw waardering uitspreken voor het leiderschap dat [REDACTED] toont waar het gaat om de klimaatopgaven in de Rotterdamse haven en dat u graag samen met hem aan de slag gaat.
- U kunt aangeven dat u samen met de industrie mogelijkheden ziet om deals te sluiten met daarin harde afspraken over CO2-reductie op de korte en lange termijn: Door de industrie zelf en met ondersteunende maatregelen door de overheid met waar nodig een maatwerkaanpak en ruimte voor deals met individuele bedrijven, clusters, sectoren of rondom grote projecten.
- U kunt aangeven dat u een projectmatig aanpak voorstaat en samen met het havengebied en partners de meest kansrijke projecten met de grootste CO2 impact wilt identificeren en de benodigde randvoorwaarden scheppen zodat bedrijven en overheden deze (voortvarend) kunnen implementeren. Als voorbeeld kunt u hierbij wijzen op de samenwerking rond de aanleg van de stoompijp Botlek waar EZK zijn commitment heeft uitgesproken en de stakeholders nu samen tot een sluitende business case proberen te komen.
- U kunt aangeven dat het kabinet:

- o de mogelijkheden voor regionale en sectorale proefprojecten, wettelijke experimenteerruimte, testlocaties en regelvrije zones vergroot. Daarbij gelden minimumvereisten en passend toezicht.
- o de oprichting van InvestNL voortzet en €2,5 miljard euro beschikbaar stelt als eigen vermogen.
- o de hoofdlijnen van de klimaat- en energieafspraken van het regeerakkoord, worden verankerd in een Klimaatwet en er een klimaat- en energieakkoord komt.
- U kunt aangeven het belang van een gebiedsgerichte aanpak te onderschrijven en wel als volgt:
 - o Uitwerking CO2 opgaven voor de industrie via transitiepad hoge tempatuurwarmte/ Programma Verduurzaming Industrie met maatwerk voor de 12 grootste uitstoters en 5 clusters waaronder Havengebied Rotterdam.
 - o Bestaande governance van omvangrijke en complexe opgaven rond CCS en Warmte (warmtetafel) voortzetten en waar nodig versterken. Zo is er op 11 december a.s. een vervolgoeverleg over CCS met [REDACTED]
 - o Coördinatie van onderlinge afhankelijkheden, knelpunten, instrumentatie en ruimtelijke behoeften van de diverse projecten versterken.
 - o Ambtelijk zijn daartoe al de eerste stappen gezet met afspraken tussen HBR, Deltalinqs en EZK maar dit moet de komende tijd verder met elkaar worden uitgewerkt.
- U kunt vragen hoe [REDACTED] tegen de ontwikkeling aankijkt van de in het regeerakkoord genoemde projecten: CCS -afvang en -opslag en restwarmte. In de bijlage staat per project een toelichting met spreekpunten.
- U kunt vragen welke andere projecten in de Rotterdamse haven volgens [REDACTED] het meeste potentieel hebben op korte en middellange termijn.

Van: [redacted]@portofrotterdam.com>
Verzonden: vrijdag 7 oktober 2016 8:43
Aan: [redacted]@gasunie.nl; [redacted]
 [redacted]@rwe.com'; [redacted]@siemens.com; [redacted]
 [redacted]@gigler.nl
CC: [redacted]@shell.com; [redacted]@shell.com; [redacted]@rwe.com;
 [redacted]@gasterra.nl; [redacted]@rwe.com
Onderwerp: RE: voorstel ALIGN -ERANET
Bijlagen: brief-CO2-Smart-Grid-minister-Kamp.pdf; 20160706-CO2-bouwstof-voor-de-Nederlandse-economie-BLOC-print.pdf

Beste allen,

Ter informatie, gisteren kwam heel even het CO2 Smart Grid initiatief aan bod.

Zoals besproken hierbij de link naar de documentatie van dit initiatief: www.co2smartgrid.nl

Zowel het position paper als de brief zijn te downloaden onderaan de website, maar voor de zekerheid ook toegevoegd als bijlage aan dit bericht.

Tot snel!

Met vriendelijke groet,

[redacted]
 [redacted]
 Havenbedrijf Rotterdam

T +31 (0) [redacted]
 M +31 (0)6 [redacted]
[\[redacted\]@portofrotterdam.com](mailto:[redacted]@portofrotterdam.com)

World Port Center
 Postbus 6622
 3002 AP Rotterdam

www.portofrotterdam.com

Werkdagen: ma / di / do / vr

Van: [redacted]@minez.nl]
Verzonden: donderdag 6 oktober 2016 16:42
Aan: [redacted]@rwe.com'; [redacted]@gigler.nl
CC: [redacted]@gasunie.nl; [redacted]@siemens.com; [redacted]@shell.com; [redacted]@shell.com;
 [redacted]@rwe.com; [redacted]@gasterra.nl; [redacted]@rwe.com
Onderwerp: RE: voorstel ALIGN -ERANET

Dank voor de info, [redacted]! En dank ook voor jullie input vanmiddag.

Goed om te horen dat TNO betrokken is bij het projectvoorstel ALIGN. Of er inderdaad financiering wordt toegekend is afhankelijk van de score die het project krijgt in de selectieprocedure en dus van de kwaliteit van het projectvoorstel. Alle projectvoorstellen worden zo objectief mogelijk beoordeeld, maar dat lijkt me duidelijk.

Tot binnenkort.

Met vriendelijke groeten,

.....
Ministerie van Economische Zaken

Directie Energie & Innovatie

Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag

Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M (06) [redacted] E [redacted] [@minez.nl](mailto:[redacted]@minez.nl)

www.rijksoverheid.nl

Van: [redacted] [@rwe.com](mailto:[redacted]@rwe.com) [mailto:[redacted] [@rwe.com](mailto:[redacted]@rwe.com)]

Verzonden: donderdag 6 oktober 2016 16:38

Aan: [redacted] [@gigler.nl](mailto:[redacted]@gigler.nl)

CC: [redacted] [@gasunie.nl](mailto:[redacted]@gasunie.nl); [redacted] [@siemens.com](mailto:[redacted]@siemens.com); [redacted] [@shell.com](mailto:[redacted]@shell.com); [redacted] [@shell.com](mailto:[redacted]@shell.com);
[redacted] [@portofrotterdam.com](mailto:[redacted]@portofrotterdam.com); [redacted] [@rwe.com](mailto:[redacted]@rwe.com); [redacted] [@gasterra.nl](mailto:[redacted]@gasterra.nl); [redacted] [@rwe.com](mailto:[redacted]@rwe.com)

Onderwerp: voorstel ALIGN -ERANET

Beste [redacted],

Allereerst hartelijke dank voor het constructieve gesprek van hedenmiddag.

De geformuleerde actiepunten zullen zsm worden oppakt, waaronder het inplannen van een vervolg gesprek medio November 2016.

Ik begrijp van mijn Duitse collega's dat TNO vanuit Nederland bij dit Project betrokken is.

Mi een mooie optie vanuit de Nederlandse Overheid hieraan een (financiële) bijdrage te leveren.

Mvrgr,

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Voor elektronische communicatie hanteert Havenbedrijf Rotterdam N.V. (HbR) een disclaimer. U kunt deze nalezen op de internetsite van het HbR of opvragen via info@portofrotterdam.com.
Havenbedrijf Rotterdam N.V., Rotterdam, is geregistreerd bij het handelsregister in Nederland onder nummer 24354561.

Havenbedrijf Rotterdam N.V. (HbR) has a disclaimer with regard to electronic communication. You can read the disclaimer on the internet site of the HbR or ask for a copy by mail to info@portofrotterdam.com.
Havenbedrijf Rotterdam N.V., Rotterdam, is registered with the trade register in the Netherlands under no. 24354561.

[REDACTED]

Van: [REDACTED]@gmail.com>
Verzonden: zaterdag 2 september 2017 14:36
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: afvalsector en CCU tuinbouw

Dag [REDACTED]

Eind juni spraken we elkaar telefonisch over de het initiatief dat [REDACTED] heeft genomen om tot afvang en benutting van CO2 te komen bij de afvalcentrale in [REDACTED]. Na het eerste overleg bij EZ hierover op 9 juni zijn we druk bezig met [REDACTED] andere afvalbedrijven en [REDACTED] om er een landelijk programma van te maken en met een verdere onderbouwing van de onrendabele top. We spraken elkaar toen ook even over de mogelijke gevolgen van het stopzetten van ROAD.

Inmiddels is er dynamiek op twee fronten.

1. [REDACTED] afvalbedrijven en [REDACTED] komen in de eerste helft van oktober weer bij EZ langs om ons programma en de financiering ervan te bespreken.
2. In Rijnmond worden gedachten en zelfs concrete ideeën ontwikkeld voor een alternatief voor ROAD. Dat is mooi gelet op de gezamenlijke doelstellingen.

Via OCAP ([REDACTED]) zorgen we ervoor dat de beide initiatieven van elkaars voortgang op de hoogte blijven. Het belang daarvan is groot, want [REDACTED] kan via de OCAP-leiding leveren aan de tuinbouw op Voorne-Putten en in het Westland.

De zorg van de afvalbedrijven en van [REDACTED] is, dat ons programma voor CCU in het gedrang kan komen, gelet op de omvang en de complexiteit van het Rotterdamse project. Het project is immers minstens zo ambitieus als ROAD, met een navenante voorbereidingsperiode. Ons programma is wat overzichtelijker en kan op kortere termijn bijdragen aan de CO2-reductie.

Hoewel ik me realiseer dat Rijnmond van immens belang is, wil ik je met dit berichtje vragen het CCU-programma afval-tuinbouw binnen EZ ook de nodige aandacht te blijven geven.

Dank en groeten.

[REDACTED]

[REDACTED]

Van: [REDACTED]@ocap.nl>
Verzonden: dinsdag 25 oktober 2016 17:07
Aan: [REDACTED]; [REDACTED]@minienm.nl; [REDACTED]@minienm.nl; [REDACTED]
CC: [REDACTED]@shell.com;
[REDACTED]@aebamsterdam.nl
Onderwerp: Concept projectvoorstel CO2 levering glastuinbouw en CCS
Bijlagen: OCAP-ME-20161025 Projectbeschrijving CO2 levering glastuinbouw en CCS.pdf;
ATT00001.txt

Hallo,

Zoals met een aantal van jullie besproken, hebben wij de afgelopen tijd hard gewerkt aan plannen voor de eerste stap in het CO2 Smart Grid, nl. om voldoende CO2 beschikbaar te krijgen voor de glastuinbouw (met een nieuwe CO2 bron), de leveringszekerheid daarvan te borgen (met een seizoensbuffer) in combinatie met toepassing van CCS met CO2 vanuit de industrie. [REDACTED]

[REDACTED]. Wij willen voorstellen om hiervoor een overleg te plannen zodat we het voorstel verder kunnen toelichten en waarbij we graag jullie eerste reactie ontvangen. En waarbij we natuurlijk het vervolg zouden willen bespreken.

Morgen tijdens de klimaattop willen [REDACTED] en ikzelf al graag naar buiten brengen, als eerste stap in het CO2 Smart Grid, dat we deze plannen aan het afronden zijn met de bedoeling om dit op korte termijn formeel aan de ministeries (en andere stakeholders) voor te leggen. We zullen daarbij verder nog niet in detail treden en ons daarbij ook beperken tot de plannen voor het ontsluiten van een nieuwe bron en de noodzaak van een seizoensbuffer voor voldoende leveringszekerheid. De betrokkenheid van [REDACTED] in combinatie met CCS noemen we bewust nog even niet.

Graag jullie reactie,

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
OCAP CO2 BV

[REDACTED]

Van: [REDACTED]@ocap.nl>
Verzonden: donderdag 8 december 2016 9:12
Aan: [REDACTED]@minienm.nl
CC: [REDACTED]; [REDACTED]; [REDACTED]
[REDACTED]@shell.com; [REDACTED]
Onderwerp: Vanaf 2019 jaarlijks tot 1 megaton CO2-reductie door besparing in de glastuinbouw in combinatie met CCS
Bijlagen: OCAP-ME-20161208 Projectbeschrijving CO2 levering glastuinbouw en CCS.pdf

Geachte heer [REDACTED], heer [REDACTED],

Bijgaand stuur ik u de concrete plannen die OCAP, [REDACTED] en Shell ontwikkelden om tot een jaarlijkse besparing van minimaal 1 megaton CO2 uitstoot te komen. Deze plannen zijn cruciaal voor het verder verwezenlijken van de klimaatdoelstellingen van de tuinbouwsector en bieden bovendien perspectief op CCS, al op korte termijn, tegen relatief zeer lage kosten.

[REDACTED]

Dit plan vormt de basis voor het CO2 Smart Grid dat ruim 25 bedrijven en lokale/regionale overheden voor ogen hebben en waarvoor een intentieovereenkomst is getekend tijdens de klimaatop eind oktober.

Het zal duidelijk zijn dat dit plan alleen is te realiseren met ondersteuning vanuit de Rijksoverheid. Het plan is eerder in concept gedeeld met uw ambtenaren en er is afgesproken om hiervoor op korte termijn samen te komen.

Wij stellen het op prijs om het plan ook in een gesprek met u nader toe te lichten en uw reactie daarop te krijgen.

In afwachting van uw antwoord,
Mede namens de partners,

[REDACTED]
OCAP CO2 BV

Van: [redacted]@ocap.nl>
Verzonden: donderdag 8 december 2016 9:26
Aan: [redacted]
Onderwerp: Fwd: Vanaf 2019 jaarlijks tot 1 megaton CO2-reductie door besparing in de glastuinbouw in combinatie met CCS
Bijlagen: OCAP-ME-20161208 Projectbeschrijving CO2 levering glastuinbouw en CCS.pdf

Hoi [redacted],

Het voorstel is verstuurd!

Kun jij evt verder verspreiden naar [redacted] en [redacted]?

Alvast bedankt,
[redacted]

☐ Begin doorgestuurd bericht:

Van: [redacted]@ocap.nl>
Onderwerp: Vanaf 2019 jaarlijks tot 1 megaton CO2-reductie door besparing in de glastuinbouw in combinatie met CCS
Datum: 8 december 2016 09:11:26 CET
Aan: <[redacted]@minez.nl>, [redacted]@minienm.nl>
Kopie: "[redacted]" <[redacted]@minez.nl>, [redacted] - DGMI"
 [redacted]@minienm.nl>, [redacted] - DGMI" [redacted]@minienm.nl>, [redacted]
 [redacted]@ltoglaskracht.nl>, <[redacted]@shell.com>, [redacted]
 [redacted]@aebamsterdam.nl>

Geachte heer [redacted], heer [redacted]

Bijgaand stuur ik u de concrete plannen die OCAP, LTO Glaskracht en Shell ontwikkelden om tot een jaarlijkse besparing van minimaal 1 megaton CO2 uitstoot te komen. Deze plannen zijn cruciaal voor het verder verwezenlijken van de klimaatdoelstellingen van de tuinbouwsector en bieden bovendien perspectief op CCS, al op korte termijn, tegen relatief zeer lage kosten.

Dit plan vormt de basis voor het CO2 Smart Grid dat ruim 25 bedrijven en lokale/regionale overheden voor ogen hebben en waarvoor een intentieovereenkomst is getekend tijdens de klimaattop eind oktober.

Het zal duidelijk zijn dat dit plan alleen is te realiseren met ondersteuning vanuit de Rijksoverheid. Het plan is eerder in concept gedeeld met uw ambtenaren en er is afgesproken om hiervoor op korte termijn samen te komen.

Wij stellen het op prijs om het plan ook in een gesprek met u nader toe te lichten en uw reactie daarop te krijgen.

In afwachting van uw antwoord,

Mede namens de partners,

OCAP CO2 BV

Verslag CCS-topoverleg inzake [REDACTED]

Locatie: Ministerie van Economische Zaken
 Datum, tijd: 31 augustus 2017, 9:00-10:30 uur
 Aanwezig: - [REDACTED] (beide HbR), [REDACTED] (in opdracht van HbR, Gasunie en EBN), [REDACTED] (OCAP), [REDACTED] (Air Products), [REDACTED] (EBN), [REDACTED] (Shell), [REDACTED] (Air Liquide), [REDACTED] (Gasunie) en [REDACTED] (TAQA) (namens het consortium);
 - [REDACTED] (allen EZ) en [REDACTED] (IenM) (namens de Rijksoverheid).

Verslag

- Het HbR presenteert een propositie over de toepassing van CCS in het Rotterdamse havengebied [REDACTED] in drie fasen: (1) [REDACTED]
[REDACTED]
- In de tijdslijn wordt beoogd in 2018 een FID te nemen. [REDACTED]
[REDACTED] en een garantstelling voor de onrendabele kosten bij afvang. [REDACTED]
[REDACTED] Het consortium streeft een eerlijke verdeling van de kosten na. IenM wijst op de mogelijke financieringsbronnen van de EU. [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
- [REDACTED] te willen committeren aan het project en onderstrepen de unieke positie van [REDACTED] [REDACTED] waardoor de kans van slagen van het project hoog wordt geacht. [REDACTED] zal worden uitgevoerd door een projectgroep in opdracht van de overkoepelende stuurgroep, in beide zijn de sectorpartijen en de overheid vertegenwoordigd.
- EZ geeft aan commitment te merken bij het consortium en heeft daar waardering voor, maar dat het CCS-beleid van de overheid veelal afhangt van de inzet van het komende kabinet. Gezamenlijk wordt besloten het regeerakkoord niet af te wachten en volgende (voorbereidende) stappen in werkgroepen te zetten. Daarbij worden ook ngo's betrokken. Ten aanzien van de ngo's is het van belang te wijzen op CCU en dat het project een middel is, geen doel. IenM wijst erop de lessen uit de energietransitie mee te nemen.
- [REDACTED] vraagt aandacht om de bestaande infrastructuur in zee te behouden en benadrukt het belang van de rol van de overheid in de lange termijn aansprakelijkheid van opgeslagen CO₂. [REDACTED] wijst op hun belang voor diverse CO₂-bronnen en betreft daar ook de afvalverwerkingsindustrie bij.

Vervolgafspraken

- [REDACTED]
[REDACTED]
- De partijen leggen contact met ngo's voor hun betrokkenheid om maatschappelijk draagvlak te borgen.

- De projectgroep vangt op korte termijn aan met inventarisatie van eventuele lacunes in wet- en regelgeving, vergunningen, etc., teneinde [redacted] te realiseren. [redacted]
- EZ zoekt toenadering tot de Europese Commissie (25 september heeft [redacted] een [redacted]). Samen met IenM en FIN wordt nagedacht over de rol van [redacted] en [redacted] in het project en de rol van de overheid in de stuurgroep.

TER INFORMATIE

Aan

[Redacted]

Afschrift

[Redacted]

**Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging**
Directie Energie en Omgeving

Auteur

T [Redacted]
[Redacted]@minez.nl

Datum

16 augustus 2017

Kenmerk

DGETM-EO / 17130967

nota

Topoverleg CCS 31 augustus 2017

Kopie aan

MT TOP

MT FEZ

Parafenroute

Paraaf

Paraaf

Directeur E&O

Medeparaaf

Medeparaaf

Bijlage(n)

Pre-read voor CCS topoverleg

Aanleiding

Donderdag 31 augustus 2017 (9:00-10:30) vindt op EZ het topoverleg inzake CCS plaats met vertegenwoordigers van de overheid en uit de sector. Het Havenbedrijf Rotterdam (HbR) zal namens het consortium het [Redacted] presenteren.

Advies

U kunt kennis nemen van de nota.

Kernpunten

- U wordt ambtelijk ondersteund door [Redacted] verslag) en [Redacted] (beide directie E&O). Daarnaast zullen aanwezig zijn:
 - [Redacted] ([Redacted])
 - [Redacted] ([Redacted])
 - [Redacted] (directeur Klimaat, Lucht en Geluid tevens plv. DG Milieu en Internationaal IenM)
 - [Redacted] ([Redacted])
 - [Redacted]
 - [Redacted]
 - [Redacted]
 - [Redacted]
 - [Redacted]
 - [Redacted]
 - [Redacted]
- De volgende agenda is samen met HbR vastgesteld:
 1. Opening door [Redacted]
 2. Toelichting [Redacted] op het huidige en toekomstige CCS-beleid van de overheid, inclusief politieke opstelling.
 3. Presentatie van Havenbedrijf Rotterdam over de ontwikkeling van het CCUS-project voor industriële partijen in de haven van Rotterdam:

Ontvangen BBR

- a) Introductie van [REDACTED]
 - i. waarbij demonstratie van de werking van de gehele waardeketen plaatsvindt, d.w.z. van afvang en opslag van CO₂;
 - ii. waarin is inbegrepen de ontwikkeling van een open, toegankelijk en non discriminatoir systeem voor transport en opslag van CO₂ (de 'backbone infrastructuur') voor aansluiting van meerdere bestaande bronnen van CO₂ en voorbereiding grootschalige uitbouw van CCS (zie punt i).
 - b) Indicatie van de benodigde ministeriële ondersteuning.
 4. Discussie over de wijze waarop partijen commitment tonen en welke voorwaarden daaraan zijn verbonden.
 5. Discussie inzake de vervolgstappen, inclusief gezamenlijke acties van partijen t.a.v. verkrijging ondersteuning uit Brussel.
 6. W.v.t.t.k.
 7. Afsluiting door [REDACTED]
- In de bijlage is de *pre-read* opgesteld voor dit topperleg door het consortium onder leiding van HbR opgenomen. Binnenkort kunt u een nota verwachten over mogelijke andere CCS-projecten in Nederland waar momenteel EZ over in gesprek is met partijen.

Toelichting

Gespreksdoelen voor EZ

- De mogelijkheden voor een CCS-demonstratieproject in de Rotterdamse haven worden onderzocht, waarbij het voor EZ een goede gelegenheid is om de mate van commitment van de verschillende partijen af te tasten. [REDACTED]
- Er worden vervolg- en procesafspraken gemaakt [REDACTED]
- De partijen begrijpen dat EZ een zo flexibel mogelijke opstelling aanneemt, zich in EU-verband inzet voor financiële steun en bereid is om mee te denken, maar anderzijds enige afstand moet bewaren om eventuele toekomstige subsidies niet te belemmeren en dat het toekomstige CCS-beleid veelal afhangt van de keuzes van het komende kabinet.

Spreekpunten voor de opening (agendapunt 1 & 2)

- [REDACTED]. De inzet op realisatie van het ROAD-project als eerste stap naar een breder en grootschaliger CCS-netwerk is komen te vervallen, waardoor de aandacht voor een grootschalig CCS-demonstratieproject dient te worden verlegd.

- EZ waardeert de inspanningen van de partijen om CCS in Nederland te realiseren en stimuleert en ondersteunt de sector inzake CCS door zoveel mogelijk flexibiliteit als mogelijk te bieden om realisatie te bewerkstelligen. Op die manier kunnen wijzigingen in het project worden opgevangen en kan worden ingespeeld op onzekerheden.
- U kunt aangeven dat CCS een onmisbare technologie is om de klimaatdoelen te behalen, zoals ook is gesteld in Energieagenda. Het kabinet zet zich ervoor in brede toepassing van CCS in de industrie mogelijk te maken door middel van onderzoek, grootschalige demonstratieprojecten, kostenverlaging, minder belemmeringen en meer investeringsprikkels. Tijdens de formatie worden er geen onomkeerbare besluiten over CCS genomen door MEZ. Eventuele keuzes van het volgende kabinet zullen de toepassing van CCS bepalen.
- In de tweede helft van 2017 en het begin van 2018 worden de transitiepaden uitgewerkt. CCS speelt met name een belangrijke rol in het transitiepad Hoge Temperatuurwarmte. Op dit moment is nog niet helder welke en hoe instrumenten om CCS te realiseren inbedding krijgen in het transitiepad, maar het is duidelijk dat CCS een cruciaal element zal zijn.
- Naast de realisatie van een demonstratieproject, ligt de focus van EZ op de voorbereidingen om grootschalige uitrol van CCS te realiseren:
 - consultant De Gemeynt stelt een CCS Routekaart op die vooral is gericht op het vinden van draagvlak, gezamenlijk met het bedrijfsleven en de overheid om vast te stellen welke risico's en barrières er zijn voor investeren in CCS, hoe het transitiepad er uit ziet voor CCS, eventueel gespecificeerd per industriesector of locatie, en wie welke rol heeft (oplevering januari 2018);
 - EBN en Gasunie stellen een CO₂-transport- en opslagplan op, inclusief een overzicht van de potentie van beschikbare velden voor de toepassing van CCS (oplevering parallel aan CCS Routekaart);
 - er zal in beeld worden gebracht hoe een markt van CO₂ eruit moet zien, wie welke verantwoordelijkheden heeft, wie welke verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid heeft en hoe toezicht op de markt is geborgd (oplevering voorjaar 2018 verwacht).
- Daarnaast werkt EZ samen met andere Europese landen op het gebied van internationale infrastructuur, gezamenlijke onderzoeksprojecten (ACT) en is Nederland toegetreden tot ECCSEL, een consortium van onderzoeksinstituten waarbij Nederland wordt vertegenwoordigd door TNO.
- Om CCS grootschalig te realiseren zal inzet vanuit overheid en bedrijfsleven nodig zijn. EZ is daarom zeer geïnteresseerd in dit initiatief.

Projectomschrijving

- In de afgelopen zomer heeft een consortium onder leiding van HbR verkenningen verricht naar de opportuniteit van en hoe op een korte termijn een open CO₂-transport- en opslagnetwerk kan worden gerealiseerd in combinatie met een CCS-project over de gehele keten (afvang, transport en opslag).
- Op 23 augustus 2017 was er een overleg tussen de partijen die kunnen voorzien in een open netwerk voor

- [REDACTED]
- Op 22 augustus was er een overleg tussen de industriële partijen (o.a. [REDACTED]) over het gebruik van bovenstaande infrastructuur voor een CCS-demonstratieproject over de gehele keten.
 - De uitkomst van de twee bovenstaande overleggen is een geïntegreerd project bestaande uit (a) verdere verkenningen voor een open, toegankelijk en non discriminatoir systeem voor transport en opslag van CO₂ waarop meerdere CO₂-bronnen kunnen worden aangesloten (door HbR, Gasunie New Energy en EBN) en (b) de ontwikkeling van een [REDACTED] ver de gehele keten (door [REDACTED]). De twee processen lopen parallel. Het project over de gehele keten is als volgt beoogd.
 - In de eerste fase (vanaf 2020) zal de afvang gebeuren bij bronnen die relatief makkelijk en goedkoop kunnen worden aangesloten. Bij Shell Pernis is al een afvang- en compressie-installatie aanwezig. Andere industriële partijen (Air Liquide, Air Products en BP) hebben interesse getoond om op termijn aan te sluiten.
 - Het transport vindt plaats door een uitbreiding van het bestaande OCAP-netwerk door de leiding te verlengen tot de Maasvlakte ('backbone').
 - De opslag zal gebeuren in het P18-veld van TAQA, mogelijk zal ook het kleinere Q16-veld van ONE worden gebruikt. Deze gasvelden zijn als goed als leeg. De velden Q16 en P18-4 werden ook beoogd voor ROAD waardoor er al uitgewerkte plannen klaar liggen. Voor P18-4 is al een opslagvergunning verleend. Q16 kan mogelijk op termijn ook als opslagbuffer worden gebruikt om de leveringszekerheid aan de tuinbouw te vergroten. [REDACTED]
 - Een neutrale netwerkbeheerder organiseert het transport en de opslag en faciliteert zodoende partijen die CO₂ willen afvangen. Het is nog onbekend welke netwerkbeheerder wordt beoogd.
 - [REDACTED]
 - Ten aanzien van risico's worden twee randvoorwaarden gesteld.
 - Een duidelijke scheiding tussen investeringen en operaties van afvang enerzijds, en transport en opslag anderzijds. Dat zou betekenen dat CO₂-leveranciers worden gevrijwaard van investeringen en aansprakelijkheid ten aanzien van transport en opslag.
 - Significante risico's als de lange termijnverantwoordelijkheid van de opslag zouden niet door de commerciële partijen moeten worden gedragen, maar mogelijk door de overheid worden geborgd.
 - De partijen vragen aan de overheid ambitie, inzet (bijvoorbeeld richting de EU), financiële steun en faciliterend beleid, vergelijkbaar met het beleid dat van toepassing was bij Wind op zee. Tevens wordt gevraagd om aandacht naar

barrières en gebreken in bestaand beleid. De partijen schatten in dat € [redacted] in de komende regeerperiode daarvoor benodigd is. De totale benodigde investeringen worden geschat op € [redacted]. Daarbij wordt ook opgemerkt dat breed politiek en maatschappelijk draagvlak essentieel is.

- De partijen zijn bewust dat een realistische eigen bijdrage nodig is om investeringen rendabel te maken door het verschil tussen de kosten in de totale keten en de aankoopkosten van emissierechten. Dat verschil is afhankelijk van veel factoren, maar wordt geschat op [redacted]

Beoordeling [redacted]

- EZ staat positief tegenover het plan en waardeert de inzet en proactieve en coöperatieve opstelling van de partijen. Deze houding is essentieel om CCS in Nederland van de grond te krijgen.
- De twee parallelle trajecten passen binnen het huidige CCS-beleid van de overheid dat gericht is op de realisatie van een demonstratieproject over de gehele keten en op het treffen van voorbereidingen van grootschalige uitrol. Enerzijds is een geïntrigeerd project logisch omdat de twee trajecten elkaar nodig hebben, anderzijds is een scheiding tussen een infrastructuurproject en een demonstratieproject ook verdedigbaar gezien de aard van de verschillende partijen en met het oog op eventuele toekomstige subsidies.
- Het hoofddoel dient een CCS-demonstratieproject met leerwaarde te zijn. Het consortium moet daarom goed aangeven wat de demonstratiewaarde is van het project. U kunt hier naar vragen tijdens de presentatie.
- Een CO₂ 'backbone' in het havengebied kan een belangrijke bijdrage leveren in de verduurzaming van het havencomplex. De investering is een effectieve maatregel om CO₂-uitstoot te reduceren. Tevens is de aanwezigheid van CO₂-infrastructuur mogelijk een interessante vestigingsfactor voor (nieuwe) bedrijven en verbetert het de concurrentiepositie van de industrie in deze regio.
- [redacted]
- U kunt vragen naar een aantal aspecten die ontbreken in de *pre-read*:
 - een uiteengezette onderbouwing van de verwachte kosten;
 - een tijdslijn voor realisatie met concrete doelen;
 - een nadrukkelijke omschrijving van de demonstratiewaarde.
- De partijen sturen aan op een grote rol van de overheid [redacted]
[redacted], maar er moet wel een prikkel zijn voor de commerciële partijen om CCS op de lange termijn veilig toe te passen. Ook zal een actieve rol van de overheid CCS sneller van de grond krijgen. Het is aannemelijk dat de overheid een andere rol aanneemt bij

een CCS-demonstratieproject (waar de overheid eventueel meer verantwoordelijkheid kan dragen) dan bij grootschalige uitrol. De positie van de overheid moet nog zorgvuldig worden bepaald.

- In de *pre-read* wordt Gasunie genoemd als mede investeerder voor de CO₂-infrastructuur. Deze activiteiten passen binnen het mandaat van Gasunie New Energy. FIN zal voor de investeringen goedkeuring moeten verlenen.
- U kunt aangeven dat verantwoordelijkheid van de opslag van CO₂ voor 20 jaar (of korter of langer indien daartoe wordt besloten door MEZ) ligt bij de vergunninghouder van het veld. Daarna komt de verantwoordelijkheid volgens de Mijnbouwwet te liggen bij de overheid. Tevens dient de vergunninghouder bij de overdracht de financiële middelen over te dragen voor de monitoring voor een periode van 30 jaar.

[redacted]
[redacted] De exacte opstelling van de overheid zal nog moeten worden bepaald en hangt mogelijk mede af van het volgende kabinet.

- U kunt geen financiële toezeggingen doen. De middelen op de EZ-begroting die waren toegewezen aan ROAD kunnen niet zomaar aan een alternatief CCS-project worden toegewezen (*zie onder kopje 'Financieringsmogelijkheden'*).
- Op 15 september heeft u in Brussel een gesprek met dhr. Ristori (DG ENER) over CCS. U kunt aangegeven dat u inzet op het verkrijgen van Europese financiële middelen, zoals de EEPR- subsidie die voor ROAD was afgegeven of de Horizon2020-gelden (max €20 miljoen). De juridische mogelijkheden hiertoe zijn zeer beperkt voor de EC (*zie onder kopje 'Financieringsmogelijkheden'*).
- U kunt aangeven dat EZ bewust is van de noodzaak van het maatschappelijk en politiek draagvlak voor CCS om het project te doen slagen. In de CCS Routekaart die momenteel in opdracht van EZ wordt opgesteld is hier aandacht voor.

Financieringsmogelijkheden

- De eerder gereserveerde middelen voor ROAD (€134,7 miljoen van de €150 miljoen) zijn reeds anders ingezet op de begroting van EZ voor het oplossen van EZ-brede financiële knelpunten. De Bestuursraad heeft op 6 maart jl. besloten dat bij een eventueel positieve investeringsbeslissing van ROAD de benodigde middelen zouden worden gefinancierd met (niet ODE-gefinancierde) kasmiddelen uit de begrotingsreserve voor duurzame energie. Dit is echter niet extern gecommuniceerd en er zijn ook geen middelen binnen de begrotingsreserve gereserveerd voor CCS of overgeboekt naar het CCS budget. Nu het ROAD project niet doorgaat is er dus geen sprake van vrijvallende middelen of gereserveerde middelen waar een andere bestemming aan kan worden gegeven. Dit maakt het niet eenvoudig om een alternatief CCS-project te financieren.
- ROAD verkent momenteel de mogelijkheden tot aanpassing of overname van hun project.

Theoretisch is het mogelijk, maar dat zou volgens de subsidiebeschikking betekenen dat MEZ om instemming moet worden gevraagd en alle processen (zoals staatssteuntoestemming van de EC) weer moeten worden doorlopen alsof het een nieuwe aanvraag betreft. [REDACTED]

- Indien er financiële middelen beschikbaar komen voor een of meerdere nieuwe CCS-projecten (bijvoorbeeld middels het komende kabinet), zijn er meerdere mogelijkheden om de middelen toe te wijzen, zoals via een tender waarop een of meerdere projecten kunnen aanschrijven, een eenzijdige en eenmalige subsidietoewijzing vanuit EZ (zoals ook bij ROAD is gebeurd) of de overheid die (deels) garant staat voor de onrendabele kosten.
- Er zijn Europese gelden waar het project mogelijk aanspraak op kan maken. Complicerend is dat de gelden vanuit verschillende DG's komen.
 - CEF (DG ENER). [REDACTED]
[REDACTED] Geld vanuit het CEF is enkel voor infrastructuur beschikbaar, niet voor een eventueel CCS-demonstratieproject. In het najaar zal er besloten worden of de ingediende voorstellen de PCI-status krijgen waarmee er aanspraak kan worden gemaakt op het CEF. U kunt aan het HbR aangeven dat het waardevol is om de EC in een vroeg stadium hierop te lobbyen. EZ zal zich hiervoor ook inzetten, o.a. in uw gesprek met DG ENER [REDACTED] op 15 september.
 - [REDACTED]
 - Innovation Fund (DG CLIMA). Mogelijk vloeit hier financiering voor CCS uit, maar dit fonds gaat pas vanaf 2020 lopen waardoor er nog veel onzekerheid over is.
- Er zijn ook particuliere fondsen beschikbaar, zoals de OGCI Climate Investments. Hierin is [REDACTED] beschikbaar, voor o.a. CCS. U kunt vragen naar mogelijkheden van dit fonds. [REDACTED]

De partijen

- [REDACTED]

**Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging**
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 17130967

[REDACTED]

Van: [REDACTED]@portofrotterdam.com>
Verzonden: dinsdag 9 mei 2017 20:18
Aan: [REDACTED]@road2020.nl'
[REDACTED] shell.com'
[REDACTED]

CC:
Onderwerp: RE: Notulen - Samenwerking Rotterdams CCS infrastructuur (21/04/2017)
Bijlagen: OCAP-ME-20170509 Projectbeschrijving CCS infrastructuur Rotterdam.docx

Dear All,
Please find attached the project description as discussed.
We would like to discuss this version on Friday during the meeting. .
Met vriendelijke groet,

T. [REDACTED]
M. [REDACTED]
E. [REDACTED]@portofrotterdam.com

[REDACTED]

Van: [redacted]
 Verzonden: vrijdag 19 mei 2017 13:49
 Aan: [redacted]
 CC: [redacted]
 Onderwerp: Fwd: [redacted]
 Bijlagen: [redacted]

Hoi [redacted]

We zijn als EZ zijdelings betrokken bij we initiatief van verschillende partijen in het Rotterdamse havengebied. Deze partijen zijn gezamenlijk bezig met het uitwerken van mogelijkheden en kosten. [redacted]

Ik hoor graag je reactie!

Groeten,
 [redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Begin doorgestuurd bericht:

Van: [redacted] <[redacted]@road2020.nl>
 Datum: 19 mei 2017 11:28:33 CEST
 Aan: [redacted] <[redacted]@gasunie.nl>, [redacted] <[redacted]@onebv.com>
 <[redacted]@onebv.com>, "[redacted] minez.nl" <[redacted]@minez.nl>
 Kopie: [redacted] <[redacted]@portofrotterdam.com>, [redacted] <[redacted]@shell.com>
 [redacted] <[redacted]@shell.com>, [redacted] <[redacted]@road2020.nl>,
 [redacted] <[redacted]@shell.com> "[redacted]@shell.com" <[redacted]@taqaglobal.com>
 [redacted] <[redacted]@taqaglobal.com>, [redacted] <[redacted]@road2020.nl>,
 "[redacted] <[redacted]@portofrotterdam.com>, [redacted] <[redacted]@road2020.nl>,
 [redacted] <[redacted]@road2020.nl>, "[redacted] <[redacted]@road2020.nl>,
 [redacted] <[redacted]@road2020.nl>
 Onderwerp: [redacted]

Let op, in de bijlage van deze e-mail, verzonden door [redacted] <[redacted]@road2020.nl>, is een macro aangetroffen. Macro's kunnen misbruikt worden om malware op uw systeem te installeren. Open de bijlage alleen als de e-mail afkomstig is van een door u vertrouwde afzender.

Indien dit niet het geval is dient u deze e-mail direct te verwijderen zonder de bijlage te openen.

DICTU Servicedesk

[redacted] and [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

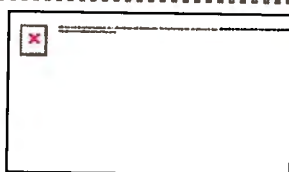
Met vriendelijke groet / Kind regards,

[redacted]

[redacted]

T: +31 (0) [redacted] / +31 (0) [redacted]

E: [redacted]@road2020.nl

Post

Maasvlakte CCS Project
C.V.
P.O. Box 133
3100 AC Schiedam
The Netherlands

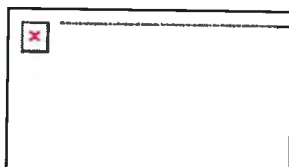
Visit

Parallelweg 1
3112 NA
Schiedam
The Netherlands

Contact

T: +31 (0)10 75 34 003
F: +31 (0)10 75 34 040
W: www.road2020.nl

This e-mail is intended only for the person to whom it is addressed. If an addressing or transmission error has misdirected this e-mail, please notify the author by replying to this e-mail. If you are not the intended recipient you must not use, disclose, copy, print or rely on this e-mail.

Post

Maasvlakte CCS Project C.V.
P.O. Box 133
3100 AC Schiedam
The Netherlands

Visit

Parallelweg 1
3112 NA Schiedam
The Netherlands

Contact

T: +31 (0)10 75 34 003
F: +31 (0)10 75 34 040
W: www.road2020.nl

This e-mail is intended only for the person to whom it is addressed. If an addressing or transmission error has misdirected this e-mail, please notify the author by replying to this e-mail. If you are not the intended recipient you must not use, disclose, copy, print or rely on this e-mail.

Van: [redacted]@gasunie.nl>
Verzonden: vrijdag 19 mei 2017 14:17
Aan: [redacted]@shell.com; [redacted]@portofrotterdam.com; [redacted]
[redacted]@road2020.nl; [redacted]@road2020.nl;
[redacted]@portofrotterdam.com; [redacted]@shell.com; [redacted]@ocap.nl;
[redacted]@road2020.nl; [redacted]@onebv.com
CC: [redacted]@portofrotterdam.com
Onderwerp: RE: Notulen - Samenwerking Rotterdams CCS infrastructuur (21/04/2017)
Bijlagen: CONCEPT - POR Infographic CCS cg.pdf

Dear all,

Good work on the infographic.

A few questions and remarks:

-who is the audience for this infographic? Are we planning on going public with this initiative? Please bring me up to date or discuss this in the next meeting.

-why is [redacted] the sender and not the consortium we are working with

- [redacted] are in grey. [redacted] can be mentioned as a partner.

-Text "we need to take significant steps towards ..." if we want to bring the project in relation to the Paris Agreement and the 2 degree limit we should make clear that immediate and significant action is required today to reach the goals by 2050.

-A few remarks from our spokesperson in attached PDF.

Met vriendelijke groet

E: [redacted]@gasunie.nl

T: +31 6 [redacted]

M: +31 6 [redacted]

Van: [redacted] [mailto:[redacted]@taqaglobal.com]

Verzonden: dinsdag 16 mei 2017 9:32

Aan: [redacted]@shell.com; [redacted]@portofrotterdam.com; [redacted]@minez.nl;
[redacted]@road2020.nl; [redacted]@road2020.nl; [redacted]@portofrotterdam.com;
[redacted]@shell.com; [redacted]@ocap.nl; [redacted]@minez. [redacted]@road2020.nl; [redacted]
[redacted]@onebv.com

CC: [redacted]@portofrotterdam.com

Onderwerp: RE: Notulen - Samenwerking Rotterdams CCS infrastructuur (21/04/2017)

All,

The timeline needs to be realistic

[REDACTED]

The [REDACTED] message should be "[REDACTED]"
Delete the field closing message.

Thanks

From: [REDACTED]@shell.com [mailto:[REDACTED]@shell.com]

Sent: maandag 15 mei 2017 14:16

To: [REDACTED]@portofrotterdam.com; [REDACTED]@minez.nl; [REDACTED]@road2020.nl;
[REDACTED]@road2020.nl; [REDACTED]@portofrotterdam.com; [REDACTED]@shell.com;
[REDACTED]@ocap.nl; [REDACTED]@minez.nl; [REDACTED]@road2020.nl; [REDACTED]@gasunie.nl;
[REDACTED]@onebv.com

Cc: [REDACTED]@portofrotterdam.com

Subject: RE: Notulen - Samenwerking Rotterdams CCS infrastructuur (21/04/2017)

All,

Two comments from my side on the Infographic (nice!):

1. The red warning sign is 1) wrongly [REDACTED] 2) gets too much attention and 3) suggests the wrong message. I mean to say that we have to have [REDACTED] earmarked for [REDACTED] before it closes. We do not want to give the message that storing [REDACTED]

- [REDACTED]
2. I presume the proper log's will be used in due course

[!\[\]\(a3ea015cc5581cad732d1eb81613fe7b_img.jpg\)](#)
[!\[\]\(b4746ffbe3ffe6750d2dbafa2ea7d9e5_img.jpg\)](#)
[!\[\]\(2d72ee000b6be2fe15194983637cada1_img.jpg\)](#)
[!\[\]\(ec842a413a08ae4bb76553a403ab4179_img.jpg\)](#)
[!\[\]\(abad46c9e596a77bad00ad4d036bbcea_img.jpg\)](#)

met vriendelijke groeten, with kind regards,

Internet: <http://www.shell.com>

Should you have received this e-mail by mistake, please bring this to the attention of the sender, after which you are kindly requested to destroy the original message.

[illegible]

- **Structure / organization:** We need to stress the independent company structure (open access, transparent, etc.). Proposed is a JV between the partners, excluding [REDACTED]".

- Stress that there is no business model with the current market conditions. We need financial support to bridge the gap.
- Stress that there is NO lock-in effect for coal-fired power plants
- o Update table: [redacted] fee should not be part of the figures, below table we need to mention that decommissioning and post-closure costs are not included
- o [redacted] will share the updated excel sheet
- o [redacted] into [redacted]
- o [redacted]
- o Remove headline, re-frame and focus on speed up
- o All (week 20) send you feedback on the document ASAP to Randolph
- o [redacted] will collect the feedback and [redacted] will prepare a new version for the next meeting
- **Technical drawing**
 - o [redacted] will share the drawing when ready (target week 20) – Engineers are still working on the document
- **DG/CEO's meeting**
 - o [redacted] (12 May) will discuss this DG/CEO meeting with [redacted] (EZ)
 - o [redacted] indicates that during the meeting between [redacted] en [redacted] HbR confirmed to take the lead in setting up the meeting. [redacted] will check this and discuss the options with [redacted]
- Informing and discussions with NGO's – Start directly after finalizing the project description ([redacted])
- Next meeting: May 24, 9.00 – 11.00. I propose to change this into a call from 9.00 to 10.00 with only the project description document as subject (all, please let me know if you are ok with this)

Other

- Please find attached a CONCEPT infographic (praatplaat) of the project / Backbone initiative ("CONCEPT - [redacted] PDF"). Please let me know if you have any feedback. (p.s. I would like to mention [redacted] and [redacted] as well as partners. Please let me know if you are ok with that).
- [redacted] ([redacted]) asked for input regarding the current issues we have for CCS. Please share input with him.
- [redacted] will finish their CCS (offshore route) study end of the summer

Met vriendelijke groet,

T +31 (0)10 [redacted]

M +31 (0)6 [redacted]

E [redacted] [@portofrotterdam.com](mailto:[redacted]@portofrotterdam.com)

Van: [redacted]

Verzonden: woensdag 26 april 2017 10:07

Aan: '[redacted] [@minez.nl](mailto:[redacted]@minez.nl)'; [redacted] [@road2020.nl](mailto:[redacted]@road2020.nl); [redacted] [@shell.com](mailto:[redacted]@shell.com); [redacted] [@minez.nl](mailto:[redacted]@minez.nl); [redacted]'

CC: [redacted]

Onderwerp: RE: Notulen - Samenwerking Rotterdams CCS infrastructuur (21/04/2017)

Dear all,

Hereby the notes and action items discussed last meeting (21/04/2017):

- [redacted]
 - o [redacted] ([redacted]) asap, so we can finalize this during the next meeting
- **Project description**
 - o **Technical**
 - We decided on a 24 inch pipeline [redacted], as this is future proof
 - Described phases in the table will be based on CO2 from [redacted] and [redacted]
 - 2 Phases will be included:
 - Phase 1: [redacted] & [redacted] both are required because of the constant max flow of 1.5 Mton/year per well)
 - Phase [redacted]

- o Economics
 - No CAPEX for the capturing units will be included
- o Drawing
 - Engineers of [redacted] and [redacted] will work together on the drawing, target is to have a version ready for the next meeting
- o Paper:
 - [redacted] and [redacted] will update the paper and share asap
 - All, provide your review before the next meeting
 - Target is final draft on May 12
- PCI
 - o [redacted] will share a copy of the PCI [redacted]
- Other
 - o All, please think about a good project name for our initiative (bring your input to the next meeting).
- Next meeting
 - o [redacted] will send an invitation for the next meeting (May 12, 9.00)
- Coming important dates
 - o April 26, [redacted] and [redacted] will meet and CO2 infra will be on the agenda. [redacted] will include the meeting with the [redacted] (second half of May) on the agenda and an action item will be the invitation from Shell/HbR to EZ.
 - o May 12, Shell will meet [redacted] and will put the CO2 Infrastructure project on the agenda.
 - o Second half of May: Meeting with [redacted] of the involved companies and the [redacted]

If I missed anything, please let me know!

Have a good King's Day tomorrow 😊.

Met vriendelijke groet,

Business Developer Energie & Procesindustrie

T +31 (0)10 [redacted]

E [redacted] [@portofrotterdam.com](mailto:[redacted]@portofrotterdam.com)

Van: [redacted]

Verzonden: dinsdag 11 april 2017 22:37

Aan: [redacted] [@minez.nl](mailto:[redacted]@minez.nl); [redacted] [@road2020.nl](mailto:[redacted]@road2020.nl); [redacted] [@shell.com](mailto:[redacted]@shell.com); [redacted] [@tno.nl](mailto:[redacted]@tno.nl); [redacted] [minez.nl](mailto:[redacted]@minez.nl); [redacted]

CC: [redacted]

Onderwerp: Notulen - Samenwerking Rotterdams CCS infrastructuur (11/04/2017)

Dear All,

Hereby the notes and action items of today's meeting (11/04/2017):

- [redacted] will share the latest [redacted] all parties (small adjustments, input [redacted])
- [redacted] will share the Excel table with [redacted] so [redacted] can check the numbers (feedback will be given next meeting)
- To do for the PCI
 - o Deadline for submission 13/04/2017
 - o Final changes can be made on 12/04/2017 by [redacted] [redacted].
 - o Action items with deadline 12/04/2017
 - [redacted] → let [redacted] know if you can be added as an affiliate partner (friend)
 - [redacted] → let [redacted] know if you can be added as an affiliate partner (friend)
 - [redacted] → share pipeline details with [redacted]
 - [redacted] → will make a proposal for [redacted] and [redacted] they will be included in the application
 - [redacted] → check what and when will be made public after sending in the PCI
- HbR will share the technical drawing so all parties can add what they would like to include in the drawing (current drawing includes the [redacted] + pipeline area's)

- [redacted] will set up a meeting on DG level to discuss the proposal. All parties in the consortium will share the details their executive that needs to be included in this meeting (please send to [redacted])
- [redacted] will invite [redacted] en [redacted] to sign an [redacted] and join the next meeting
- [redacted] will make an engagement table
- [redacted] will put in a new "datumprikker"

Planning discussed:

- 13/04 End of this week: [redacted] will share a first draft of the action plan with the team
- 21/04 next meeting, discussion points:
 - o [redacted]
 - o Feedback on PCI submission - [redacted]
 - o Discuss technical drawing - [redacted]
 - o Discuss action plan – J [redacted]
 - o Discuss engagement table - [redacted]
 - o Discuss excel sheet (figures checked by [redacted] - [redacted])
 - o Status of the DG meeting invitation - [redacted]
- ... meetings to be planned
- 2nd half of May: Discuss action plan on DG level → [redacted]

Please let me know if you miss anything in the notes/action items listed above.

Thank you!

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Business Developer

Energie & Procesindustrie

Havenbedrijf Rotterdam

T +31 (0)10 [redacted]

M +31 (0)6 [redacted]

E [redacted] [@portofrotterdam.com](mailto:[redacted]@portofrotterdam.com)

World Port Center

Postbus 6622

3002 AP Rotterdam

www.portofrotterdam.com

Werkdagen: ma / di / do / vr

Voor elektronische communicatie hanteert Havenbedrijf Rotterdam N.V.(HbR) een disclaimer. U kunt deze nalezen op de internetsite van het HbR of opvragen via info@portofrotterdam.com.

Havenbedrijf Rotterdam N.V., Rotterdam, is geregistreerd bij het handelsregister in Nederland onder nummer 24354561.

Havenbedrijf Rotterdam N.V.(HbR) has a disclaimer with regard to electronic communication. You can read the disclaimer on the internet site of the HbR or ask for a copy by mail to info@portofrotterdam.com.

Havenbedrijf Rotterdam N.V., Rotterdam, is registered with the trade register in the Netherlands under no. 24354561.

www.portofrotterdam.com

The information contained in this communication is confidential, may be attorney-client privileged, and is intended only for the use of the addressee. It is the property of Abu Dhabi National Energy Company PJSC (TAQA) or one of its affiliates. Unauthorized use, disclosure or copying of this communication or any part thereof is strictly prohibited and may be unlawful. If you have received this communication in error, please notify me immediately by return email and destroy this communication and all copies thereof, including attachments.

This communication is intended only for use by the addressee. It may contain confidential or privileged information. If you receive this communication unintentionally, please let us know by reply immediately.

N.V. Nederlandse Gasunie does not guarantee that the information sent with this E-mail is correct and does not accept any liability for damages related thereto.

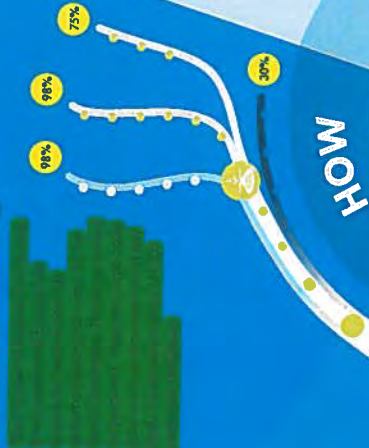
CCS A KEY SOLUTION FOR DECARBONISATION

Current industrial activities in the Port of Rotterdam account for about 20% of the total CO₂ emissions in The Netherlands and therefore require drastic long term rethinking. Carbon capture and storage (CCS) offers a solution to drastically cut emissions within in a relatively short timeframe.

PARIS AGREEMENT

The Paris Agreement is seen as the first global agreement to cut greenhouse gas emissions to limit the global average temperature rise to 1.5 to 2°C. A reduction of CO₂ emissions is required. We need to take significant steps towards decarbonisation of our economy by 2050.

A KEY COMPONENT

HOW

WHY

CCS

WHAT

COST

CAPTURING THE OPPORTUNITY

- A shared CCS infrastructure integrates seamlessly into existing operations and would lower operating costs and benefit all companies operating in the port.
- An independently operated CCS backbone and storage capacity would facilitate easy access and ensure a level playing field for all companies operating in the port.
- Cost-effectiveness will be reached by scaling up.
- Storage prices per tonne are expected to drop below ETS emission prices.

ADVANTAGES

Advantages of a CCS backbone in Rotterdam:

- CCS is a key component for any combination of decarbonising strategies and would allow for an accelerated transition towards a sustainable economy.
- CCS is the fastest way to decrease the cumulative CO₂ emissions that could potentially lead to a net negative CO₂ footprint.
- CO₂ emitting industries and storage capacity are found in close proximity of each other in the Port of Rotterdam area. With roughly 1,000 Mt the North Sea offers ample storage capacity.

PROJECTED TIMEFRAME

[*Narrow window of opportunity — Empty field will close in 2021]

PARTNERS

Because of its scale and pivotal role in petro-chemical industry the Port of Rotterdam is in a unique position to become a frontrunner in the transition towards a carbon neutral port and industrial complex. The Port of Rotterdam is actively seeking partners and stakeholders to help accelerate the pursuit of this ambition.

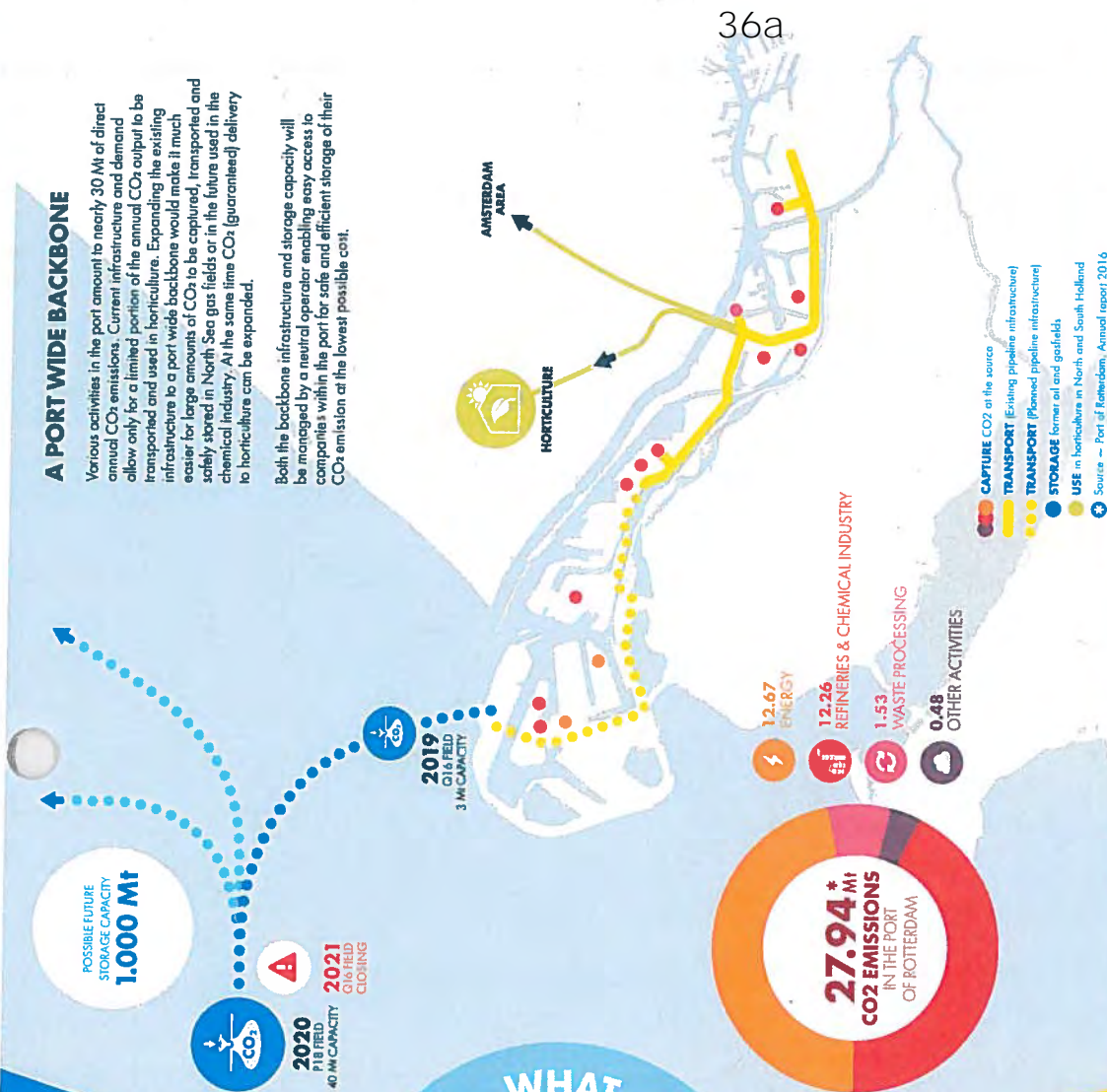
SHELL ROAD OCAP TAQA GASUNIE EBN

A PORT WIDE BACKBONE

Various activities in the port amount to nearly 30 Mt of direct annual CO₂ emissions. Current infrastructure and demand allow only for a limited portion of the annual CO₂ output to be transported and used in horticulture. Expanding the existing infrastructure to a port wide backbone would make it much easier for large amounts of CO₂ to be captured, transported and safely stored in North Sea gas fields or in the future used in the chemical industry. At the same time CO₂ (guaranteed) delivery to horticulture can be expanded.

Both the backbone infrastructure and storage capacity will be managed by a neutral operator enabling easy access to companies within the port for safe and efficient storage of their CO₂ emission at the lowest possible cost.

RIGHT HERE
RIGHT NOW
MAKE IT HAPPEN.

[REDACTED]

Van: [REDACTED]@shell.com
Verzonden: woensdag 14 juni 2017 18:05
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: CCS: planning consortiumgesprek

Hallo [REDACTED]

We zouden graag de afspraak voor de presentatie van het consortiumplan willen plannen, waarbij van onze kant dus [REDACTED] aanwezig zal zijn.

Ik heb net van HbR's [REDACTED] begrepen dat eind augustus al een vergadering wordt belegd met de [REDACTED] die bij de infrastructuur betrokken zijn. Het lijkt me dus een goed idee om voorafgaand/aansluitend ook de andere partijen aan tafel te hebben zitten.

Wat denk jij?

Groet,

- [REDACTED] Shell

[REDACTED]
Van: [REDACTED]@darel.nl>
Verzonden: maandag 26 juni 2017 17:40
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: CCS voor industrie in Havengebied R'dam
Bijlagen: Slides for intro bij MinEZ 260617.pptx

Beste [REDACTED]

't was goed je te ontmoeten op het CCS infra overleg vanmiddag in Schiedam.

Zoals besproken zou ik graag 'n gesprek met jou en [REDACTED] aangaan om meer in detail uit te leggen wat ik door Havenbedrijf Rotterdam ([REDACTED]) gevraagd ben te doen voor hen/CCUS (zie aangehechte korte samenvatting van de geplande activiteit), en om een beter idee te krijgen van de wensen/doelen/verwachtingen van EZ, welke ik in deze als "customer" beschouw, in elk geval voor rapportage in 'n volgend Topoverleg over wat door partijen kan worden bereikt en wat daarvoor nodig is.

Hebben jullie wellicht 'n uurtje voor mij ergens in de komende 2 weken?, dat zou mij bijzonder helpen.

Bij voorbaat dank en vr.gr.
[REDACTED]

[REDACTED]
DAREL

[REDACTED]@darel.nl

📞 **Mobile:** +31 [REDACTED]

🌐 www.darel.nl

LinkedIn profile: [https://www.linkedin.com/in/\[REDACTED\]](https://www.linkedin.com/in/[REDACTED])

[REDACTED]

Van: [REDACTED] @darel.nl>
Verzonden: vrijdag 25 augustus 2017 11:30
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
[REDACTED]@shell.com; [REDACTED]
Onderwerp: CCUS Topoverleg met DG's 310817, pre-read en agenda
Bijlagen: Pre-read voor CCUS Topoverleg 310817 definitief.pdf; Agenda DG CEO overleg CCS 31-08-2017 definitief.docx

Beste [REDACTED] en [REDACTED]

Als beloofd stuur ik je hierbij, namens partijen die deel zullen nemen aan het Topoverleg, onze pre-read en de voorgestelde agenda.

Mochten jullie hier vooraf aan 't overleg vragen over hebben dan horen we 't graag, uiteraard zal e.e.a. op de 31^e uiteen worden gezet.

M.vr.gr.
[REDACTED]

(CCUS Project Director [REDACTED])

Voorgestelde agenda voor DG/CEO-overleg inzake CCS

Datum en tijdstip: 31 augustus, 9:00-10:30

Locatie: Ministerie van Economische Zaken, Zwanenbergzaal

Aanwezigen:¹

[Redacted list of attendees]

Agenda:

1. Opening door [Redacted]
2. Toelichting [Redacted] op het huidige en toekomstige CCS-beleid van de overheid, inclusief politieke opstelling.
3. Presentatie van Havenbedrijf Rotterdam over de ontwikkeling van het CCUS project voor industriële partijen in de haven van Rotterdam;
 - a. Introductie van [Redacted]
 - i. waarbij demonstratie van de werking van de gehele waardeketen plaatsvindt, d.w.z. van afvang tot opslag van CO₂
 - ii. waarin is inbegrepen de ontwikkeling van een open, toegankelijk en non discriminatoir systeem voor transport en opslag van CO₂ (de "backbone infrastructuur"), voor aansluiting van meerdere bestaande bronnen van CO₂ en voorbereiding grootschalige uitbouw van CCS (zie punt i)
 - b. Indicatie van de benodigde ministeriële ondersteuning
4. Discussie over de wijze waarop partijen commitment tonen en welke voorwaarden daaraan zijn verbonden.
5. Discussie inzake de vervolgstappen, inclusief gezamenlijke acties van partijen t.a.v. verkrijging ondersteuning uit Brussel
6. W.v.t.t.k.
7. Afsluiting door [Redacted]

¹ EZ en HbR nemen ieder een secondant mee

Van: [redacted]@darel.nl>
Verzonden: maandag 28 augustus 2017 9:09
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: CCUS Topoverleg met DG's 310817, pre-read en agenda

Goedemorgen [redacted] dank voor je email.

In antwoord op jouw vragen;

De commitment op dit moment van [redacted] om zich vanaf 't begin – uiteraard onder gelijksoortige condities als die van andere CO₂ leveranciers – aan te sluiten is voldoende om ze ook uit te nodigen voor het Topoverleg, we zullen e.e.a. ook nog eens goed bespreken morgen in 't Vooroverleg dat we hiervoor hebben met CEO's. Het zou fijn zijn als zij ook worden uitgenodigd.

Wij vinden het prima als [redacted] aanschuift, overigens zou ik je willen vragen ook mijzelf aan te melden, ik zal voor HbR de presentatie over [redacted] etc. verzorgen, als afgestemd met [redacted] en [redacted].
 Dank en vr.gr.

Van: [redacted]@minez.nl
Verzonden: vrijdag 25 augustus 2017 16:4
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: CCUS Topoverleg met DG's 310817, pre-read en agenda

Ha [redacted]
 Dank voor de pre-read. Ik bespreek het maandag met [redacted] en daarna komen we eventueel met inhoudelijke vragen.

Voor nu heb ik wel een vraag over de aanwezige partijen. Zo staat in voetnoot 5 dat [redacted] (net zoals [redacted]) interesse heeft getoond om op termijn aan te sluiten. Voor het topoverleg geven wij de voorkeur om alleen de partijen aan tafel te hebben die de commitment tonen om vanaf het begin aan te sluiten. In de call gister hebben we al gesproken over hun commitment, hoe kunnen we die nou categoriseren?

Dan nog het verzoek van [redacted] om ook aanwezig te zijn. Enerzijds vind ik het te klein bier om het er lang over te hebben, maar we moeten ergens een grens trekken voor we met een te volle zaal zitten. Aangezien jullie de leider zijn het consortium denk ik dat het goed is als jullie bepalen waar die grens ligt en dit ook met de andere partijen communiceren. Vanuit de overheid zal, naast de [redacted] in ieder geval alleen [redacted] aansluiten.

Groet,

Van: [redacted]@darel.nl
Verzonden: vrijdag 25 augustus 2017 11:30
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: CCUS Topoverleg met DG's 310817, pre-read en agenda
 Beste [redacted] en [redacted]

Als beloofd stuur ik je hierbij, namens partijen die deel zullen nemen aan het Topoverleg, onze pre-read en de voorgestelde agenda.

Mochten jullie hier vooraf aan 't overleg vragen over hebben dan horen we 't graag, uiteraard zal e.e.a. op de 31^e uiteen worden gezet.

M.vr.gr.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 6 oktober 2017 8:48
Aan: [redacted]
Onderwerp: Re: plannen overleg [redacted]

Hoi! Nog even een update. Ik heb gisteren einde van de middag nog even met [redacted] van HBR gesproken. Toen ook aangegeven dat op basis van de aangegeven agendapunten [redacted] er waarschijnlijk niet bij zal zijn. Zij willen echter graag dat [redacted] er bij is omdat ze weinig tot geen contact hebben met de laag tussen ons en [redacted] en dat baart [redacted] zorgen geloof ik.

Ik heb aangegeven dat als dat het punt is, ze dat ook op de agenda moeten zetten en niet allerlei operationele punten die niet op het niveau van [redacted] besproken hoeven te worden.

Ik heb voorgesteld dat we beter over zeg een maand een aparte afspraak in kunnen plannen wanneer we een beter overzicht hebben van de beslispunten en knelpunten en dat dat dan het juiste moment is om [redacted] er bij te betrekken.

Wordt vervolgt dus!

Groeten,
 [redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 5 okt. 2017 om 16:54 heeft [redacted] [@minez.nl](mailto:[redacted]@minez.nl)> het volgende geschreven:

Prima, maar [redacted] hiervoor vragen? Kunnen wij an sich ook doen toch?

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 5 oktober 2017 16:53
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: plannen overleg [redacted]

Hoi!

Ik ben met name benieuwd naar:

- hun planning, wat gaan ze tussen nu en half december verder uitwerken
- meer details over de kosten, risico's, knelpunten, financieringsbehoeften ed
- wellicht kunnen ze ook al wat uitzoeken over vergunningverlening die nodig is
- verder zou ik afspraken willen maken over de communicatie en contacten met Brussel, want daar zit een [redacted] voor ons...

Ik zal [redacted] nog even informeren dat [redacted] naar Brussel, [redacted] gaat op de 20ste. Dan weet hij er van.

Groeten,
 [redacted]

Van: [redacted] [@gasunie.nl](mailto:[redacted]@gasunie.nl)
Verzonden: donderdag 5 oktober 2017 15:52
Aan: [redacted]
CC: 'I [redacted] [darel.nl](mailto:[redacted]@darel.nl); [redacted] [@minienm.nl](mailto:[redacted]@minienm.nl)'
Onderwerp: RE: plannen overleg [redacted]

Hoi [redacted]

We stellen de volgende agenda voor:

- Stand van zaken van [redacted]
- [redacted] evaluatie van het traject tot nu toe en relatie met het [redacted].

- [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
- Way forward naar het toptoverleg in december
We horen het graag als jullie aanvullingen hebben.

Groet,
[redacted]

Van: [redacted] @minez.nl]

Verzonden: woensdag 4 oktober 2017 16:58

Aan: [redacted]

CC: [redacted] @darel.nl; [redacted] @minienm.nl'

Onderwerp: RE: plannen overleg [redacted]

Hallo [redacted]

Inderdaad goed om binnenkort met elkaar om tafel te gaan om bij te praten over [redacted]
Kunnen jullie iets specifieker ingaan op welke thema's jullie hierbij willen aansnijden zodat we een inschatting kunnen maken of de aanwezigheid van [redacted] nodig is?

Groet,
[redacted]

Van: [redacted] @gasunie.nl]

Verzonden: woensdag 4 oktober 2017 14:21

Aan: [redacted]

CC: '[redacted] @darel.nl; [redacted] @minienm.nl'

Onderwerp: plannen overleg [redacted]

Beste [redacted]

Zoals [redacted] vanochtend bij de roadmapbijeenkomst al noemde lijkt het ons zinvol om binnenkort weer samen te zitten om elkaar bij te praten over Porthos en de wederzijdse verwachtingen voor de komende periode.

Van onze kant zullen dan [redacted] en ik aanwezig zijn. Ik zou ook [redacted] willen uitnodigen zodat lenM goed aangehaakt blijft.

Zoals [redacted] vanochtend al noemde zou het wat ons betreft ook nuttig zijn als [redacted] kan schuiven, ook met het oog op de betrokkenheid van de [redacted] het onderwerp.

Wellicht is het voor jullie het meest handig als jullie een datumvoorstel doen dat goed past in de agenda's?

Groet,
[redacted]

Met vriendelijke groet

E: [redacted] @gasunie.nl

M: +31 6 [redacted]

I: www.gasunie.nl

N.V. Nederlandse Gasunie
Regulatory & Government Affairs
Anna van Buerenplein 40-B
2595 DA Den Haag

Denk alstublieft aan het milieu voordat u deze e-mail print.

This communication is intended only for use by the addressee. It may contain confidential or privileged information. If you receive this communication unintentionally, please let us know by reply immediately. N.V. Nederlandse Gasunie does not guarantee that the information sent with this E-mail is correct and does not accept any liability for damages related thereto.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

This communication is intended only for use by the addressee. It may contain confidential or privileged information. If you receive this communication unintentionally, please let us know by reply immediately. N.V. Nederlandse Gasunie does not guarantee that the information sent with this E-mail is correct and does not accept any liability for damages related thereto.

Van: [redacted]@darel.nl>
Verzonden: woensdag 11 oktober 2017 10:43
Aan: [redacted] minienm.nl;
 [redacted]@airproducts.com;
 [redacted]@airliquide.com; [redacted]@shell.com;
 [redacted]@ebn.nl; [redacted]@taqaglobal.com;
CC: [redacted]@gasunie.nl; [redacted]
 [redacted]@gasunie.nl; [redacted]
 [redacted]@ebn.nl' [redacted]@ebn.nl); [redacted]
Onderwerp: [redacted] update
Bijlagen: [redacted] update voor participanten CCUS Topoverleg.pdf; [redacted]
 reactief statement 17 10 02.docx; Verslag CCS topoverleg sector en overheid
 31-8-2017.pdf

Aan: participanten van het CCUS Topoverleg met EZ & I&M op 31/8 j.l.
 Cc: (overige) leden [redacted] Stuurgroep, en project kernteam

Allen,

Eind augustus bespraken we in Den Haag de unieke mogelijkheid voor Nederland om CO₂ emissies te reduceren tegen relatief lage eenheidskosten, middels investering in een open infrastructuur voor CO₂ transport en opslag in het [redacted] aansluiting van aanzienlijke volumes afgevangen CO₂ van diverse industriële bronnen, en het pakken van kansen voor uitbreiding van CO₂ hergebruik. Aangehecht ter informatie de notulen van dit overleg, opgesteld door EZ.

In de maand september is een **project team** opgezet met vertegenwoordigers van de open netwerk partijen [redacted] support. Aangehecht document geeft een overzicht van project team en structuur, doelstelling en tijdslijn tot december, en inzicht in de werkzaamheden op hoofdlijnen.

Op dit moment is met name van belang dat de werkgroep commercieel in de loop van de komende week afspraken zal maken voor overleg met partijen voor CO₂ leverantie, transport, en opslag.

Verder heeft de werkgroep SOM/COM een (voorlopig) statement opgesteld voor reactieve communicatie over [redacted] hier bijgevoegd, waarvan alle partijen worden aangemoedigd gebruik te maken indien en wanneer over de [redacted] ambitie wordt gecommuniceerd. Informatielijnen verlopen bij voorkeur via de projectorganisatie, met ingang bij het SOM/COM team (representatie van [redacted] /of mijzelf.

Mochten er nog vragen zijn over de voortgang van het project dan horen wij het graag, het team gaat intussen verder met haar werkzaamheden, in de rug gesteund door de plaats die CCS heeft gekregen in het nieuwe regeerakkoord !

M.vr.gr.

T: +31(0)6 [REDACTED]

[REDACTED]@darel.nl

Van: [redacted]er@portofrotterdam.com>
Verzonden: maandag 23 oktober 2017 16:59
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: uitnodiging wedstrijd Feyenoord- Swift op woe 25 okt, vanaf 19.00 incl. hapje eten

Prima, ik zet hem uit bij de andere partijen, en zodra ik reactie van hun zijde hebben, maken we een van de drie data definitief.

NB. Voorkeur vanuit HbR is 11 december ivm agenda [redacted]

Van: [redacted]@minez.nl]
Verzonden: maandag 23 oktober 2017 15:13
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: uitnodiging wedstrijd Feyenoord- Swift op woe 25 okt, vanaf 19.00 incl. hapje eten

Hoi [redacted]

Het is inderdaad niet verstandig om te doen, desalniettemin dank voor de uitnodiging!

Woensdag spreken we in ieder geval o.a. met [redacted] en [redacted] over de voortgang van [redacted]

Eerder mailden we over het vervolg van het toptoverleg in december. Is het mogelijk dat jullie als projectleider de uitnodigingen verder uitzetten en afstemmen? Voor [redacted] zijn deze volgende tijden geblokt en is hij dus beschikbaar.

- Vrijdag 8 december tussen 10.00 en 12.00 uur
- maandag 11 december tussen 08.30-10.00uur
- maandag 12 december tussen 16.30-18.00 uur

Groet,

Van: [redacted]ortofrotterdam.com]

Verzonden: maandag 23 oktober 2017 11:46

Aan: [redacted]

CC: [redacted]

Onderwerp: Re: uitnodiging wedstrijd Feyenoord- Swift op woe 25 okt, vanaf 19.00 incl. hapje eten

Hi [redacted], dank voor je bericht

Ik heb van [redacted] inmiddels begrepen dat dit niet mag.

Groeten

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 23 okt. 2017 om 10:22 heeft [redacted]@minez.nl> het volgende geschreven:

Hoi [redacted],

Excuses voor het late bericht, zowel [redacted] als ik was met verlof afgelopen week.

Goed initiatief om met de partners de voortgang van [redacted] te bespreken, maar je zal begrijpen dat ik eerst even na moet gaan of het verstandig is om als medewerker van de overheid op de uitnodiging in te gaan.

Je hoort het zsm.

Groet,
[redacted]

Van: [redacted] <[\[redacted\]@portofrotterdam.com](mailto:[redacted]@portofrotterdam.com)>

Verzonden: maandag 16 oktober 2017 19:06

Aan: [redacted] <[\[redacted\]@gasunie.nl](mailto:[redacted]@gasunie.nl)>; [redacted]

CC: [redacted]

Onderwerp: FW: uitnodiging wedstrijd Feyenoord- Swift op woe 25 okt, vanaf 19.00 incl. hapje eten

Goedenavond allen,

Voor de KNVB- bekerwedstijd van *Feyenoord tegen SWIFT* op woensdag 25 oktober om 20:45u heb ik in totaal 6 kaarten voor onze *skybox in de Kuip te Rotterdam*.

In het kader van het CCUS [redacted] wil ik jullie daar voor uitnodigen.

Er zal voor eten gezorgd worden. Vanaf 19.00 uur wacht er een heerlijk buffet op ons in onze HbR-sky box.

[redacted] en ik gaan, wie gaat er met ons mee?

Ps. Ik heb ook 3 parkeerkaarten, mocht je met de auto komen dan is dat iig voor 3 auto's geregeld.

Hoor graag op zeer korte termijn of je erbij kunt zijn! Gezellig ☺

Met vriendelijke groeten,

[redacted]

[redacted]

Port of Rotterdam

Wilhelminakade 909, Rotterdam

+31 10 [redacted]

+31 6 [redacted]

[redacted] <[\[redacted\]@portofrotterdam.com](mailto:[redacted]@portofrotterdam.com)>

www.portofrotterdam.com

Voor elektronische communicatie hanteert Havenbedrijf Rotterdam N.V.(HbR) een disclaimer. U kunt deze nalezen op de internetsite van het HbR of opvragen via info@portofrotterdam.com. Havenbedrijf Rotterdam N.V., Rotterdam, is geregistreerd bij het handelsregister in Nederland onder nummer 24354561.

Havenbedrijf Rotterdam N.V.(HbR) has a disclaimer with regard to electronic communication. You can read the disclaimer on the internet site of the HbR or ask for a copy by mail to

info@portofrotterdam.com.

Havenbedrijf Rotterdam N.V., Rotterdam, is registered with the trade register in the Netherlands under no. 24354561.

www.portofrotterdam.com

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Voor elektronische communicatie hanteert Havenbedrijf Rotterdam N.V.(HbR) een disclaimer. U kunt deze nalezen op de internetsite van het HbR of opvragen via info@portofrotterdam.com. Havenbedrijf Rotterdam N.V., Rotterdam, is geregistreerd bij het handelsregister in Nederland onder nummer 24354561.

Havenbedrijf Rotterdam N.V.(HbR) has a disclaimer with regard to electronic communication. You can read the disclaimer on the internet site of the HbR or ask for a copy by mail to info@portofrotterdam.com. Havenbedrijf Rotterdam N.V., Rotterdam, is registered with the trade register in the Netherlands under no. 24354561.

www.portofrotterdam.com

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Voor elektronische communicatie hanteert Havenbedrijf Rotterdam N.V.(HbR) een disclaimer. U kunt deze nalezen op de internetsite van het HbR of opvragen via info@portofrotterdam.com. Havenbedrijf Rotterdam N.V., Rotterdam, is geregistreerd bij het handelsregister in Nederland onder nummer 24354561.

Havenbedrijf Rotterdam N.V.(HbR) has a disclaimer with regard to electronic communication. You can read the disclaimer on the internet site of the HbR or ask for a copy by mail to info@portofrotterdam.com.

Havenbedrijf Rotterdam N.V., Rotterdam, is registered with the trade register in the Netherlands under no. 24354561.

www.portofrotterdam.com

Van: [redacted]@portofrotterdam.com>
Verzonden: donderdag 26 oktober 2017 20:33
Aan: [redacted] minienm.nl'
CC: [redacted]
Onderwerp: Artikel Trouw morgen

Ha [redacted], [redacted] en [redacted]

Voor jullie info: er bleek vanochtend, zonder dat wij het wisten, een journalist van Trouw in de zaal te zitten. Had de organisatie niet aan ons gemeld. Wij hebben de journalist in de pauze te woord gestaan. Hij publiceert morgen een artikel over CCS en de plannen van het Havenbedrijf, dat wij ter controle al onder ogen hebben gehad. Artikel kan in onze ogen geen kwaad (als het blijft zoals hij het toestuurde), maar wij waren liever nog even onder de radar gebleven.

Leek me goed om jullie hier alvast even over te informeren. Bij vragen weten jullie ons te vinden!

Groet

[redacted]
[redacted]
External Affairs
Havenbedrijf Rotterdam / Port of Rotterdam Authority

T +31 ([redacted])
M +31 ([redacted])
E [redacted]@portofrotterdam.com

World Port Center
Postbus 6622
3002 AP Rotterdam

EU Office Port of Rotterdam Authority
Rond-point R. Schuman 9 | 1040 Brussel
Belgium

Transparency Register: 930637620172-95

www.portofrotterdam.com

Voor elektronische communicatie hanteert Havenbedrijf Rotterdam N.V. (HbR) een disclaimer. U kunt deze nalezen op de internetsite van het HbR of opvragen via info@portofrotterdam.com. Havenbedrijf Rotterdam N.V., Rotterdam, is geregistreerd bij het handelsregister in Nederland onder nummer 24354561.

Havenbedrijf Rotterdam N.V.(HbR) has a disclaimer with regard to electronic communication. You can read the disclaimer on the internet site of the HbR or ask for a copy by mail to info@portofrotterdam.com.
Havenbedrijf Rotterdam N.V., Rotterdam, is registered with the trade register in the Netherlands under no. 24354561.

www.portofrotterdam.com

Van: [redacted] @darel.nl>
Verzonden: maandag 11 september 2017 13:28
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Verslag CCS topperleg sector en overheid 31-8-2017.docx
Bijlagen: Verslag CCS topperleg sector en overheid 31-8-2017 commentaar [redacted] v1.docx; Presentatie Topoverleg 310817 v0.pdf

Hallo [redacted] zeker heb ik dat.

't heeft iets langer geduurd, sorry, want ik heb e.e.a. teruggevoerd/afgestemd met de aanwezige afgevaardigden van de industriële partijen; aangehecht het document met enkele voorgestelde wijzigingen. Tevens aangehecht een pdf versie van de presentatie die ik op 31 augustus heb gegeven. Ik had inderdaad al gehoord dat de afspraak tussen [redacted] en [redacted] verplaatst was, kan alleen maar hopen dat deze ook op de 25e net zo vruchtbaar is!

Nog twee puntjes;

- We hebben in de notulen het volgende toegevoegd: [redacted]

[redacted], volgens mij hadden dat we dat afgesproken op de 31e.

Kunnen jullie mij z.s.m. laten weten wie van EZ/overheid hierbij gaat helpen? (a.s. donderdag hebben wij een kick-off met het volledige [redacted] team om alle "workstreams" door te spreken en een actieplan op te stellen voor september – december, direct daarna gaan de werkstroomgroepjes aan de slag, één daarvan zal wet/regelgeving/vergunningen rond opslag ter hand nemen, nuttig om vanaf dat moment (~18 sep) iemand van EZ/overheid erbij te hebben.

- Willen jullie a.j.b. denken aan vroegtijdige reservering van een datum voor het volgende Topoverleg in mid-december, voordat agendas vol zijn?

Bij voorbaat dank en laat mij ten allen tijde weten of er nog vragen zijn van jullie kant, wij zijn intussen aan de slag.
 Vr.gr.

@ · DAREL

[@darel.nl](mailto:[redacted]@darel.nl)

📞 **Mobile:** +31 6 [redacted]

🌐 www.darel.nl

Van: [redacted] @minez.nl]

Verzonden: maandag 11 september 2017 11:28

Aan: [redacted]

CC: [redacted]

Onderwerp: RE: Verslag CCS topperleg sector en overheid 31-8-2017.docx

Hallo [redacted]

Heb je al gekeken naar het verslag, dan kunnen we daarmee verder?

De afspraak tussen [redacted] en [redacted] is overigens verplaatst van 15 naar 25 september.

Groet,

Van: [redacted] @darel.nl]

Verzonden: vrijdag 1 september 2017 9:17

Aan: [redacted]

Onderwerp: RE: Verslag CCS topperleg sector en overheid 31-8-2017.docx

Sorry, nog 'n puntje voordat ik 't vergeet; 't lijkt nog ver weg maar ik zou graag nu al 'n datum willen prikken voor 't volgende overleg mid-december, [redacted], de agenda's van velen zijn vol in die periode... Is dit voor het afgelopen overleg door jullie afgestemd?

Dank en vr.gr.

Van: [redacted]

Verzonden: vrijdag 1 september 2017 09:11

Aan: [redacted] @minez.nl>

Onderwerp: RE: Verslag CCS topperleg sector en overheid 31-8-2017.docx

[redacted], hartelijk dank. Ik ben hier even mee aan de gang en kom z.s.m. bij je terug met opmerkingen/wijzigingen. Vr.gr.

Van: [redacted] @minez.nl]

Verzonden: donderdag 31 augustus 2017 13:48

Aan: [redacted] @darel.nl>

Onderwerp: Verslag CCS topperleg sector en overheid 31-8-2017.docx

Hallo [redacted]

Hartelijk dank voor de heldere presentatie. Het was goed om te zien dat zowel het consortium als vanuit de overheid er de unanieme wil is om het project te doen slagen. In de bijlage heb ik een verslag en vervolprocessen opgenomen die ik graag met jou wil afstemmen. Het doel is om een document te hebben om enige houvast te hebben voor beide kanten. Na eventuele opmerkingen van jouw kant en een akkoord zal dit worden verspreid binnen EZ en IenM.

Groet,
[redacted]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [redacted]@darel.nl>
Verzonden: vrijdag 24 november 2017 10:40
Aan: [redacted]
CC: [redacted]@gasunie.nl'; [redacted]
Onderwerp: RE: vooroverleg [redacted]
Bijlagen: Overleg met EZ 271117 v1.pdf

Beste [redacted],

Iets later dan gepland, excuses daarvoor, stuur ik je hierbij een pre-read pakketje voor ons overleg komende maandag, met een update van voortgang/status v.h. project, en een indicatie van wat wij verwachten op het volgende Topoverleg op 11 december te willen bespreken, inclusief indicatie van verwachting van partijen, en de rol van EZK.

We lichten e.e.a. graag toe op maandag, en kunnen er dan ook wat dieper op ingaan.

Van het [redacted] project zal ook nog [redacted] aansluiten, zou je hem kunnen aanmelden? Hartelijk dank

Vr.gr.
[redacted]
[redacted]

Van: [redacted]@minez.nl]
Verzonden: maandag 20 november 2017 11:07
Aan: [redacted]
CC: [redacted]@gasunie.nl' ; [redacted]
Onderwerp: RE: vooroverleg [redacted]

Prima, de afspraak voor overleg van volgende week maandag is uitgezet.

Is het mogelijk om uiterlijk donderdag wat stukken te sturen waar we ons op kunnen voorbereiden?

Groet,
[redacted]

Van: [redacted]@darel.nl]
Verzonden: vrijdag 17 november 2017 9:15
Aan: [redacted]
CC: [redacted]@gasunie.nl'; [redacted]
Onderwerp: RE: vooroverleg [redacted]

Beste [redacted], dank voor snelle opvolging hiervan. Maandag de 27^e zou ons schikken.

Wij komen hoogstwaarschijnlijk met z'n drieën maar laten 't van tevoren weten of er ook nog iemand van [redacted] bij aanschuift.

Doel van dit gesprek is;

- voorbespreken van wat we op het Topoverleg op 11 december denken te gaan voorleggen aan partijen,
- aangeven wat er van partijen wordt verwacht om het [redacted] project mogelijk te maken, in dit gesprek met name welke rol we zien voor de overheid (EZK/financiën)
- vaststellen agenda van het Topoverleg

We zien uit naar dit gesprek.

Vr.gr.
[redacted]

Van: [redacted]@minez.nl]
Verzonden: donderdag 16 november 2017 15:02
Aan: [redacted]@darel.nl>; [redacted]@gasunie.nl' [redacted]@gasunie.nl>; [redacted]
Onderwerp: vooroverleg [redacted]

Dag allen,

Dinsdag heb ik even kort met [redacted] gesproken. [redacted] gaf aan voor het DG/CEO overleg van 11 december nog een vooroverleg te willen, bij voorkeur met [redacted]. Ik heb het even met het secretariaat gesproken. De weken voor 11 december is [redacted] erg druk en ook vaak weg, maar er zijn twee eventuele momenten gevonden:

- Maandag 27 nov 16:00-17:00
- Woensdag 29 nov 15:00-17:00 (onder voorbehoud)

Maandag de 27^e is dus een goede mogelijkheid. Gezien de drukke agenda van [redacted] wel graag van te voren goed aangeven welke kwesties met hem besproken willen worden.

Indien jullie ook andere partijen [redacted] aanwezig willen hebben hoor ik dat graag.

Groet,
[redacted]

Met vriendelijke groeten,
[redacted]

Directie Energie & Omgeving
Ministerie van Economische Zaken

T: +31 [redacted]

M: [redacted]@minez.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [redacted]@darel.nl>
Verzonden: woensdag 6 december 2017 22:30
Aan: [redacted]
 [redacted]@ebn.nl; [redacted]@gasunie.nl;
 [redacted]@airproducts.com; [redacted]@airliquide.com;
 [redacted]@shell.com; [redacted]@taqaqlobal.com;
 [redacted]@ec1.bp.com; [redacted]@exxonmobil.com
CC: [redacted]
 [redacted]@gasunie.nl; [redacted]@airproducts.com;
 [redacted]@shell.com;
 [redacted]@exxonmobil.com; [redacted]@portofrotterdam.com;
 [redacted]@shell.com; [redacted]@gasunie.nl; [redacted]@ebn.nl'
Onderwerp: Agenda en pre-read DG/CEO-overleg inzake CCS (infrastructuur) [redacted]
 (11 december)
Bijlagen: Agenda DG CEO vervolgoverleg CCS 11-12-2017.docx; DG CEO vervolgoverleg CCS
 111217 [redacted]nfo.pdf

Beste aanwezigen DG/CEO vervolgoverleg CCS,

Annhecht de informatie over de beoogde toepassing van CCUS voor de Industrie in [redacted]
 [redacted], welke zal worden toegelicht en besproken op 11 december. Tevens aangehecht de agenda van dit
 overleg.

M.vr.gr.

DAREL Decision Analysis
 Resource
 Energy Leadership

T: +31(0) [redacted]
www.darel.nl

Agenda DG/CEO-vervolgoverleg inzake CCS (infrastructuur)

Datum en tijdstip: 11 december 2017, 8:30-10:00

Locatie: Ministerie van Economische Zaken, Hoetinkzaal, 2^e etage

Aanwezigen:

[REDACTED] EZK)
[REDACTED], EZK)
[REDACTED], EZK)

[illegible]

Agenda:

1. Opening door [REDACTED]
2. Toelichting EZK op de recente ontwikkelingen m.b.t. regeerakkoord en de klimaat- en energiedoelstellingen
3. Presentatie van [REDACTED] over de voortgang van de ontwikkeling van [REDACTED] d.w.z. de toepassing van CCUS voor de Industrie in het [REDACTED] op grote schaal;
 - i. Uitkomsten en inzichten sinds vorig Topoverleg op 31 augustus j.l.
 - ii. Voorlopige conclusies
 - iii. Indicatie van de benodigde bijdrage van alle deelnemende partijen
4. Discussie over de wijze waarop partijen commitment kunnen tonen en bijbehorende gezamenlijke acties ([REDACTED])
5. Tijdslijn
6. W.v.t.t.k.
7. Afsluiting door [REDACTED]

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 6 december 2017 16:00
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: Input belafspreek [redacted] donderdag 7/12 08:15 uur

Beste [redacted]

Morgenochtend om 08:15 uur staat er een belafspreek ingepland met jou en [redacted] om de vergadering van 11 december over [redacted] voor te bespreken.

[redacted] is de afgelopen maanden hard aan de slag gegaan met het project en presenteert maandag graag de voortgang en voorlopige inzichten en resultaten. Dit zijn tussentijdse resultaten, het vooronderzoek naar de feasibility van het project is nog niet afgerond.

[redacted] wil graag met alle partijen de bijdragen van een ieder aan het project bespreken en deze onderschrijven. [redacted] ziet graag dat partijen zich nu al committeren aan het project, inclusief de rijksoverheid. In het verlengde hiervan maakt [redacted] graag de afspraak om toe te werken naar een "[redacted]" tussen alle betrokken partijen, inclusief weer de Rijksoverheid. EZK kan op dit moment nog geen (financiële) commitment afgeven richting het [redacted]. Mede ook omdat er met de minister nog niet over CCS gesproken is. Wel past het Rotterdamse project heel goed in de ambitie van het Regeerakkoord.

[redacted] heeft ook aangegeven FIN goed te willen betrekken, dat is tot op heden niet gebeurd. FIN is door EZK onlangs bijgepraat over het project. [redacted] zou ook graag aanwezig zijn komende maandag. Je kunt [redacted] adviseren om eerst zelf met FIN te spreken, alvorens FIN aanschuift bij een vervolgoverleg, omdat dit een zaak betreft die HbR en FIN aangaan, en EZK hier buiten staat. [redacted]

In het gesprek met [redacted] kun je aangeven dat:

- We in het overleg van maandag dus nog geen concrete toezeggingen kunnen doen of commitment kunnen geven.
- Het [redacted] één van de mogelijke projecten is die wordt gezien als "startproject" voor de invullingen van het regeerakkoord.
- Wat ons helpt bij de beleidsvorming is dat de partijen zo helder mogelijk maken tegen welke barrières ze precies aanlopen ~~hebben~~ om dit project van de grond te krijgen.
- Inzicht in de kosten, en de financiële en juridische aspecten is daarbij een vereiste.
- [redacted]

Het overleg van 11 december kan daarom de volgende doelen hebben:

- [redacted] geeft update van voortgang en resultaten.
- [redacted] geeft inzicht in de knelpunten voor realisatie en waar overheidsrol gewenst is.
- De betrokken partijen kunnen waar mogelijk hun bijdragen aan project onderschrijven.

Graag ontvangen we een korte terugkoppeling van het gesprek, dan kunnen we dit meenemen in de voorbereiding van a.s. maandag.

Bedankt!

Met vriendelijke groeten,

Senior Beleidsmedewerker

.....
Ministerie van Economische Zaken

Directie Energie & Innovatie

Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag

Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M (06) [redacted] **E** [redacted] [@minez.nl](mailto:[redacted]@minez.nl)

www.rijksoverheid.nl

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 7 december 2017 17:32
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Voorbereiding overleg [REDACTED] 11 december
Bijlagen: Agenda DG CEO vervolgoverleg CCS 11-12-2017.docx; DG CEO vervolgoverleg CCS 111217 - [REDACTED] info.pdf; gespreksnotitie DG-overleg [REDACTED] 11 december.docx

Beste [REDACTED],

Hierbij de voorbereiding en de stukken voor het overleg van a.s. maandag (08.30-10.00 uur) over het [REDACTED]

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
M: 06 [REDACTED]

.....
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Aanleiding

Op 11 december (08.30-10.00 uur) vindt er een topeverleg plaats inzake [REDACTED] met CEO's van [REDACTED], EBN, Gasunie en de overige betrokken bedrijven bij het CCS project. Vanuit EZK zullen ook [REDACTED] (B&I), [REDACTED] [REDACTED] (E&O) aanwezig zijn.

Dit overleg is een vervolg op het voorgaande overleg op 31 augustus. [REDACTED] heeft de afgelopen maanden het project verder uitgewerkt en presenteert maandag graag de voortgang, voorlopige inzichten en tussentijdse resultaten. U zit de vergadering voor, in de bijlage is de agenda, de lijst met aanwezigen en de presentatie opgenomen.

Gespreksdoelen

- De betrokken partijen hebben aangegeven steun vanuit de Rijksoverheid nodig te hebben om het project te laten slagen. Het is van belang dat de partijen zo helder mogelijk maken tegen welke barrières ze precies aanlopen om dit project van de grond te krijgen. Inzicht in kosten, financiële en juridische aspecten is daarbij voor EZK een vereiste.
- Bij verdere uitwerking van het voorstel dient helder onderscheid te worden gemaakt tussen enerzijds opslag en transport van CO2 en anderzijds de afvang bij bedrijven. De barrières om tot realisatie te komen zijn hiervoor verschillend en benodigen naar verwachting andere vormen van (financiële) ondersteuning.
- De partijen duidelijk maken dat op dit moment vanuit EZK nog geen (financiële) toezeggingen voor dit project kunnen worden gedaan. [REDACTED]

[REDACTED] Alhoewel de ambitie van het [REDACTED] goed lijkt aan te sluiten bij de ambitie uit het regeerakkoord kan EZK nog geen (financiële) commitment geven richting het [REDACTED]

Uw bijdrage

Spreekpunten Opening en toelichting energie en klimaatbeleid EZK (Agendapunt 1 en 2).

- U kunt aangeven dat het sinds het vorige overleg (31 aug) een regeerakkoord is gepubliceerd en een nieuwe regering is aangesteld, waarin duidelijk wordt aangegeven dat het nieuwe kabinet aanstuurt op een **kostenefficiënt CO2-beleid**.
- De komende periode moet in kaart worden gebracht op welke wijze een kostenefficiënt **reductiepad naar 49%** kan worden ingevuld, en welke technieken daarvoor worden ingezet. De indicatieve doelstelling uit het regeerakkoord is dus niet in beton gegoten: **het kabinet staat open voor alternatieve kostenefficiënte maatregelen**.
- Dat zal de basis zijn voor het **Nationaal Klimaat en Energieakkoord**, welke in 2018 zal worden afgesloten. De minister heeft op 4 december op de High Level dit proces toegelicht en aangegeven dat de onderhandelingen over het Klimaat en Energieakkoord via **sectorale tafels** zullen worden gevoerd.
- In het regeerakkoord is ook afgesproken dat jaarlijks **€ 300 miljoen** (2018 t/m 2030) beschikbaar is voor **experimenten en (proef)projecten** die bijdragen aan het realiseren van de ambitieuze reductiedoelstelling van het kabinet. Het kabinet wil deze middelen vanaf 2019 inzetten in het kader van het Klimaat- en Energieakkoord, om zo tot een kosteneffectieve en breed gedragen besteding te komen die optimaal bijdraagt aan de klimaat- en energietransitie en de reductieopgave richting 2030.
- Vooruitlopend op het afsluiten van het Klimaat- en Energieakkoord zal het kabinet de komende weken, parallel aan het uitwerken van de inzet voor het Klimaat- en Energieakkoord, ook uitwerken hoe de **beschikbare middelen voor 2018** op een manier kunnen worden ingezet dat hiermee al een bijdrage geleverd kan worden aan een kostenefficiënte transitie. De keuzes die hierover gemaakt worden moeten daardoor aansluiten op de ambities voor het Klimaat- en Energieakkoord.

- Daarnaast lopen er nog enkele trajecten bij EZK om grootschalige uitrol van CCS voor te bereiden en te realiseren:
 - Er wordt een CCS Routekaart opgesteld die vooral is gericht op het vinden van draagvlak, gezamenlijk met het bedrijfsleven en de overheid om vast te stellen welke risico's en barrières er zijn voor investeren in CCS, hoe het transitiepad er uit ziet voor CCS, eventueel gespecificeerd per industriesector of locatie, en wie welke rol heeft (oplevering eind januari 2018);
 - EBN en Gasunie stellen een CO2-transport- en opslagplan op, inclusief een overzicht van de potentie van beschikbare velden voor de toepassing van CCS (oplevering parallel aan CCS Routekaart);
 - er zal in beeld worden gebracht hoe een markt van CO2 eruit moet zien, wie welke verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid heeft en hoe toezicht op de markt is geborgd (oplevering 1ste helft 2018 verwacht).
- U kunt aangeven dat u benieuwd bent naar de uitkomsten van het vervolgonderzoek van [redacted]

Reactie projectvoorstel [redacted]

- U kunt aangeven dat u tevreden bent met de voortgang van het project en [redacted]. Bij verdere uitwerking van het voorstel moet aandacht zijn voor het onderscheid tussen enerzijds transport en opslag, en anderzijds afvang bij bedrijven. De realisatie van beiden vraagt vermoedelijk om een andere aanpak en [redacted]
- U kunt aangeven op dit moment nog geen commitment te kunnen geven aan het project, ook niet door een intentie uit te spreken om een akkoord te gaan sluiten. Op dit moment wordt de bredere beleidsmatige inzet voor het realiseren van de klimaatdoelstellingen en de keuze voor demonstratieprojecten nog voorbereid. [redacted]
- U kunt aan de betrokken partijen aangeven dat er op korte termijn (onder leiding van B&I) diverse B&I-ETM projectteams worden opgesteld om multistakeholder projecten te realiseren. In de aankomende periode zal worden onderzocht hoe en op welke wijze op korte termijn demonstratieprojecten kunnen worden gerealiseerd. [redacted]
- U kunt aangeven dat in de CCS Routekaart die momenteel in opdracht van EZK wordt opgesteld ook aandacht is voor het realiseren van korte termijn projecten. [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- U kunt aangeven dat het om bovenstaande redenen logisch lijkt om een volgend overleg in te plannen wanneer de verschillende onderzoeken en trajecten zijn afgerond. [redacted]
- [redacted]. Dit zal naar verwachting februari/maart zijn.
- Ook verwachten we dat [redacted] actief zoekt naar alternatieve financieringsbronnen (European Investment Bank, Europese Commissie, OGCI, etc).

Toelichting

Beoordeling

- Een CO₂ 'backbone' in het havengebied kan een belangrijke bijdrage leveren in de verduurzaming van het havencomplex. De investering is een effectieve maatregel om CO₂-uitstoot te reduceren. Tevens is de aanwezigheid van CO₂-infrastructuur mogelijk een interessante vestigingsfactor voor (nieuwe) bedrijven en verbetert het de concurrentiepositie van de industrie in deze regio.

- [Redacted text block]

- [Redacted text block]

- Naast nationale financiering vanuit het Rijk zijn er ook Europese financieringsmogelijkheden (CEF, Innivation Fund en H2020) en mogelijk private financieringsbronnen (OGCI – deze heeft onlangs bekend gemaakt een CCS project in de UK te ondersteunen).

- [Redacted text block]

[REDACTED]

Van: [REDACTED]@darel.nl>
Verzonden: dinsdag 19 december 2017 17:16
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Mogelijke input voor notulen DG/CEO overleg
Bijlagen: Input voor verslag CCS topperleg sector en overheid 11-12-2017.docx

[REDACTED]

EZ heeft het verslag opgesteld van het vorige overleg in augustus, en vervolgens met mij/netwerkpartijen afgestemd. Dit lijkt mij ook voor het verslag van 11/12 de juiste procedure. Wellicht kunnen de notities die ik direct na 't overleg heb gemaakt (hierbij aangehecht) jou van dienst zijn als input voor jullie versie, aangenomen dat ze inderdaad ook reflecteren wat jij gehoord hebt.

Vr.gr.
[REDACTED]

Verslag CCS-topoverleg inzake [redacted]

Locatie: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
 Datum, tijd: 11 december 2017, 8:30-10:00 uur
 Aanwezig: [redacted]

Verslag

- [redacted] opent het overleg en geeft een korte toelichting op de recente ontwikkelingen m.b.t. CCS in het regeerakkoord en de volgende stappen m.b.t. het Energie Akkoord. Geeft aan dat EZK's planning is om vóór de zomer van '18 een Energie Akkoord op hoofdlijnen te hebben
- [redacted] presenteert namens [redacted] de voortgang m.b.t. de studie naar de haalbaarheid van [redacted]
- EZK herkent aanzienlijke voortgang van het project sinds vorig overleg
- EZK geeft aan dat twee aspecten kritiek zijn vanuit overheidsperspectief;
 - De communicatie over CCS en verkrijging van maatschappelijk draagvlak; belangrijk om te communiceren met NGO's en de lijnen open te houden terwijl intussen CCS Routekaart wordt afgerond, en overleggen plaats vinden rondom het Energie Akkoord ;
 - De kosten van diverse instrumenten voor CO₂ reductie, CCS in het bijzonder; minister Wiebes zal bij de keuze voor besteding van overheidsgelden aansturen op kosten-efficiëntie (€/ton), en vergelijkingen maken met andere instrumenten om klimaatdoelen te behalen. [redacted]
- EZK vindt verder dat er één geluid moet komen over CCUS vanuit de industrie; industrie zou kunnen aangeven dat zij de volumeambitie van CCS welliswaar hoog vindt maar dat het haar duidelijk is dat CCS noodzakelijk is om de NL klimaat doelstellingen te behalen
- Er wordt opgemerkt dat de knelpunten van CCUS implementatie, als gepresenteerd, niet zijn veranderd, en er toch nog weinig voortgang is gemaakt om deze op te lossen, bijvoorbeeld de lange-termijn verantwoordelijkheid voor opgeslagen CO₂

Partijen stemmen in met;

- de noodzaak om parallel aan de besprekingen m.b.t. het Energie Akkoord voortgang te blijven maken met het [redacted], verder uit te werken wat nodig is ;
- [redacted];
- opzetten van de voorgestelde "task forces", het project team zal daarbij allereerst duidelijker aangeven wat deze werkgroepen moeten bereiken, in welke tijdspanne, en hoe ze bemensd, en gefinancierd worden. EZK zal waar wenselijk deelnemen in de werkgroepen.

Vervolgafspraken

- Afgesproken wordt om een volgend Topoverleg te plannen eind januari, dan duidelijkheid te verschaffen over de planning voor 2018, doel en inhoud van de werkgroepen, en de tekst van de "[REDACTED]"
- De partijen streven ernaar hun commitment bij dit overleg vast te leggen [REDACTED]
- De partijen blijven contact houden met ngo's voor hun betrokkenheid om maatschappelijk draagvlak voor CCUS te borgen.

Aan [redacted] en [redacted]

**Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging**
Directie Energie en Omgeving**Behandeld door**T 06 [redacted]
[redacted]@minez.nl**Datum**
1 juni 2017**Kenmerk**
DGETM-EO / 17086194**Kopie aan**

memo

Gesprek inzake CCS-infrastructuur (6 juni)

Dinsdag 6 juni (12:00-13:00 uur) hebben jullie een gesprek met [redacted]. [redacted] sluit bij het gesprek aan voor ondersteuning en verslaglegging. Er is geen formele agenda vastgesteld, het gesprek zal dan ook voornamelijk verkennend van aard zijn.

Two-pager

- [redacted] en [redacted] hebben een two-pager opgesteld om te bespreken tijdens het gesprek. Op het moment van versturen van deze memo is de two-pager nog niet voorgelegd aan EZ. Indien dat nog gebeurt voor aanvang van het gesprek zullen jullie mogelijk nog worden geïnformeerd per mail.

CCS –infrastructuurproject in de Rotterdamse haven

- Het Havenbedrijf Rotterdam (HbR) heeft een onderzoek laten uitvoeren naar verschillende toekomstige vergroenscenario's van de haven door het Wuppertal Institut. CCS speelt een voorname rol in de verschillende scenario's en [redacted] heeft in maart dan ook in de media uitgesproken voorstander van CCS te zijn. Het HbR wacht niet per se op ROAD en zoekt naar alternatieven, zoals de aanleg van een centrale CO2-pijpleiding waarop verschillende CO2-bronnen in de haven zijn aangesloten.
- [redacted] EZ is op afstand betrokken, voornamelijk volgend en deels adviserend als het bijvoorbeeld gaat om EU-zaken. Het project behelst een volledige CSS-keten (afvang, transport, opslag/gebruik). Het is geen alternatief voor ROAD, maar zal bestaan naast ROAD. De afvang van CO2 vindt dan plaats bij [redacted]. Het transport zou gaan via bestaande en nog aan te leggen pijpleidingen. De opslag zou plaatsvinden in het veld van [redacted] en levering aan de glastuinbouw. [redacted]
- Momenteel worden er haalbaarheidsstudies gedaan en is het project in een vergevorderd stadium. De partijen komen frequent samen [redacted]

- In het gesprek dat [redacted] heeft gevoerd met [redacted] ([redacted] op 12 mei is een gesprek toegezegd met de partners uit dit consortium om het bovenstaande project te presenteren. [redacted] zullen ook voor dit gesprek worden uitgenodigd. Dit gezamenlijke DG en CEO-overleg zal waarschijnlijk na de zomer plaatsvinden, op het moment dat het consortium aangeeft dat de projectplannen concreet genoeg zijn.
- Jullie kunnen aangeven dat er wordt uitgekeken naar dit gesprek en dat EZ positief staat tegen dergelijke (particuliere) initiatieven voor CCS. Omdat het projectplan nog in een afrondende fase zit is het advies niet te uitvoerig op de plannen in te gaan. Daarnaast hangt veel af van het CCS-beleid van het volgende kabinet. EZ zet in op duidelijke beleidskeuzes en bewerkstelligen van grootschalige demonstratieprojecten.
- CCS kan voor de industrie een belangrijke vestigingsfactor zijn. De toegang tot CO2-transportinfrastructuur en opslagcapaciteit kan bijvoorbeeld voor bedrijven in het Rotterdamse havencomplex een voordeel bieden ten opzichte van concurrenten elders. Zeker als de CO2-prijs toeneemt. Daarnaast kan het imago voordeel opleveren. Wanneer een groot aantal bedrijven dichtbij elkaar CO2 afvangen en transporteren richting opslag (CO2-hub of cluster), kan dit kostenvoordelen met zich meebrengen door schaalvergroting. Een hub in het Rotterdamse havengebied is ook bruikbaar voor CO2 uit België of Duitsland.

Overig

- Om demonstratieprojecten in de industrie te realiseren zal publieke financiering nodig zijn. [redacted] In het formatiefiche CCS is hier wel een voorstel voor gedaan (regeling voor demonstratieprojecten). CCS bij industrie valt onder het transitiepad Hoge Temperatuurwarmte.
- Gasunie en EBN zullen een CO2-transport- en opslagplan voor CCS in Nederland opstellen.
- EZ heeft recent in afstemming met IenM een offerteaanvraag opgesteld voor de CCS Routekaart. Deze routekaart was reeds aangekondigd in de Energieagenda. De offerte zal binnenkort naar potentiële opdrachtnemers worden uitgezet. Het voornaamste doel van de routekaart is om kennislacunes te vullen ten aanzien van het creëren van politiek en maatschappelijk draagvlak, de randvoorwaarden voor succesvolle uitrol van CCS, een nadere uitwerking van het uitrolscenario en specifieke juridische en financieringsvraagstukken. Het doel is om de CCS Routekaart in januari 2018 te laten opleveren. In de offerteaanvraag is de opdrachtvoorwaarde geformuleerd een brede groep stakeholders uit de CCS-industrie actief te betrekken in het proces.

Bundesministerium für Wirtschaft und Energie • 11019 Berlin

Herrn
Sandor Gaastra
Leiter des Generaldirektorats Energie,
Telekommunikation und Wettbewerb
Postfach 20401
2500 EK Den Haag
Niederlande

10.5.17
Dr. Wolfgang Scheremet
Leiter der Abteilung Industriepolitik

TEL +49 30 [REDACTED]
FAX +49 30 [REDACTED]
E-MAIL [REDACTED]@bmwi.bund.de
DATUM Berlin, 12. Juli 2017

BETREFF **CCS-Projekt ROAD**

Sehr geehrter Herr Gaastra,

haben Sie herzlichen Dank für Ihr Schreiben vom 28. Juni 2017, mit dem Sie mich über den Rückzug der Firmen ENGIE Energie Nederland und Uniper Benelux aus dem CCS-Demonstrationsprojekt ROAD informiert haben.

Die EU ist mit dem Ziel von zumindest sechs großtechnischen CCS-Demonstrationsprojekten bis 2015 in die Entwicklung der CCS-Technologie gestartet. Zuletzt hatte nur noch das ROAD-Projekt in Rotterdam eine realistische Aussicht auf eine Inbetriebnahme. Nachdem Vattenfall das deutsche Demonstrationsprojekt Jämschwalde bereits 2011 zurückgezogen hatte, haben wir unsere Bemühungen auf das niederländische Projekt ROAD konzentriert, weil wir wie Sie davon überzeugt sind, dass die gesamte CCS-Prozesskette in einem integrierten großtechnischen Projekt in Europa demonstriert werden sollte. Deshalb bedauern wir die Entscheidung der verantwortlichen Firmen, das Projekt zukünftig nicht weiter zu unterstützen.

Wir möchten uns an dieser Stelle ebenfalls für die enge und vertrauensvolle Zusammenarbeit mit Ihrem Haus bedanken und sehen uns durch die jüngsten

HAUSANSCHRIFT Scharnhorststraße 34 - 37
10115 Berlin

VERKEHRSANBINDUNG U6 Naturkundemuseum
S-Bahn Berlin Hauptbahnhof
Tram Invalidenpark

Seite 2 von 2 Entwicklungen darin bestätigt, dass wir die Herausforderungen der CCS-Technologie nur gemeinsam und wie bisher in enger Abstimmung mit der Europäischen Kommission und den weiteren Nordseeanrainern bewältigen können.

Mit freundlichen Grüßen

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 8 juni 2017 21:52
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: Re: Update ROAD

Eens. [redacted]

Op 8 jun. 2017 om 18:00 heeft [redacted] <[redacted]@minez.nl> het volgende geschreven:

Dank voor de reactie. Ik stel voor dat we, wanneer we weten wanneer gesprek tussen ROAD en de EC gaat plaatsvinden, een meeting op DG niveau inplannen met de EC. Wanneer dat niet snel kan plaatsvinden, stel ik voor dat we in elk geval een brief richting [redacted] sturen met daarin onze reactie en positie. Of wellicht beiden.

Groeten,
[redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 8 jun. 2017 om 17:49 heeft [redacted] <[redacted]@minez.nl> het volgende geschreven:

Eens om hier (pro)actief te opereren richting Cie.

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 8 jun. 2017 om 12:47 heeft [redacted] <[redacted]@minez.nl> het volgende geschreven:

Beste [redacted]

Prima acties en blijf graag betrokken.

Naast deze acties vraag ik mij af of niet ook een gesprek EZ-CIE wenselijk is? [redacted]

Groet,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 7 juni 2017 17:49
Aan: [redacted]
CC: [redacted]

Onderwerp: Re: Update ROAD
 Eens met de voorgestelde acties. [redacted]

Op 7 jun. 2017 om 16:55 heeft [redacted] <[redacted]@minez.nl> het volgende geschreven:

Beste [redacted]

Gisteren, dinsdag 6 juni, heb jij gesproken met [redacted] over CCS. Tijdens dit gesprek deelde [redacted] mee dat ROAD op 15 juni met een mededeling over het project zou komen.

Er is vanmiddag contact geweest tussen EZ en ROAD om na te gaan of deze informatie klopt en deze te bespreken. Dit heeft de volgende informatie opgeleverd:

- De 2 Joint Venture partijen van ROAD (Uniper en Engie) hebben naar elkaar uitgesproken om het ROAD project niet te willen continueren. Hierover vindt eind deze week formele besluitvorming plaats, waarbij beide partijen aanwezig zijn.
- EZ zal op vrijdagmiddag of maandagochtend hierover geïnformeerd worden [redacted] belt [redacted].
- Op 15 juni is er een afspraak gepland tussen ROAD en Havenbedrijf Rotterdam over deze aankomende beslissing van ROAD.
- Er wordt momenteel ook door ROAD getracht om een afspraak met EZ (met jou) in te plannen, om deze beslissing nader toe te lichten.
- ROAD zal ook gesprek met de Europese Commissie inplannen.
- [redacted]
- [redacted]
- We hebben met ROAD afgesproken dat we elkaar op de hoogte houden van de communicatie die naar buiten gaat. Zij zullen ons informeren wanneer er een persbericht uitgaat en wat de inhoud daarvan is.

We nemen nu de volgende stappen:

- Om voorbereid te zijn op publiciteit, wordt er een woordvoeringslijn opgesteld waarin wij onze reactie op het besluit opnemen. [redacted]
- Deze woordvoeringslijn is vanuit EZ alleen. [redacted]
- De woordvoeringslijn wordt afgestemd met WJZ, FEZ en DC.
- Begin volgende week zal MEZ per nota worden geïnformeerd over het besluit, met daarin ook opgenomen de hoofdpunten van de woordvoeringslijn. Daarin vragen we MEZ of hij een gesprek met ROAD wenst, waarin de partijen hun besluit nader toelichten. Ook zullen we hem adviseren om de Kamer per brief te informeren, gezien de interesse die de Kamer altijd heeft gehad in dit project. De conceptbrief zal uiterlijk eind volgende week aan MEZ worden voorgelegd. Deze zal worden verstuurd afhankelijk van wanneer ROAD het bericht naar buiten brengt. Met ROAD is afgesproken dat we elkaar op de hoogte houden over de communicatie.

Kun jij akkoord gaan met de hierboven voorgestelde acties?

[redacted]

Bovenstaande is afgestemd met [redacted]
Bedankt!

[redacted]
Met vriendelijke groeten,

[redacted]
Senior Beleidsmedewerker

.....
Ministerie van Economische Zaken
Directie Energie & Innovatie

Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC| Den Haag
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M (06) [redacted] E [redacted] [@minez.nl](mailto:[redacted]@minez.nl)
www.rijksoverheid.nl

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 20 juni 2017 15:53
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: 17094550 m.b.t. Bhm Voorbereiding gesprek Uniper en Engie inzake ROAD dd 20 juni

Eens met stappen. Dank [redacted]

-----Oorspronkelijk bericht-----

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 19 juni 2017 21:29
Aan: [redacted]
CC: [redacted]

Onderwerp: Re: 17094550 m.b.t. Bhm Voorbereiding gesprek Uniper en Engie inzake ROAD dd 20 juni

Beste [redacted]

Morgen is het gesprek met Uniper en Engie. Zij spreken morgen ook met de EC (telefonisch). We stellen een brief op die deze week nog naar Ristori, DG Energy, gestuurd kan worden, waarin we aangeven wat de Nederlandse ambities voor CCS zijn. Indien er tijd is, zou u Ristori hierover kunnen spreken en marge van de Energieraad.

Ik heb vandaag met [redacted] overlegd en stellen het volgende voor:

De komende twee maanden zullen we onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om het CCS infrastructuurproject van [redacted] te faciliteren en zullen jou daarin adviseren. [redacted]

Er wordt momenteel een datum gezocht om het project aan EZ en IenM op DG-niveau door het consortium te laten presenteren. Voor die datum zal de analyse naar de mogelijkheden zijn afgerond.

Op 27 juni zal het nieuws openbaar worden. We houden nauw contact hierover met ROAD. Er zal ook een brief worden opgesteld waarmee MEZ de Tweede Kamer informeert.

Daarnaast zullen we komende 2 maanden in gesprek gaan met:

- DG Energy over de EEPR-subsidie aan ROAD en [redacted]
- DG Clima over de mogelijkheden binnen het Innovation Fund (vanaf circa 2020)
- DG Research over mogelijkheden onder het Horizon 2020 programma.

Groeten,
[redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPad

> Op 15 jun. 2017 om 17:14 heeft [redacted] [@minez.nl](mailto:[redacted]@minez.nl)> het volgende geschreven:

>

> Heb nota gelezen. Dank daarvoor. Hoe zorgen wij er zowel richting TK als richting EC voor dat het initiatief zo snel mogelijk kan worden omgebogen richting de plannen van [redacted] Wat voor concrete stappen gaan we daarvoor zetten? Wie moet een brief krijgen of een gesprek en in welke samenstelling? Ik zie [redacted] maandag 26 juni bij de energieraad.

>

>

>

> -----Oorspronkelijk bericht-----

> Van: [redacted] [@minez.nl](mailto:[redacted]@minez.nl) [[mailto:\[redacted\]@minez.nl](mailto:[redacted]@minez.nl)]

> Verzonden: donderdag 15 juni 2017 17:01

> Aan: [redacted]

> Onderwerp: 17094550 m.b.t. Bhm Voorbereiding gesprek Uniper en Engie inzake ROAD dd 20 juni

>
> Er is een document ter behandeling aangeboden en toegevoegd aan uw werkvoorraad, met als onderwerp: Bhm Voorbereiding gesprek Uniper en Engie inzake ROAD dd 20 juni
>
> Via bovenstaande link kunt u de behandelmap direct openen.
>
> In de route zijn de volgende notities opgenomen:
> |>0<002=>Uitzetten route door Directie**DGETM-EO**15-06-17**[REDACTED]
> Accoord door [REDACTED] 15-6-2017
> |>0<001=>Uitzetten route door Directie**DGETM-EO**15-06-17**[REDACTED]
> Accoord door [REDACTED] 15-6-2017
> |><
> <DOMUS-17094550-Bhm Voorbereiding gesprek Uniper en Engie inzake ROAD dd 20 juni.UDM>

Van: [redacted]@road2020.nl>
Verzonden: woensdag 21 juni 2017 10:47
Aan: [redacted]
Onderwerp: Re: passage brief

Zou dat op de een of andere manier wat anoniemer kunnen?

Gr.
 [redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 21 jun. 2017 om 10:36 heeft [redacted]@minez.nl> het volgende geschreven:

Akkoord. In het begin van de brief schrijven wij wel dat het de MPP3-centrale betreft, om het ROAD-project kort te duiden.

Groet,
 [redacted]

Van: [redacted]@road2020.nl]

Verzonden: woensdag 21 juni 2017 10:12

Aan: [redacted]

Onderwerp: Re: passage brief

Beste [redacted]

Ik zou alleen de expliciete link met MPP3 willen vermijden. Dat plaatst immers één van de partijen meer in de spotlights.

Gr.
 [redacted]

Kind regards,
 [redacted]

Uniper Benelux

0031-[redacted]

Verstuurd vanaf mijn Iphone.

Op 21 jun. 2017 om 09:52 heeft [redacted]@minez.nl> het volgende geschreven:

Hallo [redacted]

Wat hoe zie jij deze zin?

De initiatiefnemers hebben aangegeven een verdere investering van publiek en privaat geld in CCS bij de MPP3-centrale niet meer te kunnen rechtvaardigen.

Tevens hebben zij toegezegd de verworven kennis opgedaan in het ROAD-project beschikbaar te stellen voor de ontwikkeling van toekomstige CCS-projecten.

Groet,
 [redacted]

Van: [redacted]@road2020.nl]

Verzonden: woensdag 21 juni 2017 7:29

Aan: [redacted]

CC: [redacted]

Onderwerp: Re: passage brief

Hallo [redacted]

Mag ik voorstellen de laatste zin te vervangen door de volgende:

"De initiatiefnemers hebben aangegeven een verdere investering van publiek en privaat geld in CCS bij de centrales niet meer te kunnen rechtvaardigen. Zij zullen alle verworvenheden van het ROAD-project ten dienste stellen van de verdere ontwikkeling van CCS, met name in het Rotterdamse havengebied."

Misschien moeten we nog even overleggen.

Gr.
 [redacted]

Kind regards,

Uniper Benelux

0031-(0)

Verstuurd vanaf mijn Iphone.

Op 20 jun. 2017 om 17:40 heeft <[redacted]> [minez.nl](mailto:[redacted]@minez.nl) het volgende geschreven:

Dag [redacted],

Zoals vandaag afgesproken, stem ik hierbij met jullie af wat de tekst in de brief wordt. We stellen voor om onderstaande passage over de motivering van jullie besluit op te nemen in de brief aan de Kamer. Is dit een juiste verwoording van jullie motivatie?

Ik hoor het graag zsm. Dank!

"Engie en Uniper hebben onlangs het besluit genomen zich terug te trekken uit het project. Dit besluit zal per 15 september worden geëffectueerd. De initiatiefnemers hebben aangegeven een investering in CCS bij de MPP3-centrale voor de lange termijn niet opportuun te achten."

Met vriendelijke groeten,

Senior Beleidsmedewerker

.....
Ministerie van Economische Zaken

Directie Energie & Innovatie

Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag

Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M (06) [redacted] E [redacted] [@minez.nl](mailto:[redacted]@minez.nl)

www.rijksoverheid.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd.

Indien u

niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden,

wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard

ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch

verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you

are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you

are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the

risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 27 juni 2017 17:27
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: FW: lines ROAD
Bijlagen: Lines ROAD 27062017.docx

Beste [REDACTED]

Hierbij stuur ik je communicatie-lijn van Uniper en Engie toe. Reden dat ik hierom gevraagd heb bij de partijen is dat Uniper en Engie niet consistent waren de afgelopen dagen in hun berichtgeving over de reden van stopzetten ROAD.

Met deze communicatielijn hebben we nu het volledige verhaal.

☐ Voel jij je comfortabel met bijgevoegde lijn i.r.t. wat ze jou verteld hebben vorige week?

Groeten,
[REDACTED]

Van: [REDACTED] [\[REDACTED\]@uniper.energy](mailto:[REDACTED]@uniper.energy)
Verzonden: dinsdag 27 juni 2017 14:38
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED] [\[REDACTED\]@engie.com](mailto:[REDACTED]@engie.com)); [REDACTED] [\[REDACTED\]@road2020.nl](mailto:[REDACTED]@road2020.nl)); [REDACTED]
Onderwerp: lines ROAD

Beste [REDACTED],

Bijgevoegd vind je op jouw verzoek de reactieve lines to take die zowel Uniper als Engie zullen gebruiken in geval van mediavragen.

☐ We hopen je hier voldoende mee geïnformeerd te hebben.

Met vriendelijke groet / With kind regards,
[REDACTED]

Political and Public Affairs manager

M +31 [REDACTED]

[\[REDACTED\]@uniper.energy](mailto:[REDACTED]@uniper.energy)

Follow us on Twitter: [@UniperNieuws](https://twitter.com/UniperNieuws)

Uniper Benelux N.V. Capelseweg 400, 3068 AX Rotterdam
<https://www.uniper.energy/benelux>

Consider the environment. Please don't print this email unless you really need to.

Van: [redacted]@road2020.nl>
Verzonden: dinsdag 15 augustus 2017 15:34
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: "Plan B"
Bijlagen: An Immediate Start to Industrial CCS in Rotterdam 20170703.docx

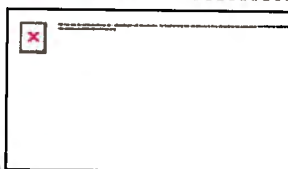
Bij deze zoals vanmiddag besproken de elektronische versie van het zogenaamde "Plan-B" zoals deze ook naar de EC gestuurd is. Mocht je behoefte hebben aan toelichting voor het TOP overleg of voor het overleg met de EC graag seintje,

Mvg

Met vriendelijke groet / Kind regards,

T: +31 ([redacted] / +31 (0) [redacted]

E: [redacted]@road2020.nl

Post

Maasvlakte CCS Project
 C.V.
 P.O. Box 133
 3100 AC Schiedam
 The Netherlands

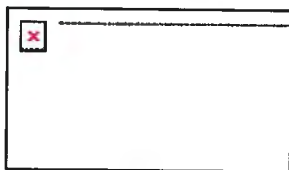
Visit

Parallelweg 1
 3112 NA
 Schiedam
 The Netherlands

Contact

T: +31 (0)10 75 34 003
 F: +31 (0)10 75 34 040
 W: www.road2020.nl

This e-mail is intended only for the person to whom it is addressed. If an addressing or transmission error has misdirected this e-mail, please notify the author by replying to this e-mail. If you are not the intended recipient you must not use, disclose, copy, print or rely on this e-mail.

Post

Maasvlakte CCS Project C.V.
 P.O. Box 133
 3100 AC Schiedam
 The Netherlands

Visit

Parallelweg 1
 3112 NA Schiedam
 The Netherlands

Contact

T: +31 (0)10 75 34 003
 F: +31 (0)10 75 34 040
 W: www.road2020.nl

This e-mail is intended only for the person to whom it is addressed. If an addressing or transmission error has misdirected this e-mail, please notify the author by replying to this e-mail. If you are not the intended recipient you must not use, disclose, copy, print or rely on this e-mail.

Van: [redacted]@road2020.nl>
Verzonden: maandag 21 augustus 2017 17:10
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: Re: subsidievaststelling ROAD

Wat mij betreft prima.

Kind regards,

0031-(0) [redacted]

Verstuurd vanaf mijn Iphone.

Op 21 aug. 2017 om 16:55 heeft [redacted]@minez.nl> het volgende geschreven:

Dag allen,
 Zie de bijlage voor een kopie van de brief. Aangezien er zo een afschrift is gegeven aan [redacted] en [redacted], kunnen jullie het doorgeleiden aan Engie en Uniper waarmee dus een afschrift aan de bedrijven is gegeven?
 Groet,
 [redacted]

Van: [redacted] [mailto:[redacted]@road2020.nl]
Verzonden: maandag 21 augustus 2017 13:29
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: Re: subsidievaststelling ROAD
 Hoi [redacted]
 Heb je ook een elektronische versie?
 Gr.
 [redacted]

Kind regards,

Uniper Benelux
 0031-(0) [redacted]
 Verstuurd vanaf mijn Iphone.

Op 21 aug. 2017 om 09:52 heeft [redacted]@minez.nl> het volgende geschreven:

Hallo [redacted]
 De brief is reeds verzonden en daarom wil ik graag de afschriften sturen. Heb je al een idee naar wie van Engie en Uniper deze kunnen?

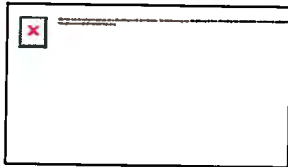
Van: [redacted]@road2020.nl]
Verzonden: donderdag 17 augustus 2017 12:37
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: subsidievaststelling ROAD

Ik ga dit uitzoeken en kom er bij jou op terug,

Met vriendelijke groet / Kind regards,

T: +31 (0) [redacted] / +31 (0) [redacted]

E: [redacted]@road2020.nl

Post

Maasvlakte CCS Project
C.V.
P.O. Box 133
3100 AC Schiedam
The Netherlands

Visit

Parallelweg 1
3112 NA
Schiedam
The Netherlands

Contact

T: +31 (0)10 75 34 003
F: +31 (0)10 75 34 040
W: www.road2020.nl

This e-mail is intended only for the person to whom it is addressed. If an addressing or transmission error has misdirected this e-mail, please notify the author by replying to this e-mail. If you are not the intended recipient you must not use, disclose, copy, print or rely on this e-mail.

From: [redacted]@minez.nl]

Sent: Thursday, August 17, 2017 12:14 PM

To: [redacted]@road2020.nl>; [redacted]@road2020.nl>

Cc: [redacted]@minez.nl>; [redacted]<[redacted]@road2020.nl>

Subject: subsidievaststelling ROAD

Hallo [redacted]

Er ligt hier een brief klaar namens de minister van EZ met het verzoek tot een subsidievaststelling en verzoek tot wijziging/beëindiging van de subsidieverleningsbeschikking ten aanzien van ROAD. Deze brief zal weldra naar de Maasvlakte CCS Project C.V. worden verzonden. Graag wil ik ook een afschrift sturen naar Uniper en Engie, naar wie kan ik dat het beste sturen? Dat kan ook per mail.

De brief is overigens slechts een voorbereidingshandeling. Dus als daar reden toe is kan nog worden afgezien van deze verzoeken.

Dank en groet,

Met vriendelijke groeten,
[redacted]

Directie Energie & Omgeving

Ministerie van Economische Zaken

T: +316 [redacted]

M: [redacted]@minez.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 7 september 2017 12:13
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Fwd: antwoordbrief aan de Minister
Bijlagen: brief EZ.docx; ATT00001.htm

[REDACTED]

Zie de bijlage voor de concept antwoordbrief van ROAD nav onze brief die we eerder aan het gestuurd hebben.

Voldoet het antwoord zoals verwoord door [REDACTED]

Ik hoor het graag zo snel mogelijk. Vanmiddag wordt brief verstuurd.

Groeten,
[REDACTED]

Verstuurd vanaf mijn iPad

Begin doorgestuurd bericht:

Van: [REDACTED] <[\[REDACTED\]@uniper.energy](mailto:[REDACTED]@uniper.energy)>
Datum: 7 september 2017 12:10:03 CEST
Aan: [REDACTED] <[\[REDACTED\]@minez.nl](mailto:[REDACTED]@minez.nl)> [REDACTED] <[\[REDACTED\]@minez.nl](mailto:[REDACTED]@minez.nl)>
Onderwerp: antwoordbrief aan de Minister

Hoi [REDACTED],

Ik heb je voicemail ingesproken. Deze brief gaat vandaag naar [REDACTED].

Hopelijk blijkt uit de brief duidelijk dat [REDACTED] nog wel even bestaat. Ik ben uiteraard beschikbaar voor overleg.

Wij hebben inmiddels afspraken gemaakt met [REDACTED] over het houden van workshops voor kennisoverdracht. Zou – denk ik – goed zijn als jullie daar ook bij betrokken zijn.

Gr.
[REDACTED]

Met vriendelijke groet, With kind Regards, Mit freundlichen Grüßen,
[REDACTED]
[REDACTED]

Uniper Benelux N.V.
Capelseweg 400, 3068 AX Rotterdam
Postbus 8642, 3009 AP Rotterdam
M +31 [REDACTED]

<https://benelux.uniper.energy>

The information contained in this message is confidential and intended for the addressee only. If you are not the intended recipient, please notify the sender immediately and delete the message. Any unauthorised use, dissemination of information or copying of this message is prohibited. Views represented in this email are not necessarily those of Uniper Benelux. Internet e-mail is subject to risks. Uniper Benelux therefore declines any responsibility for damages from the use of internet e-mail.

De Minister van Economische Zaken
t.a.v. [REDACTED]

Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Schiedam, 7 september 2017

Onderwerp: CCS Project ROAD - Verzoek tot vaststelling van subsidie

Onze referentie: HS/OT-033-17

Uw referentie: DGETM-EO/17128453

Excellentie,

1. Onder verwijzing naar Uw subsidiebeschikking van 12 mei 2010, verplichtingnummer 1-7465 (**de Subsidiebeschikking**) betreffende het CCS project ROAD (**het Project**), de contacten die wij de afgelopen jaren hebben gehad met Uw Ministerie, het overleg van 20 juni 2017 en Uw brief van 17 augustus 2017 (ref. DGETM-EO/17128453) informeren wij U als volgt.
2. Als gemeld tijdens ons overleg van 20 juni 2017, heeft Maasvlakte CCS Project C.V. (**ROAD**) kortgeleden haar partners geïnformeerd over de stand van zaken en de ontwikkelingen van het Project.
3. Het verder ontwikkelen van het Project zal in toenemende mate moeilijk worden voor ROAD. Om een aantal redenen, waaronder:
 - Onzekerheid omtrent de (volledige) financiering van het Project.
 - Onhaalbaarheid van de project planning en van de overeengekomen mijlpalen onder de subsidies. Onder de gegeven omstandigheden zijn wij niet in staat de in november 2016 met de Europese Commissie overeengekomen planning te realiseren. Dientengevolge moeten wij opnieuw met de Commissie in gesprek over een verder uitstel, terwijl de Commissie reeds heeft aangegeven dat het onwaarschijnlijk is dat verder uitstel wordt geaccepteerd.
 - De onzekere marktomstandigheden en wet en regelgeving samen genomen met de lage CO₂ prijzen maakt het onzeker of, wanneer en op welke wijze CCS op commerciële basis na de demonstratiefase kan worden bedreven.

[REDACTED]

4. Wij zijn ervan overtuigd dat de binnen het Project opgebouwde kennis en ervaring tot een hoger kennisniveau en verdere ontwikkeling van CCS heeft geleid. Deze kennis is mede opgedaan dankzij de publieke financiering van het Project.
5. Wij begrijpen dat andere partijen en sectoren meer vertrouwen hebben in de haalbaarheid van CCS in Rotterdam, en dat het transport en opslaggedeelte van het Project ingezet zou kunnen worden, met afvang op andere locaties. Daarom hebben wij gemeend het Project niet met onmiddellijke ingang te moeten stoppen en deze derde partijen de gelegenheid te bieden om bepaalde delen van het Project voort te zetten. Wij hebben deze partijen benaderd en gevraagd om ons uiterlijk op 15 september a.s. een reactie te geven. Een aangepast projectplan is ter beschikking gesteld van het Havenbedrijf Rotterdam. Zodoende zou de kennis, ervaring en mogelijk ook de ROAD infrastructuur kunnen worden ingezet bij het streven het Havengebied te verduurzamen.
6. Indien mogelijk zullen wij de voortzetting of herstart van de relevante delen van het Project door geïnteresseerde partijen faciliteren, zonder directe betrokkenheid van de huidige participanten in Maasvlakte CCS Project C.V.. Zodra één en ander is geformaliseerd zullen wij een verzoek indienen conform paragraaf 4.5 van de Subsidiebeschikking.
7. Onze contacten over de mogelijke voortzetting van het project door derden is ook de reden geweest, dat wij tot dusver geen verzoek tot subsidievaststelling hebben gedaan conform hoofdstuk 6 van de Subsidiebeschikking.
8. Zodra duidelijk is dat er onvoldoende belangstelling is in voortzetting of een doorstart van het Project zullen wij een verzoek tot goedkeuring/onthefing conform paragraaf 4.1 van de Subsidiebeschikking bij U indienen.
9. Zoals gevraagd in Uw brief van 17 augustus 2017 verzoeken wij U de subsidie vast te stellen conform hoofdstuk 6 van de Subsidiebeschikking. Wij zullen U zo snel mogelijk voorzien van alle relevante stukken conform hoofdstuk 6.
10. Conform de voorwaarden van de Subsidiebeschikking zullen wij eerst het formele proces volgen van de subsidievaststelling van de Europese subsidie. Allereerst zal moeten worden voldaan aan de voorwaarden van de EEPR subsidie, waaronder begrepen het opstellen van een openbaar kennisdelingsrapport. Wij hebben 60 dagen, te rekenen vanaf de datum van het indienen van het verzoek tot beëindiging van de EEPR subsidie, gedurende welke wij gerechtigd blijven tot subsidie voor het opstellen van het rapport en andere afsluitende activiteiten. Zodra deze periode is afgesloten moeten wij onze financiële administratie afsluiten en de boeken laten controleren door een accountant. Vervolgens moet de eindrapportage ingediend worden bij de Europese Commissie. De voltooiing van dit proces is een voorwaarde om te komen tot definitieve vaststelling van de Europese subsidie.
11. Momenteel beschikken wij over van accountantsverklaring voorziene jaarrekeningen tot en met 2016 en hebben wij een voorlopige inschatting gemaakt van de te verwachten kosten voor 2017, die wij menen te kunnen claimen onder de EEPR. Op basis van onze berekeningen verwachten wij dat de totale projectkosten, die in aanmerking komen voor subsidie, rond de [REDACTED] zullen liggen, uitgaande van een project beëindiging later dit jaar.

Dit leidt tot de verwachting dat een bedrag van rond de [REDACTED] (zijnde [REDACTED] van de subsidiabele kosten) voor vaststelling conform de Subsidiebeschikking in aanmerking komt.

12. Wij zouden graag de procedure, de vereiste documentatie en de tijdslijn voor het vaststellen van de subsidie onder de Subsidiebeschikking op korte termijn met vertegenwoordigers van Uw departement willen bespreken. Een spoedige vaststelling van de subsidie zou kunnen bijdragen aan voortzetting van delen van het Project door derden.
13. Wij zullen U op de hoogte houden van mogelijke initiatieven betreffende een eventuele doorstart van delen van het Project. Als eerder aangegeven hebben wij derden gevraagd uiterlijk vóór 15 september 2017 naar ons te reageren.
14. Naar aanleiding van het bovenstaande zijn wij van mening dat er geen aanleiding is om, zoals aangestipt in Uw brief van 17 augustus 2017, de bankgaranties in te roepen.
15. Graag zijn wij tot nadere toelichting bereid.

Hoogachtend,

Maasvlakte C.C.S. Project C.V.,
Maasvlakte C.C.S. Project B.V., beherend vennoot

[REDACTED]
Directeur A

[REDACTED]
Directeur B

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 14 september 2017 17:14
Aan: [redacted]@road2020.nl'; [redacted]@road2020.nl'
Onderwerp: ROAD subsidievaststelling

Geachte heren [redacted] en [redacted]

Dank voor uw reactie (brief van 7 september 2017), op mijn brief van 17 augustus jl. met kenmerk DGETM-EO/17128453.

Een aantal zaken heeft u voor mij verhelderd, maar er zijn ook enkele onduidelijkheden. Gezien de naderende door uw genoemde deadline van 15 september aanstaande zet ik een en ander in deze e-mail uiteen en hoop op een spoedige nieuwe reactie van uw zijde.

1. Verzoek om subsidievaststelling

In uw reactie verzoekt u om vaststelling van de subsidie voor het ROAD-project (beschikking van 12 mei 2010, kenmerk CCS/10068530; hierna: subsidiebeschikking). U geeft daarbij terecht aan dat, gelet op de verwevenheid tussen mijn subsidie voor het ROAD-project en de bijdrage van de Europese Commissie, u allereerst de procedure voor de vaststelling van de Europese subsidie voor het ROAD-project wilt doorlopen. Ik onderschrijf dat deze procedure vooraf zou moeten gaan aan de vaststelling van mijn subsidiebeschikking. Ik zal uw verzoek om subsidievaststelling op basis van mijn beschikking dan ook pas in behandeling nemen zodra de procedure bij de Europese Commissie is voltooid en u de vereiste stukken zoals bedoeld in hoofdstuk 6, onderdeel a 'Subsidievaststelling algemeen' van de subsidiebeschikking heeft overgelegd. Ik acht het van belang dat u mij via de directie Energie & Omgeving op de hoogte houdt van de procedure van en communicatie met de Europese Commissie. In uw reactie is overigens onduidelijk of er al een verzoek is ingediend bij de Europese Commissie. Ik verzoek u mij daarover te informeren.

2. Wijzigingen en/of doorstart ROAD-project

De aankondiging dat mogelijk relevante delen van het ROAD-project een wijziging of doorstart zullen maken neem ik voor kennisgeving aan waarbij ik de uitkomst van uw inspanningen met belangstelling afwacht. Vooral nog heb ik geen aanleiding om op dit moment te reageren op een mogelijk verzoek tot wijziging als bedoeld in 4.1 en 4.5 van de subsidiebeschikking. Dit is pas aan de orde als een dergelijk verzoek daadwerkelijk wordt gedaan.

3. Maasvlakte CCS Project C.V.

Ik heb u verzocht te expliciteren wat de huidige en toekomstige samenstelling van de Maasvlakte C.V. is en/of wordt, inclusief de wijze van betrokkenheid van Engie en Uniper per 15 september 2017. Daarbij wijs ik u er nogmaals op dat met betrekking tot Maasvlakte CCS Project C.V. er een aantal verplichtingen gelden die voortvloeien uit hoofdstuk 4, punt 4.5 van de subsidiebeschikking. Ik acht het van groot belang om hierover duidelijkheid van u te verkrijgen.

4. Bankgaranties en ambtshalve intrekking of vaststelling van de subsidiebeschikking

Ten aanzien van de bankgaranties kan ik u mededelen dat ik mij vooralsnog blijf beraden op het inroepen hiervan, alsmede het ambtshalve intrekken en vaststellen van de subsidiebeschikking.

5. Overleg

Uw verzoek in punt 12 van uw brief om op korte termijn met vertegenwoordigers van EZ de procedures et cetera ten aanzien van de subsidiebeschikking en uw verzoek om vaststelling daarvan te bespreken wil ik in. Daartoe zullen mijn ambtenaren contact met u opnemen voor een concrete afspraak.

Hoogachtend,

[redacted]
namens deze:

[redacted]
directeur-generaal Energie, Telecom en Mededinging

[REDACTED]

Van: [REDACTED]@portofrotterdam.com>
Verzonden: donderdag 21 september 2017 18:37
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: brief van HbR aan [REDACTED] BV (ROAD)
Bijlagen: 13-9-2017 143004 Origineel bij HBR-1428604.pdf

Hi [REDACTED] en [REDACTED]

Op verzoek van [REDACTED] delen wij deze brief met jullie (zie bijlage). Zijn verzoek is mede tegen de achtergrond van het aankomende gesprek op DG niveau tussen EZ en EC inzake de ROAD-subsidies (25 sept, [REDACTED] / [REDACTED]). Het betreft onze brief aan de directie van [REDACTED] n.a.v. hun brief waarin zij onze belangstelling peilden tav het overnemen van het ROAD-project.

In deze brief geven we aan alle opties nog open te houden in afwachting van mogelijke uitkomsten van het bovengenoemde gesprek op DG niveau. En vragen wij hen geen onomkeerbare stappen te nemen totdat duidelijk is wat hieruit naar voren is gekomen t.a.v. een evt. bereidheid [REDACTED].

Vanmiddag sprak [REDACTED] nog met [REDACTED]; [REDACTED] gaf aan een analyse met EZ voor mogelijk behoud van subsidie voor CCS gedeeld te hebben en heeft deze ook vanmiddag naar ons gestuurd.

[REDACTED] benadrukte voorts dat 'als de Nederlandse Overheid erom vraagt, de Europese Commissie genegen is om de [REDACTED].

Bovenstaande/ bijgevoegde info geven we jullie bij deze mee ter kennisneming.

[REDACTED] ik wens jullie alvast een goede meeting toe maandag,

Met vriendelijke groeten, ook namens [REDACTED]

[REDACTED]

Project manager

Port of Rotterdam
Wilhelminakade 909, Rotterdam
+31 [REDACTED]
+31 [REDACTED]

[REDACTED]@portofrotterdam.com
www.portofrotterdam.com

Voor elektronische communicatie hanteert Havenbedrijf Rotterdam N.V.(HbR) een disclaimer. U kunt deze nalezen op de internetsite van het HbR of opvragen via info@portofrotterdam.com. Havenbedrijf Rotterdam N.V., Rotterdam, is geregistreerd bij het handelsregister in Nederland onder nummer 24354561.

Havenbedrijf Rotterdam N.V.(HbR) has a disclaimer with regard to electronic communication. You can read the disclaimer on the internet site of the HbR or ask for a copy by mail to info@portofrotterdam.com. Havenbedrijf Rotterdam N.V., Rotterdam, is registered with the trade register in the Netherlands under no. 24354561.

www.portofrotterdam.com

Van: [redacted]@road2020.nl>
Verzonden: vrijdag 29 september 2017 21:28
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: Fwd: Termination notice Grant Agreement ENER/SUB/323/EEPR2010/S12.562990-S12.563093
Bijlagen: Notice letter to the EC to terminate the Grant Agreement.pdf; ATT00001.htm

Beste [redacted]

Zie bijgevoegd de termination notice die we gisteren naar de EC hebben gestuurd.

Vr. gr.

Kind regards,

[redacted]
 Director Corporate Affairs
 Uniper Benelux
 0031-(0) [redacted]

Verstuurd vanaf mijn Iphone.

Begin doorgestuurd bericht:

Van: "[redacted]@road2020.nl">
Aan: [redacted]@ec.europa.eu" <[redacted]@ec.europa.eu>
Kopie: [redacted]@road2020.nl>, [redacted]@road2020.nl>, [redacted]@uniper.energy)"
Onderwerp: Termination notice Grant Agreement ENER/SUB/323/EEPR2010/S12.562990-S12.563093

Dear [redacted],

Please find enclosed, on behalf of the Board of Maasvlakte CCS Project C.V., the termination notice on the Grant Agreement ENER/SUB/323/EEPR2010/S12.562990-S12.563093.

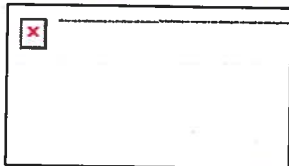
The original termination notice will be sent to you by registered mail.

With kind regards, Mit freundlichen Grüßen, Bien cordialement, Met vriendelijke groet,

T: +31 (0) [redacted]

M: +31 (0) [redacted]

E: [redacted]@road2020.nl

Post

Maasvlakte CCS Project C.V.
P.O. Box 133
3100 AC Schiedam
The Netherlands

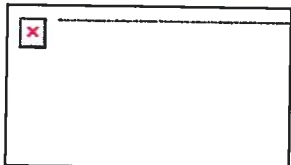
Visit

Parallelweg 1
3112 NA Schiedam
The Netherlands

Contact

T: +31 (0)10 75 34 003
F: +31 (0)10 75 34 040
W: www.road2020.nl

This e-mail is intended only for the person to whom it is addressed. If an addressing or transmission error has misdirected this e-mail, please notify the author by replying to this e-mail. If you are not the intended recipient you must not use, disclose, copy, print or rely on this e-mail.

Post

Maasvlakte CCS Project C.V.
P.O. Box 133
3100 AC Schiedam
The Netherlands

Visit

Parallelweg 1
3112 NA Schiedam
The Netherlands

Contact

T: +31 (0)10 75 34 003
F: +31 (0)10 75 34 040
W: www.road2020.nl

This e-mail is intended only for the person to whom it is addressed. If an addressing or transmission error has misdirected this e-mail, please notify the author by replying to this e-mail. If you are not the intended recipient you must not use, disclose, copy, print or rely on this e-mail.

Maasvlakte CCS Project C.V.

postal address

Postbus 133
3100 AC Schiedam
The Netherlands

Visiting address

Parallelweg 1c
3112 NA Schiedam
The Netherlands

T +31 10 75 34 003
F +31 10 75 34 040
info@road2020.nl
www.road2020.nl

CoC 24466380

VAT

BY REGISTERED MAIL WITH ADVICE OF DELIVERY

Commission of the European Union
Unit SDR3/Directorate-General for energy
Rue De Mot 24 1/008
B-1049 Brussels
Belgium
Attn: [REDACTED]

Schiedam, 28 September 2017

Subject : Termination notice Grant Agreement ENER/SUB/323/EEPR2010/S12.562990-S12.563093

Our reference: HS/OT-037-17

Your reference:

Dear [REDACTED],

1. We refer to the Grant Agreement dated May 6th 2010, Maasvlakte CCS Project C.V. (the "Company") entered into with the European Commission, Directorate General for Energy under the EEPR (ENER/SUB/323/EEPR2010/S12.562990-S12.563093) for the realization of a CCS demonstration project ROAD (the "Project") in Rotterdam, the Netherlands.
2. As indicated during our conference call of June 20th 2017, the Company has recently provided its partners with a status update regarding the current development of the Project.
3. Further development will be exceedingly difficult for the Company for several reasons, including:
 - a. Uncertain (full) financing of the Project. This uncertainty applies cumulatively to the full duration of the Project, covering the investment phase, operating phase, and also for the long-term CO₂ storage liabilities the Project must cover. Note that the funding contributions from the European Commission, Dutch Government and parent companies are all capped. The operating phase in particular relies on income from an ERA-NET scheme funding from EU member states and the Horizon 2020 fund. The amount of funding available by this route is uncertain as only limited non-binding commitments from member states have been made so far. Also, the funding rules are unclear as the scheme is not yet written, so it is not clear which costs will be eligible and at what percentage.

A further risk to the Project financing is how the ERA-NET scheme treats the benefits of carbon savings. As planned, this benefit is paid into a fund to cover the long-term storage liabilities. However, if the operating funding treats this as an income, it could result in a reduced grant rendering the Project under-funded.

Bank

Account number

ABN AMRO Bank Rotterdam

43.51.08.476

IBAN code

BIC code

NL29 ABNA 0435108476

ABNANL2A

b. Unfeasibility of, and inconsistency between, the Project timeline and the subsidy deadlines that need to be reached. When the Project timing was agreed in November 2016, the understanding was that the Project must move rapidly to be able to contribute to meeting 2020 carbon emission targets, which was an objective of the Dutch Government. As such, we understood that the Dutch Government planned to move quickly to resolve the uncertainty over the lifetime of the coal plants (created in part by earlier parliamentary debates), and to provide an update to the Dutch grant. In the event, these did not happen. The uncertainty over the life time of the coal plant intensified, with some political parties campaigning for an early closure of coal power stations in the 2017 election campaign. The Dutch Government was therefore unable to resolve the uncertainty and consequently unable to provide an updated grant. In such context, the Company was unable to commit to major expenditure without all funding in place and this resulted in a delay to the work. Consequently, we are now no longer able to realize the timing agreed with you in November 2016. We would therefore need to start discussions with you for a further undefined delay, whilst you already indicated that further delay is not likely to be accepted.

c. The uncertain market and regulatory environments, coupled with the continuing low carbon price, make it uncertain when or indeed if CCS will be able to operate commercially after the demonstration period ends. To justify the investment, both the parent companies and the public funders need confidence that the ROAD facility can continue to operate after the end of the current planned operating phase. As now constructed, this will need additional capital investment to access the P18 storage reservoirs. Currently, both the current and the forecast carbon prices are too low to fund even day to day continued operation, and there is no other mechanism or market incentive in place or proposed by Government that would fund continued operation. Without this positive future outlook, it is hard to justify the Project to the Companies' shareholders or to tax payers.

d.

[REDACTED]

4. We are convinced that the realized research and development within the Project have led to better knowledge regarding CCS and the development of it. This know how was reached only thanks to these financial commitments.
5. Consequently, we herewith withdraw our request for the grant and terminate the Grant Agreement per Article II.11.1 of the Grant Agreement for the reasons stated above and to avoid incurring unnecessary costs.
6. We kindly request you to confirm to us the duly justified termination of the Grant Agreement for the reasons set out in this letter.

7. We would be pleased to discuss the process, documentation and timescale for a definitive subsidy determination with your representatives on short notice. In the event of continuation of parts of the Project by a third party, a rapid determination of subsidy to date would be valuable.
8. We will be happy to answer questions and provide further information.

Yours sincerely,

On behalf of Maasvlakte CCS Project C.V.,
Maasvlakte CCS Project B.V. general partner

Director A

Director B

Van: [redacted] @road2020.nl>
Verzonden: dinsdag 3 oktober 2017 15:18
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Termination notice Grant Agreement ENER/SUB/323/EEPR2010/S12.562990-S12.563093
Bijlagen: Brief aan EZ - versie CONCEPT - NIET VERZENDEN.docx

Beste [redacted]

Dank nogmaals voor jullie e-mail. Wij hebben toch nog een vraag.

Het punt over de subsidievaststelling is duidelijk. Echter, wij waren voornemens tijdens het overleg bijgaande conceptbrief te bespreken. Deze brief adresseert – naast de subsidievaststelling ook het verzoek tot ontheffing van de verplichtingen. Onze vraag is nu hoe daar mee om te gaan, ofwel zullen we deze brief – iets bijgesteld – sturen of niet. Graag jullie visie daarop.

Met vriendelijke groet,

From: [redacted] @minez.nl]
Sent: Monday, October 2, 2017 3:17 PM
To: [redacted]
Cc: [redacted]
Subject: RE: Termination notice Grant Agreement ENER/SUB/323/EEPR2010/S12.562990-S12.563093

Dag allen,

Dank voor de termination notice. Op basis van de vaststelling van de EC zal EZ een subsidievaststellingsbeschikking uit doen, dat zal enkele maanden duren. [redacted]
 [redacted]. De EC is nu dus aan zet, wij zullen daarop wachten en de EC volgen.

Momenteel is er dus geen actie van EZ vereist. Onze afspraak van dinsdag is wat ons betreft daarom niet nodig. Bovendien is [redacted] ziek. Als jullie wel kwesties willen bespreken of vragen hebben, stel ik dat voor om over de telefoon te doen. Dat scheelt ook hoop reistijd.

Groet,

Van: [redacted] @road2020.nl]
Verzonden: vrijdag 29 september 2017 21:28
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: Fwd: Termination notice Grant Agreement ENER/SUB/323/EEPR2010/S12.562990-S12.563093

Beste [redacted]

Zie bijgevoegd de termination notice die we gisteren naar de EC hebben gestuurd.

Vr. gr.
[redacted]

Kind regards,

[redacted]
[redacted]
Uniper Benelux

0031-[redacted]

Verstuurd vanaf mijn Iphone.

Begin doorgestuurd bericht:

Van: [redacted] <[redacted]@road2020.nl>
Aan: [redacted] <[redacted]@ec.europa.eu> [redacted] <[redacted]@ec.europa.eu>
Kopie: [redacted] <[redacted]@road2020.nl>, [redacted] <[redacted]@road2020.nl>, [redacted] <[redacted]@uniper.energy> [redacted] <[redacted]@uniper.energy>, [redacted] <[redacted]@road2020.nl>

Onderwerp: Termination notice Grant Agreement ENER/SUB/323/EEPR2010/S12.562990-S12.563093

Dear [redacted],

Please find enclosed, on behalf of the Board of Maasvlakte CCS Project C.V., the termination notice on the Grant Agreement ENER/SUB/323/EEPR2010/S12.562990-S125630393.

The original termination notice will be sent to you by registered mail.

With kind regards, Mit freundlichen Grüßen, Bien cordialement, Met vriendelijke groet,

[redacted]
[redacted]
T: +31 (0) [redacted]
M: +31 (0) [redacted]
E: [redacted]@road2020.nl

Post

Maasvlakte CCS Project
C.V.
P.O. Box 133
3100 AC Schiedam
The Netherlands

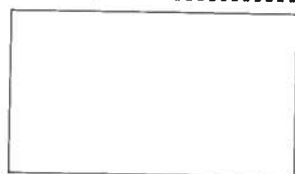
Visit

Parallelweg 1
3112 NA
Schiedam
The Netherlands

Contact

T: +31 (0)10 75 34 003
F: +31 (0)10 75 34 040
W: www.road2020.nl

This e-mail is intended only for the person to whom it is addressed. If an addressing or transmission error has misdirected this e-mail, please notify the author by replying to this e-mail. If you are not the intended recipient you must not use, disclose, copy, print or rely on this e-mail.

Post

Maasvlakte CCS Project
C.V.
P.O. Box 133
3100 AC Schiedam
The Netherlands

Visit

Parallelweg 1
3112 NA
Schiedam
The Netherlands

Contact

T: +31 (0)10 75 34 003
F: +31 (0)10 75 34 040
W: www.road2020.nl

This e-mail is intended only for the person to whom it is addressed. If an addressing or transmission error has misdirected this e-mail, please notify the author by replying to this e-mail. If you are not the intended recipient you must not use, disclose, copy, print or rely on this e-mail.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[REDACTED]

Van: [REDACTED]@road2020.nl>
Verzonden: woensdag 11 oktober 2017 14:20
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Brief inzake CCS Project ROAD - Verzoek tot ontheffing van de verplichtingen van subsidie
Bijlagen: Brief aan EZ - CCS Project ROAD - Verzoek tot ontheffing van de verplichtingen van subsidie.pdf

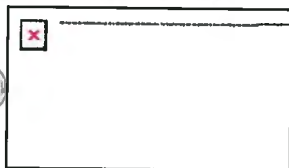
Geachte heer [REDACTED]

Hierbij zenden wij u een kopie van de brief inzake CCS ROAD Project - Verzoek tot ontheffing van de verplichtingen van subsidie.

De originele brief doen wij u per aangetekende post toekomen.

Met vriendelijke groet, With kind regards, Mit freundlichen Grüßen, Bien cordialement,

[REDACTED]
[REDACTED]
T: +31 [REDACTED]
M: +31 ([REDACTED])
E: [REDACTED]@road2020.nl

Post

Maasvlakte CCS Project C.V.
P.O. Box 133
3100 AC Schiedam
The Netherlands

Visit

Parallelweg 1
3112 NA Schiedam
The Netherlands

Contact

T: +31 (0)10 75 34 003
F: +31 (0)10 75 34 040
W: www.road2020.nl

.....
This e-mail is intended only for the person to whom it is addressed. If an addressing or transmission error has misdirected this e-mail, please notify the author by replying to this e-mail. If you are not the intended recipient you must not use, disclose, copy, print or rely on this e-mail.
.....

AANTEKENEN MET BERICHT VAN ONTVANGST

De Minister van Economische Zaken
t.a.v. de heer mr. A.F. Gastra
Directeur-generaal Energie, Telecom en Mededinging
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Schiedam, 11 oktober 2017

Onderwerp: CCS Project ROAD - Verzoek tot ontheffing van de verplichtingen van subsidie

Onze referentie: HS/OT-045-17

Uw referentie: DGETM-EO/17128453

Excellentie,

1. Onder verwijzing naar onze brief van 7 september 2017 en Uw e-mail van 14 september jl. betreffende Uw subsidiebeschikking van 12 mei 2010, verplichtingnummer 1-7465 (de Subsidiebeschikking) voor het CCS project ROAD (het Project), informeren wij U als volgt.
2. Als gemeld in punt 8 van onze brief van 7 september jl. zouden wij ons tot U richten met een verzoek tot ontheffing/goedkeuring tot beëindiging van het Project conform paragraaf 4.1 van de Subsidiebeschikking, zodra duidelijk zou zijn dat er onvoldoende belangstelling is het Project in gewijzigde vorm voort te zetten c.q. over te nemen.
3. Op 25 september jl. heeft U overleg gehad met de Europese Commissie over de ontstane situatie en de toekomst van het Project. Wij hebben op 26 september Uw terugkoppeling gekregen van het gesprek. [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED] hebben wij, bij brief van 28 september jl., de Europese Commissie geïnformeerd de EEPR subsidieovereenkomst te willen beëindigen. Afschrift van de brief, met daarin opgenomen een beschrijving van de gronden voor beëindiging voegen wij hierbij.
4. In aansluiting op de beëindiging van de EEPR subsidieovereenkomst verzoeken wij U bij dezen, voor zover vereist, ons toestemming te verlenen de activiteiten van het Project stop te zetten, met uitzondering van de activiteiten als vermeld onder 2.3.2 d met betrekking tot kennisdeling, en ons een ontheffing te verlenen van de verplichting bedoeld in artikel 4.1 van de subsidiebeschikking. Naast de in onze brief van 7 september opgenomen overwegingen, verzoeken wij U bij Uw afweging onze brief aan de Europese Commissie mee te nemen, de inhoud waarvan hier als ingelast mag worden beschouwd.

5. Zoals gemeld in punt 9 van onze brief van 7 september jl. verzoeken wij U de subsidie vast te stellen conform hoofdstuk 6 van de Subsidiebeschikking. Wij zullen U conform de voorschriften van de Subsidiebeschikking en Uw e-mail van 14 september afschriften sturen van ons verzoek tot een definitieve en laatste betaling onder de EEPR subsidieovereenkomst met de Europese Commissie, plus de daarbij behorende documentatie. De verwachting is dat wij een dergelijk verzoek in de loop van het eerste kwartaal van 2018 bij de Europese Commissie zullen indienen.
6. Graag zijn wij tot nadere toelichting bereid.

Hoogachtend,

Maasvlakte CCS Project C.V.,
Maasvlakte CCS Project B.V., beherend vennoot

EUROPEAN COMMISSION
DIRECTORATE-GENERAL FOR ENERGY

Directorate C - Renewables, Research and Innovation, Energy Efficiency
The Director

Brussels, 22. 11. 2017
ENER/C.2/AS/MS/av (2017) 5993118

**REGISTERED MAIL WITH
ACKNOWLEDGEMENT OF RECEIPT**

[REDACTED]
Maasvlakte CCS Project C.V.
Parallelweg 1c
3112 NA Schiedam
The Netherlands

Subject: Termination of Grant Agreement ENER/SUB/323/EEPR2010/SI2.562990-SI2.563093 - EEPR CCS project ROAD, Rotterdam, the Netherlands

Ref.: Your termination notice of 28 September 2017 (your ref.: HS/OT-037-17)

Dear [REDACTED],

The European Commission accepts your request for termination of the grant agreement after considering the arguments provided in your letter of 28 September 2017. In accordance with Article II.11.1 of the grant agreement, the termination will take effect on 27 November 2017. As stated in Article II.11.4 you shall have 60 days from the date the termination takes effect to produce a request for final payment in accordance with Article II.15.4.

The termination also means that the ROAD project is required to prepare and deliver to the Commission a full public close-out report as described in section 1.3.4 of Annex I to the grant agreement. The Commission will only consider the final reporting requirement according to Article II.15.4 as being completed once the project has submitted a full public close-out report of sufficient quality. All achieved deliverables defined in Annex I to the grant agreement should be included, if applicable in redacted form, in the close-out report and its annexes. Should it not be possible to make certain deliverables public, then those deliverables which are documents need to nevertheless be provided together with the request for final payment, if they have not been sent to the Commission yet.

I would like to stress that the Commission regrets the decision of Maasvlakte CCS Project C.V. to terminate the grant agreement as it reduces the potential of the EU to demonstrate CCS technology in the near-term and especially to show how existing coal fired power plants can be retrofitted with CCS. However, I welcome the proactive approach of the project team to disseminate knowledge to the benefit of other stakeholders in the Port of Rotterdam.

Yours sincerely,

Commission européenne/Europese Commissie, 1049 Bruxelles/Brussel, BELGIQUE/BELGIË - Tel. [REDACTED]
Office: [REDACTED] - Tel. direct line + [REDACTED]

[REDACTED]@ec.europa.eu

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Maasvlakte CCS Project C.V.

Maasvlakte CCS Project B.V.

t.a.v. de heer [redacted] en [redacted]

Postbus 133

3100 AC Schiedam

Nederland

Directoraat-generaal

Energie, Telecom &

Mededinging

Directie Energie en Omgeving

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 73

2594 AC Den Haag

Postadres

Postbus 20401

2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr

00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)

www.rijksoverheid.nl/ez

Behandeld door

[redacted]

T

[redacted]@minez.nl

Ons kenmerk

DGETM-EO / 17128453

Uw kenmerk

Bijlage(n)

Datum

17 AUG 2017

Betreft

Verzoek inzake subsidiebeschikking ROAD

Geachte heer

[redacted]

en

[redacted]

Naar aanleiding van de mededeling dat Engie Energie Nederland N.V. en Uniper Benelux N.V. voornemens zijn om op korte termijn het besluit te effectueren om zich terug te trekken uit het Rotterdam Opslag en Afvang Demonstratie (ROAD)-project via Maasvlakte CCS Project C.V. attendeer ik u op het volgende.

Gelet op mijn subsidieverleningsbeschikking aan Maasvlakte CCS Project C.V. van 12 mei 2010, kenmerk CCS/10068530 (hierna: subsidiebeschikking), is de C.V. op grond van hoofdstuk 4, punt 4.5 en tweede alinea, van de subsidiebeschikking, verplicht aan mij een verzoek te richten tot schriftelijke toestemming in het geval de C.V. wordt beëindigd of gewijzigd.

Verder verzoek ik u mij mede te delen of de hiervoor genoemde mededeling u aanleiding geeft om een aanvraag tot subsidievaststelling te doen zoals opgenomen in hoofdstuk 6, onderdeel b, van de subsidiebeschikking, met overlegging van de in dat onderdeel genoemde formulier (bijlage 5 bij de subsidiebeschikking) en bescheiden waaronder een accountantsverklaring conform bijlage 6 bij de subsidiebeschikking. Op die wijze kan worden vastgesteld wat de definitieve financiële aanspraak is van Maasvlakte CCS Project C.V. op grond van de subsidiebeschikking.

Ik wijs u er hierbij op dat in het geval u niet vóór 8 september 2017 zult overgaan tot een verzoek om schriftelijke toestemming voor het beëindigen van Maasvlakte CCS Project C.V. en/of een aanvraag voor subsidievaststelling zal doen, ik voornemens ben om:

- de subsidiebeschikking op grond van artikel 4:48, lid 1 en onderdelen a en b, van de Algemene wet bestuursrecht in te trekken Awb waarna ik op grond van artikel 4:47, aanhef en onderdeel c, Awb de subsidie ambtshalve zou kunnen vaststellen.

**Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging**
Directie Energie en Omgeving

Ons kenmerk
DGETM-EO / 17128453

Van deze brief heb ik afschriften verstuurd naar Engie Energie Nederland N.V.,
Uniper Benelux N.V. en Maasvlakte CCS Project B.V..

Hoogachtend,

De Minister van Economische Zaken,
namens deze:

mr. A.F. Gaast
directeur-generaal Energie, Telecom en Mededinging

De Minister van Economische Zaken

Directeur-generaal Energie, Telecom en Mededinging
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Schiedam, 7 september 2017

Onderwerp: CCS Project ROAD - Verzoek tot vaststelling van subsidie

Onze referentie: HS/OT-033-17

Uw referentie: DGETM-EO/17128453

Excellentie,

1. Onder verwijzing naar Uw subsidiebeschikking van 12 mei 2010, verplichtingnummer 1-7465 (de **Subsidiebeschikking**) betreffende het CCS project ROAD (het **Project**), de contacten die wij de afgelopen jaren hebben gehad met Uw Ministerie, het overleg van 20 juni 2017 en Uw brief van 17 augustus 2017 (ref. DGETM-EO/17128453) informeren wij U als volgt.
2. Als gemeld tijdens ons overleg van 20 juni 2017, heeft Maasvlakte CCS Project C.V. (**ROAD**) kortgeleden haar partners geïnformeerd over de stand van zaken en de ontwikkelingen van het Project.
3. Het verder ontwikkelen van het Project zal in toenemende mate moeilijk worden voor ROAD. Om een aantal redenen, waaronder:
 - Onzekerheid omtrent de (volledige) financiering van het Project.
 - Onhaalbaarheid van de project planning en van de overeengekomen mijlpalen onder de subsidies. Onder de gegeven omstandigheden zijn wij niet in staat de in november 2016 met de Europese Commissie overeengekomen planning te realiseren. Dientengevolge moeten wij opnieuw met de Commissie in gesprek over een verder uitstel, terwijl de Commissie reeds heeft aangegeven dat het onwaarschijnlijk is dat verder uitstel wordt geaccepteerd.
 - De onzekere marktomstandigheden en wet en regelgeving samen genomen met de lage CO₂ prijzen maakt het onzeker of, wanneer en op welke wijze CCS op commerciële basis na de demonstratiefase kan worden bedreven.

4. Wij zijn ervan overtuigd dat de binnen het Project opgebouwde kennis en ervaring tot een hoger kennisniveau en verdere ontwikkeling van CCS heeft geleid. Deze kennis is mede opgedaan dankzij de publieke financiering van het Project.

5. Wij begrijpen dat andere partijen en sectoren meer vertrouwen hebben in de haalbaarheid van CCS in Rotterdam, en dat het transport en opslaggedeelte van het Project ingezet zou kunnen worden, met afvang op andere locaties. Daarom hebben wij gemeend het Project niet met onmiddellijke ingang te moeten stoppen en deze derde partijen de gelegenheid te bieden om bepaalde delen van het Project voort te zetten. Wij hebben deze partijen benaderd en gevraagd om ons uiterlijk op 15 september a.s. een reactie te geven. Een aangepast projectplan is ter beschikking gesteld van het Havenbedrijf Rotterdam. Zodoende zou de kennis, ervaring en mogelijkerwijs ook de ROAD infrastructuur kunnen worden ingezet bij het streven het Havengebied te verduurzamen.
6. [REDACTED]
7. [REDACTED]
8. [REDACTED]
9. Zoals gevraagd in Uw brief van 17 augustus 2017 verzoeken wij U de subsidie vast te stellen conform hoofdstuk 6 van de Subsidiebeschikking, zodra de benodigde documentatie beschikbaar is. Wij zullen U zo snel mogelijk voorzien van alle relevante stukken conform hoofdstuk 6.
10. Conform de voorwaarden van de Subsidiebeschikking zullen wij eerst het formele proces volgen van de subsidievaststelling van de Europese subsidie. Allereerst zal moeten worden voldaan aan de voorwaarden van de EEPR subsidie, waaronder begrepen het opstellen van een openbaar kennisdelingsrapport. Wij hebben 60 dagen, te rekenen vanaf de datum van het indienen van het verzoek tot beëindiging van de EEPR subsidie, gedurende welke wij gerechtigd blijven tot subsidie voor het opstellen van het rapport en andere afsluitende activiteiten. Zodra deze periode is afgesloten moeten wij onze financiële administratie afsluiten en de boeken laten controleren door een accountant. Vervolgens moet de eindrapportage ingediend worden bij de Europese Commissie. De voltooiing van dit proces is een voorwaarde om te komen tot definitieve vaststelling van de Europese subsidie. Dit werk zal volledig worden uitgevoerd door Maasvlakte CCS Project CV.
11. Momenteel beschikken wij over van accountantsverklaring voorziene jaarrekeningen tot en met 2016 en hebben wij een voorlopige inschatting gemaakt van de te verwachten kosten voor 2017, die wij menen te kunnen claimen onder de EEPR. Op basis van onze berekeningen verwachten wij dat de totale projectkosten, die in aanmerking komen voor subsidie, rond de [REDACTED] zullen liggen, uitgaande van een project beëindiging later dit jaar.

Dit leidt tot de verwachting dat een bedrag van rond de [REDACTED] ([REDACTED] [REDACTED] van de subsidiabele kosten) voor vaststelling conform de Subsidiebeschikking in aanmerking komt.

12. Wij zouden graag de procedure, de vereiste documentatie en de tijdslijn voor het vaststellen van de subsidie onder de Subsidiebeschikking op korte termijn met vertegenwoordigers van Uw departement willen bespreken. Een spoedige vaststelling van de subsidie zou kunnen bijdragen aan voortzetting van delen van het Project door derden.
13. Wij zullen U op de hoogte houden van mogelijke initiatieven betreffende een eventuele doorstart van delen van het Project. Als eerder aangegeven hebben wij derden gevraagd uiterlijk vóór 15 september 2017 naar ons te reageren.
14. Naar aanleiding van het bovenstaande zijn wij van mening dat er geen aanleiding is om, zoals aangestipt in Uw brief van 17 augustus 2017, de bankgaranties in te roepen.
15. Graag zijn wij tot nadere toelichting bereid.

Hoogachtend,

Maasvlakte C.C.S. Project C.V.,
Maasvlakte C.C.S. Project B.V., beherend vennoot

postadres

Postbus 133
3100 AC Schiedam

bezoekadres

Parallelweg 1c
3112 NA Schiedam

T 010 75 34 003
F 010 75 34 040
info@road2020.nl
www.road2020.nl

KvK: 24466380

BTW: NL 820996312B01

Ministerie van Economische Zaken
T.a.v. [redacted]
Postbus 20401
2500 EC Den Haag

Schiedam, 1 mei 2017

Onderwerp: Conceptnotitie Reikwijdte en Detailniveau voor het alternatief Q16-Maas van het ROAD project

Onze referentie: OT-022-17

Uw referentie:

Geachte mevrouw [redacted],

Bij deze bieden wij u de conceptnotitie Reikwijdte en Detailniveau aan voor het alternatief Q16-Maas van het ROAD project. Eerder hebben wij al een m.e.r.-procedure doorlopen voor het alternatief met opslag in P18-4. Doordat dit alternatief op korte termijn niet realiseerbaar is gebleken, willen wij u nu verzoeken voor het alternatief Q16-Maas een nieuwe m.e.r.-procedure te starten.

De hier aangeboden conceptnotitie is overeenkomstig de aan u voorgelegde versie uit december 2016, maar met aangepaste planning voor de procedures, aangezien het beoogde startoverleg met bevoegde gezagen nog niet heeft plaatsgevonden.

Wij verzoeken u op basis van deze conceptnotitie te komen tot de notitie Reikwijdte en Detailniveau, waarmee wij duidelijkheid hebben bij de uitvoering van onze werkzaamheden. Tevens willen wij u verzoeken dit initiatief te melden bij de commissie voor de m.e.r., zodat zij met een richtlijnenadvies kunnen komen. Verder zouden wij u willen verzoeken het initiatief te nemen een bijeenkomst met bevoegde gezagen te organiseren, zodat zij geïnformeerd worden over dit voornemen en hun zorgen of wensen kenbaar kunnen maken.

Voor aanvullende informatie kunt u contact opnemen met ondergetekende.

Met vriendelijke groet,

Maasvlakte CCS project C.V. / ROAD

Ministerie van Economische Zaken

TER ONDERTEKENING

Aan de Minister

Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Auteur

T [redacted]
[redacted] nl

Datum
22 juni 2017

Kenmerk
DGEM-EO / 17090427

Bhm: 17092649

Kopie aan

Bijlage(n)
1 Kamerbrief: terugtrekken
initiatiefnemers ROAD

nota

Terugtrekken initiatiefnemers ROAD

Parafenroute

DG ETM	EO. MT-Ild	WJZ. MT-Ild
22-06-2017	15-06-2017	16-06-2017
FEZ. MT-Ild	BBR	
15-06-2017	22-06-2017	

Aanleiding

De initiatiefnemers van het Rotterdam Opslag en Afvang Demonstratieproject (ROAD), Engie en Uniper, hebben op 20 juni aan EZ medegedeeld dat door hen het principebesluit is genomen om ROAD niet te continueren. Dit besluit zal per 15 september 2017 worden geëffectueerd waarna [redacted] zal worden ontbonden. Met deze nota wordt u ingelicht over de achtergrond van dit besluit en welke vervolgstappen door EZ zijn of (kunnen) worden genomen.

Advies

- U kunt kennis nemen van de nota.
- U kunt bijgevoegde brief ondertekenen en aanhouden tot dinsdag 27 juni 20:00 uur wanneer alle betrokken partijen zijn geïnformeerd door Uniper en Engie. De Kamer is dan geïnformeerd voor het WGO op woensdag 28 juni (9:30-13:00 uur).

Kernpunten

- Engie en Uniper hebben gezamenlijk het besluit genomen om per 15 september 2017 het ROAD-project en daarmee hun samenwerking, te beëindigen. Zij hebben aangegeven een verdere investering in dit project niet meer te kunnen rechtvaardigen. EZ is op 20 juni op DG-niveau (DGEMT) ingelicht over dit besluit.
- Ook de andere betrokkenen bij het ROAD-project – het Havenbedrijf Rotterdam (HbR) en de Europese Commissie (EC) – zijn op de hoogte gebracht door Uniper en Engie. Op 27 juni (18:30 uur) zullen Uniper en Engie burgemeester Aboutaleb op de hoogte brengen.
- Vooralsnog kiest ROAD ervoor om het besluit niet zelf publiek te maken. Het is mogelijk dat het nieuws kort na het onderhoud met dhr. Aboutaleb publiek bekend zal worden. Op 28 juni (9:30-13:00 uur) vindt het Wetgevingsoverleg over het jaarverslag van EZ over 2016 plaats. U wordt daarom geadviseerd de Kamer per brief te informeren voorafgaand aan het WGO. Indien tijdens het WGO vragen worden gesteld over ROAD, kunt u aangeven dat u Uniper en Engie de kans wilde bieden om alle direct betrokken partijen eerst zelf te informeren.

Ontvangen BBR

- Bij deze nota treft u de brief aan waarmee u de Tweede Kamer informeert over het besluit van Uniper en Engie en de kabinetsambities ten aanzien van CCS. Indien het nieuws eerder publiek wordt, zal bijgevoegde brief eerder verstuurd worden aan de Kamer.
- Ook zullen Uniper en Engie het Global CCS Institute en de Duitse en Noorse overheid inlichten. Deze partijen hebben ook financiële steun toegezegd aan het project. EZ zal contact houden met deze verschillende betrokkenen, met name de EC, om onze reactie op het besluit te delen en de ambities voor CCS in Nederland onverminderd te uiten. Nog deze week, voor de Energieraad op 26 juni, zal er brief namens DGETM worden verstuurd aan [REDACTED] van de EC.
- In de periode tot 15 september 2017 zal er door [REDACTED] die het ROAD-project uitvoert, worden bekeken of en in welke mate er alternatieven zijn voor het project. Dit zal voornamelijk gezamenlijk met [REDACTED] worden gedaan. [REDACTED] heeft een consortium gevormd met o.a. [REDACTED]. Ook [REDACTED] en [REDACTED] zijn hierbij aangesloten, vooralsnog als kennispartners. Ook zal ROAD zich volledig inzetten om de opgedane kennis zo veel mogelijk te delen en in te zetten in dit project en alternatieve projecten.
- Wanneer er op 15 september 2017 geen of onvoldoende zicht is op een nieuw of alternatief project, dan zal [REDACTED] waarin [REDACTED] en [REDACTED] samenwerken, worden ontbonden.
- Wanneer dat gebeurt, zal de subsidieverleningsbeschikking van EZ uit 2010 aan [REDACTED] moeten worden vastgesteld. EZ heeft in 2010 een voorschot van € 15,3 miljoen uitbetaald. [REDACTED] en [REDACTED] hebben ieder voor de helft van dit bedrag een bankgarantie afgegeven waarmee een eventuele terugbetaling aan EZ van te veel ontvangen voorschotten wordt gewaarborgd.
- Tevens heeft het Havenbedrijf Rotterdam (HbR) interesse getoond om de subsidiebeschikking om te vormen naar het alternatieve CCS-project dat zij zullen voorstellen (zie toelichting). Dit is juridisch zeer lastig omdat alleen Maasvlakte C.V. als subsidieontvanger een verzoek tot wijziging van de subsidieverlening kan indienen en omdat de Nederlandse subsidiebeschikking (subsidievoorwaarden) samenhangt met de subsidie vanuit de EC. Wanneer het project te veel wijzigt, is er geen sprake meer van samenhang tussen de subsidieverlening van EZ voor het ROAD-project en de bijdrage van de EC aan dat project op grond van Verordening 663/2009¹ hetgeen de basis vormde voor de subsidieverlening van EZ in 2010. Een alternatief van HbR komt neer op een nieuwe aanvraag om subsidie want het is een geheel nieuw project met nieuwe en andere activiteiten en ook (een) andere aanvrager(s). Het

¹ Verordening (EG) nr. 663 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 houdende vaststelling van een programma om het economisch herstel te bevorderen via financiële bijstand van de Gemeenschap aan projecten op het gebied van energie (PbEU 2009, L 200)

betekent ook een nieuwe staatssteun die opnieuw zou moeten worden goedgekeurd door de EC.

- Ambtelijk EZ heeft in een eerder stadium wel aangegeven bereid zijn mee te werken aan het zoeken van oplossingen binnen de juridische ruimte. Ook zal EZ, samen met het HbR, in gesprek gaan met de EC om te verkennen of de Europese subsidie aangewend kan worden voor alternatieve CCS activiteiten in Nederland.
- Voor de subsidie aan ROAD is het bedrag als financiële verplichting opgenomen in de financiële administratie. Door de grote vertraging van het project zijn de voor de uitbetaling beschikbare kasbudgetten destijds voor andere doeleinden aangewend. Dit betekent dat wanneer de toezegging gestand zou moeten worden gedaan, er kasmiddelen op de begroting vrijgemaakt zouden moeten worden. [REDACTED]
- Directie Energie & Omgeving stelt in samenwerking met DC een woordvoeringslijn op.
- Op ambtelijk niveau zal het ministerie van Infrastructuur en Milieu worden ingelicht, waarna de staatssecretaris op de hoogte zal worden gebracht.

Toelichting

- Het Rotterdam Opslag en Afvang Demonstratieproject (ROAD) is een initiatief van Uniper en Engie voor een eerste CCS-demonstratieproject van een volledige CCS-keten op industriële schaal in Nederland en in de Europese Unie. EZ heeft subsidie verleend aan het ROAD-project en heeft zich altijd voorstander getoond van het project. In de Energieagenda staat aangegeven dat CCS essentieel is voor het behalen van de lange termijn klimaatdoelstellingen. Het is daarom van belang dat er een groot demonstratieproject voor een volledige CCS-keten wordt gerealiseerd. Deze ambitie blijft. Bij volledige uitvoering van het Energieakkoord wordt voldaan aan het Urgenda-vonnis, daar doet het stopzetten van ROAD niet aan af. Mocht bij het verschijnen van de NEV 2017 blijken dat dit niet zo is, dan zullen aanvullende maatregelen worden bekeken. Dit heeft u ook afgelopen maandag aan de Kamer geschreven in uw brief over de uitvoering van het Urgenda-vonnis.
- Het [REDACTED] toont zich voorstander van toepassing van CCS en was al bezig met de ontwikkeling van een CCS-project, dat mogelijk een alternatief kan zijn voor het ROAD-project. Dit betreft een plan voor de aanleg van een centrale CO₂-pijpleiding waarop verschillende CO₂-bronnen in de haven in de toekomst kunnen worden aangesloten (CO₂ backbone). Dit CCS-infrastructuurproject ontwikkelt [REDACTED] met de partners [REDACTED] en [REDACTED]. Ook [REDACTED] is hierbij aangesloten. [REDACTED] en [REDACTED] zijn recent aangesloten als kennispartner. EZ is voornamelijk op afstand betrokken voor advisering. Het project beoogt uiteindelijk een volledige CCS-keten (afvang, transport, opslag/gebruik van CO₂) te realiseren. De afvang vindt in eerste instantie plaats bij de bestaande afvanginstallatie bij [REDACTED]. Behalve

opslag op zee wordt de CO2 ook gebruikt voor levering aan de glastuinbouw. Na de zomer zullen het [] en haar partners hun plannen presenteren aan EZ en IenM. Om deze reden kan op dit moment (nog) niet naar buiten toe worden gecommuniceerd over dit project.

- In 2010 heeft uw voorganger, Minister Van der Hoeven, de subsidieverleningsbeschikking ondertekend waarbij subsidie (€ 150 miljoen) werd verleend voor het ROAD-project bestaande uit een investeringsfase (€ 75 miljoen) en een demonstratiefase (€ 75 miljoen). In december 2010 is een eerste ambtshalve voorschot verstrekt van € 15,3 mln. Daarvoor zijn door de subsidieontvangers bankgaranties overgelegd.
- De subsidieverlening is als steunmaatregel door de Europese Commissie rechtstreeks goedgekeurd op grond van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie.
- Vanaf 2011 zijn verschillende aanpassingen van het ROAD-project en/of nieuwe samenwerkingen de revue gepasseerd. Belangrijkste ontwikkeling was het vinden van een oplossing voor het financiële tekort dat mede door uw inzet eind 2015 werd opgelost door het vinden van nieuwe financiers (Duitse en Noorse overheden en het Global CCS Institute) en via Horizon 2020. Door de toezegging van een eigen bijdrage van Uniper en Engie van elk € 50 miljoen werd het financiële tekort opgelost. Ook in 2016 is er veelvuldig overleg geweest tussen [] om mogelijke wijzigingen van het ROAD-project en daarmee samenhangend een verzoek om wijziging van de subsidieverlening van [] te bespreken.
- Wanneer [] per 15 september wordt ontbonden, zal de subsidieverleningsbeschikking van EZ uit 2010 aan [] moeten worden vastgesteld. EZ heeft in 2010 een voorschot van € 15,3 miljoen uitbetaald. [] en [] hebben ieder voor de helft van dit bedrag een bankgarantie afgegeven. Wanneer [] door [] en [] wordt ontbonden, zullen de gebruikelijke juridische stappen worden gezet om de subsidieverlening vast te stellen en te bepalen op welk subsidiebedrag [] definitief aanspraak kan maken. Eventueel te veel betaalde subsidie zal aan EZ dienen te worden terugbetaald. Tegen de subsidievaststellingsbeschikking staat bezwaar en beroep open. Een beslissing op bezwaar en een verweerschrift zullen door u moeten worden ondertekend aangezien uw voorganger, [], de subsidieverleningsbeschikking in 2010 zelf heeft ondertekend.

14-7-2017

72

Ministry of Economic Affairs

> P.O. Box 20401 2500 EK Den Haag The Netherlands

European Commission

DM24 08/084
1049 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË

22 JUN 2017

Date
Re CCS project ROAD

To

Directorate-General for
Energy, Telecommunications
and Competition

Visit address
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag
The Netherlands

Postal address
P.O. Box 20401
2500 EK Den Haag
The Netherlands

Organisation Code
00000001003214369000

T +31 (0)70 379 8911
www.rijksoverheid.nl/ez

Dealt with by

T
@minez.nl

Our ref.
DGETM-EO / 17098867

Your ref.

Encl.

The initiators for the CCS project ROAD (The Rotterdam Capture and Storage Demonstration Project), ENGIE Energy the Netherlands and Uniper Benelux, have announced on the 20th of June 2017 to DG ENER as well as the Dutch Ministry of Economic Affairs that they have decided to end their support for ROAD by the 15th of September 2017. ROAD was planned to be in operation in the port and industrial area of Rotterdam in 2015, however the Financial Investment Decision was rescheduled multiple times.

On behalf of my Minister, I would like to inform you that the Dutch government fully regrets this decision. All parties, including the European Commission, have been cooperating intensively in the past years to accomplish the first integrated chain of CO₂ capture, transport and storage on a large scale in the EU. As stated in the Energy Agenda (2016), CCS is an important energy transition technology and is expected to contribute substantially to the reduction of CO₂ emissions within the context of climate policy.

Therefore, the Netherlands will continue their efforts regarding the development, demonstration and implementation of CCS technologies. This means we continue investing in R&D activities and our ambitions to realise a large CCS project do not change. In this process, we are very committed to maintain the existing cooperation with the European Commission, Member States and stakeholders within the industry.

Yours sincerely

Sandor Gaastra,
Director General for Energy, Telecommunications and Competition

14-7-2017

73

Ministry of Economic Affairs

> P.O. Box 20401 2500 EK Den Haag The Netherlands

[REDACTED]
The Ministry of Petroleum and Energy
Postboks 8148 Dep
0033 Oslo
Norway

**Directorate-General for
Energy, Telecommunications
and Competition**

Visit address
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag
The Netherlands

Postal address
P.O. Box 20401
2500 EK Den Haag
The Netherlands

Organisation Code
00000001003214369000

T +31 (0)70 379 8911
www.rjksoverheid.nl/ez

Dealt with by

T + [REDACTED]
[REDACTED]@ninez.nl

Our ref.
DGTM-EO / 17104220

Your ref.

Encl.

Date **28 JUN 2017**
Re CCS project ROAD

To [REDACTED]

The initiators for the CCS project ROAD (The Rotterdam Capture and Storage Demonstration Project), ENGIE Energy the Netherlands and Uniper Benelux, have announced to the Dutch Ministry of Economic Affairs that they have decided to end their support for ROAD by the 15th of September 2017. ROAD was planned to be in operation in the port and industrial area of Rotterdam in 2015, however the Financial Investment Decision was rescheduled multiple times.

On behalf of my Minister, I would like to inform you that the Dutch government fully regrets this decision. All parties have been cooperating intensively in the past years to accomplish the first integrated chain of CO₂ capture, transport and storage on a large scale in the EU. With this letter, I would like to express our sincere gratitude to the Norwegian government for their support for ROAD, financially as well as non-financially.

As stated by the Dutch government in the Energy Agenda (2016), CCS is an important energy transition technology and is expected to contribute substantially to the reduction of CO₂ emissions within the context of climate policy. Therefore, the Netherlands will continue their efforts regarding the development, demonstration and implementation of CCS technologies. This means we continue investing in R&D activities and our ambitions to realise a large CCS project will not change. In this process, we are very committed to maintain the existing cooperation with Member States, the European Commission and stakeholders within the industry.

The Netherlands appreciates the leading role Norway takes on CCS. Your contribution to ROAD in particular and to CCS policy and research in general ensured progress was made and CCS was kept on the European political agenda. Our two countries have always worked closely together on CCS, with most

14-7-2017

**Directorate-General for
Energy, Telecommunications
and Competition**

recently the Eranet Cofund ACT and the SET-plan, and we would welcome the possibility to continue this close collaboration and extend our partnership on CCS in the future.

Our ref.
DGETM-EO / 17104220

Yours sincerely,

Sandor Gaastra,
Director General for Energy, Telecommunications and Competition

30-6-2017

74

Ministerium für Wirtschaft

> Postfach 20401 2500 EK Den Haag Niederlande

Herrn

Leiter der Abteilung Industriepolitik
im Bundesministerium für Wirtschaft und Energie
11019 Berlin
DUITSLAND

Generaldirektorat Energie,
Telekommunikation und
Wettbewerb

Besucheradresse
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag
Niederlande

Postadresse
Postfach 20401
2500 EK Den Haag
Niederlande

Behörden-ID
00000001003214369000

T +31 (0)70 379 8911
www.rijksoverheid.nl/ez

Bearbeitet von

T [minenz.nl](mailto:minez.nl)

Unser Zeichen
DGTEM-EO / 17104797

Ihr Zeichen

Anlage(n)

Datum **28 JUN 2017**
Betreff CCS-Projekt ROAD

Sehr geehrter

auf diesem Wege möchte ich Sie gern persönlich darüber informieren, dass die Initiatoren des CCS-Projekts ROAD (Rotterdam Opslag en Afvang Demonstratieproject/Rotterdammer Speichers- und Abscheidungs-Demonstrationsprojekt), ENGIE Energie Nederland und Uniper Benelux, dem niederländischen Wirtschaftsministerium mitgeteilt haben, dass sie ROAD ab dem 15. September 2017 nicht mehr unterstützen werden. ROAD sollte ursprünglich 2015 im Rotterdammer Hafen- und Industriegebiet starten, aber die notwendige Investitionsentscheidung wurde immer wieder vertagt.

Im Namen von Minister Kamp möchte ich Ihnen gegenüber betonen, dass die niederländische Regierung diesen Beschluss sehr bedauert. Alle Beteiligten haben in den vergangenen Jahren gemeinsam intensiv daran gearbeitet, das erste groß-angelegte Projekt mit einer integrierten Kette von CO₂-Abscheidung, -Transport und -Speicherung in der EU zu verwirklichen. Mit diesem Schreiben möchte ich der Bundesregierung unseren aufrichtigen Dank dafür aussprechen, dass sie ROAD in finanzieller wie auch in sonstiger Hinsicht unterstützt hat.

Die niederländische Regierung hat in der Energieagenda (2016) die große Bedeutung von CCS-Technologien für die Energiewende hervorgehoben und die Erwartung ausgesprochen, dass CCS einen erheblichen Beitrag zur Reduzierung der CO₂-Emissionen im Rahmen der Klimapolitik leisten wird. Daher werden die Niederlande ihre Anstrengungen mit Blick auf die Entwicklung, Demonstration und Umsetzung von CCS-Technologien fortsetzen. Das heißt, dass wir auch weiterhin in entsprechende FuE-Aktivitäten investieren werden und dass wir unverändert an dem Ziel festhalten, ein großes CCS-Projekt zu realisieren. In diesem Zusammen-

**Generaldirektorat Energie,
Telekommunikation und
Wettbewerb**

Unser Zeichen
DGETM-EO / 17104797

hang sind wir sehr daran interessiert, die bestehende Zusammenarbeit mit den Mitgliedstaaten, der Europäischen Kommission und den Akteuren in der Industrie fortzuführen. Deutschland und die Niederlande haben in den vergangenen Jahren in den Bereichen CCS-Forschung, Innovation und Politikentwicklung eng kooperiert. Mir ist daran gelegen, unsere Partnerschaft beim Thema CCS im Lichte der 2014 von unseren beiden Ländern unterzeichneten politischen Erklärung zur Energiezusammenarbeit fortzusetzen.

Mit freundlichen Grüßen

Sandor Gaastya
Leiter des Generaldirektorats Energie, Telekommunikation und Wettbewerb

30-6-2017

Ministerie van Economische Zaken

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Niederländische Botschaft
t.a.v. [redacted]
Klosterstr. 50
10179 Berlin
DUITSLAND

**Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging**
Directie Energie en Omgeving

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ez

Behandeld door
[redacted]

T [redacted]
[redacted]@mines.nl

Uw kenmerk

Bijlage(n)
1

Datum 29 juni 2017
Betreft Begeleidend schrijven brief [redacted]

Geachte mevrouw [redacted]

Zoals afgesproken per mail het verzoek om de bijgevoegde brief namens [redacted] te sturen naar het Bundesministerium für Wirtschaft und Energie t.a.v. dhr. [redacted]. De bijgevoegde brief is ook op medewerkersniveau digitaal verstuurd naar BMWi. Graag ontvang ik per mail een bevestiging van ontvangst van deze brief en het doorgeleiden van de bijgevoegde brief.

Hartelijk dank voor de ondersteuning.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Maasvlakte CCS Project C.V.

t.a.v. [redacted]

Postbus 133

3100 AC Schiedam

Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging
Directie Energie en OmgevingBezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den HaagPostadres
Postbus 20401
2500 EK Den HaagOverheidsidentificatienr
00000001003214369000T 070 379 8911 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ezk

Behandeld door

[redacted]
@minez.nl

Datum **- 14 DECEMBER 2017 -**
 Betreft CCS-demonstratieproject ROAD - Verzoek tot ontheffing van de
 verplichtingen van subsidie en subsidievaststelling

Geachte heer [redacted]

Ons kenmerk
DGETM-EO / 17193092

Uw kenmerk

Bijlage(n)

1. Verzoek

Op grond van de beschikking van 12 mei 2010, kenmerk CCS/10068530 is door mijn ambtsvoorganger aan Maasvlakte CCS Project C.V. subsidie verleend voor het Rotterdam Opslag en Afvang Demonstratie (ROAD)-project (hierna: de subsidiebeschikking). Namens Maasvlakte CCS Project C.V. verzoekt u mij bij brief van 11 oktober 2017 om:

- a. een ontheffing te verlenen van de verplichting bedoeld in hoofdstuk 4, punt 4.1 van de subsidiebeschikking;
- b. de subsidie vast te stellen conform hoofdstuk 6 van de subsidiebeschikking.

2. Beoordeling verzoek algemeen

Sinds de subsidieverlening in 2010 is het voor de partners van Maasvlakte CCS Project C.V. de inzet geweest om het ROAD-project te realiseren. Het ROAD-project zou in twee fasen (investerings- en demonstratiefase) worden uitgevoerd. In de subsidiebeschikking is daarvoor een periode tot en met 31 december 2019 opgenomen. Bij de subsidieverlening is rekening gehouden met de aard van het ROAD-project: een complex en innovatief project met majeure technische onzekerheden in een industrie met dynamische marktomstandigheden. Dit is inderdaad ook een grote uitdaging gebleken bij dit demonstratieproject voor de gehele keten voor Carbon Capture and Storage oftewel CO₂-afvang, -transport en -opslag (hierna: CCS) op industriële schaal, vooral de moeilijkheden rondom de financiering van het project door de snel veranderende economische ontwikkelingen, met name de CO₂-prijs. In de subsidiebeschikking werden die mogelijke knelpunten al onderkend, gelet op de subsidieverplichtingen bij de uitvoering van het project geformuleerd in hoofdstuk 4, onderdeel 1. Mijn ambtsvoorgangers en ik hebben de ontwikkelingen van het ROAD-project steeds met veel belangstelling gevolgd en waar nodig zijn er inspanningen gedaan om het project verder te brengen, omdat het belang van een grootschalig CCS-demonstratieproject op industriële schaal in Nederland werd en wordt onderschreven, ook in Europees verband. Daarbij kan ik constateren dat ook u zich ten volle heeft ingespannen om het ROAD-project verder te ontwikkelen en te

realiseren. Daarbij is in ieder geval kennis opgedaan en ontwikkeld voor en ten behoeve van CCS.

Inmiddels hebben twee van de drie samenwerkingspartners van Maasvlakte CCS Project C.V., Engie Energie Nederland N.V. en Uniper Benelux N.V., medegedeeld dat zij voornemens zijn niet meer te zullen investeren in het ROAD-project. Naar aanleiding daarvan heeft u het onderhavige tweeledige verzoek gedaan. U heeft dit voorts medegedeeld aan de Europese Commissie van de Europese Unie (hierna: Europese Commissie), aangezien aan het ROAD-project op grond van Verordening 663/2009 inhoudende een programma om het economisch herstel te bevorderen op het gebied van energie- en klimaatmaatregelen (hierna: Verordening EERP)¹ een financiële bijdrage is toegekend op grond van een overeenkomst (hierna: grant agreement). Inmiddels heeft u in het kader van die grant agreement per brief van 28 september 2017, kenmerk HS/OT-037-17, aan de Europese Commissie verzocht om beëindiging (termination). U heeft mij een afschrift van uw brief overgelegd waarin u wijst op de onzekerheid omtrent (volledige) financiering van het ROAD-project, de haalbaarheid van het project, de marktomstandigheden en de politieke discussie in Nederland rond het sluiten van kolencentrales. De Europese Commissie heeft bij brief van 22 november 2017 uw verzoek om beëindiging geaccepteerd waarna de in de grant agreement opgenomen procedure is gestart voor het vaststellen van de definitieve uitbetaling van de bijdrage op grond van de Verordening EERP (hierna: Europese subsidie).

3. Beoordeling verzoek om ontheffing

Gelet op het terugtrekken van Engie Energie Nederland N.V. en Uniper Benelux N.V. uit het ROAD-project en de procedure tot vaststelling van de Europese subsidie op grond van de Verordening EERP door de Europese Commissie concludeer ik dat het ROAD-project noch binnen de in de subsidiebeschikking opgenomen periode noch anderszins zal worden gerealiseerd. Bij dit oordeel heb ik alle relevante feiten en omstandigheden betrokken zoals door u is uiteengezet in de door u overgelegde stukken. Hieruit volgt dat ik, mede in het licht van uw verzoek om subsidievaststelling dat ik hierna zal beoordelen, aanleiding zie om uw verzoek tot ontheffing van de verplichting opgenomen in hoofdstuk 4, onderdeel 1, om het project uit te voeren toe te wijzen. Bij deze ontheffing sluit ik aan bij de datum van beëindiging van het ROAD-project die door de Europese Commissie in haar brief van 22 november 2017 is vastgesteld op 27 november 2017. Dit brengt met zich dat, gelet op hoofdstuk 2, onderdeel 2.3.3., sub a, van de subsidiebeschikking en artikel II. 11.4, eerste alinea, van de grant agreement, bij de subsidievaststelling voor het bepalen van de daadwerkelijk gemaakte en betaalde subsidiabele kosten in de investeringsfase door mij wordt uitgegaan van 27 november 2017 als beëindigingsdatum van de investeringsfase van het ROAD-project.

¹ Verordening (EG) nr. 663/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 houdende vaststelling van een programma om het economisch herstel te bevorderen via financiële bijstand van de Gemeenschap aan projecten op het gebied van energie (PbEU 2009, L 200).

4. Beoordeling verzoek om subsidievaststelling

Naar aanleiding van de hiervoor genoemde mededeling van Engie Energie Nederland N.V. en Uniper Benelux N.V. heb ik in een e-mail aan u van 14 september 2017 aangegeven dat, gelet op de verwevenheid tussen mijn subsidie voor het ROAD-project en de bijdrage op grond van de Verordening EERP, u allereerst de procedure voor de vaststelling van de Europese subsidie voor het project dient te doorlopen. Deze procedure dient vooraf te gaan aan de vaststelling van mijn subsidiebeschikking, omdat het subsidiebedrag voor de investeringsfase in de subsidiebeschikking wordt berekend op grond van de werkelijk gemaakte subsidiabele kosten als bedoeld in Verordening EERP zoals opgenomen in artikel II.14 met inbegrip van de hieraan gerelateerde bepalingen van de grant agreement (hoofdstuk 2, onderdeel 2.3.3., sub a van de subsidiebeschikking). Ik zal uw verzoek om de subsidievaststelling op basis van de subsidiebeschikking dan ook pas in behandeling nemen zodra de procedure bij de Europese Commissie is voltooid en u de relevante documenten betreffende de vaststelling van de Europese subsidie en de vereiste stukken zoals bedoeld in hoofdstuk 6, onderdeel a 'Subsidievaststelling algemeen' van de subsidiebeschikking heeft overgelegd. Tot het moment dat deze gegevens aan mij zijn overgelegd schort ik de behandeling van uw verzoek om subsidievaststelling op.

Ik verzoek u mijn ambtenaren op de hoogte te blijven houden van de voortgang en uitkomsten van de procedure bij de Europese Commissie over de vaststelling van de Europese subsidiebedrag.

Hoogachtend,

De Minister van Economische Zaken en Klimaat
namens deze:

mr. A.F. Gaastra
directeur-generaal Energie, Telecom en Mededinging

Tegen dit besluit kan degene wiens belang rechtstreeks bij dit besluit is betrokken binnen 6 weken na de dag van verzending van dit besluit een gemotiveerd bezwaarschrift indienen bij de Minister van Economische Zaken en Klimaat, directie Wetgeving en Juridische Zaken, Postbus 20401, 2500 EK Den Haag. Dit besluit is verzonden op de in de aanhef van deze brief vermelde datum.

[REDACTED]

Van: [REDACTED]@shell.com
Verzonden: maandag 19 juni 2017 15:53
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: werkgroep CO2-reductie (SDE+-systematiek)

Hallo [REDACTED]

Uit de Energieagenda:

"Daarbij gaan we na of het mogelijk is om, met behoud van de SDE+-systematiek, de regeling te verbreden naar andere technieken die ook een bijdrage leveren aan CO2-reductie richting 2050."

Nu begreep ik dat er al een werkgroep binnen EZ hiermee aan de slag is. Klopt dit en zou het mogelijk zijn om eens met iemand van die werkgroep van gedachten te wisselen?

Met vriendelijke groet,

[REDACTED] Shell

De TransitieCoalitie (TC), een initiatief van Siemens, Shell, Van Oord, Eneco en het Havenbedrijf Rotterdam is inmiddels uitgegroeid tot een groep van 63 aangesloten bedrijven. De omvang en impact van deze private coalitie toont het belang van de versnelling van de energietransitie voor een groene welvaart voor Nederland, vanuit het bedrijfsleven. De bedrijven van de TC omarmen de klimaatdoelstellingen van "Parijs". Het is de analyse van de TC, en die van andere partijen zoals McKinsey en de Nederlandse Bank, dat de transitie naar een duurzame economie en groene welvaart alleen mogelijk is door een geïntegreerde aanpak op het gebied van klimaat, energie en economie.

De TC ziet reële en perspectiefrijke mogelijkheden om de energietransitie te versnellen en meer en nieuwe vormen van bedrijvigheid te laten ontstaan. De private partners kunnen de benodigde investeringen vergaand zelfstandig financieren, maar rijksbijdragen voor de financiering van transitie-projecten zijn ook nodig. Een succesvolle en voortvarende realisatie vergt dat in het Rijksbeleid de volgende randvoorwaarden zijn verzekerd:

- het opstellen van een klimaatwet met nationale doelen voor CO2 emissie reductie voor 2030, 2040 en 2050 om daarmee een meerjarige zekerheid te bieden voor de benodigde investeringsbeslissingen;
- integraal Rijksbeleid via één minister voor economie, klimaat en energie,
- een borgingsmechanisme over kabinetten en overheden heen: een klimaat-autoriteit;
- het opzetten van een nationale investeringsbank die investeringen in verdere innovatie en grote energieprojecten mogelijk maakt. Dit betekent het uitbouwen en verbreden van Invest NL.

De bovengenoemde doelen zijn erop gericht om de wereld ruim beneden de twee graden temperatuurstijging te houden én een versnelling van de energietransitie te bewerkstelligen. Wij voorzien twee routes voor het behalen van de Parijse doelstellingen, zoals eerder al weergegeven in ons pamflet.

Figuur 1. Via welke routes kan Nederland een duurzame economie worden?

Versnellen kost aanvankelijk meer, maar levert ook meer op. Ten eerste omdat onze maatschappij sneller een groter aandeel duurzame energie gebruikt, wat onze welvaart in brede zin ten goede komt. Deze groene welvaart is ons inkomen, gecorrigeerd voor de kosten van milieueffecten. Ten tweede omdat er harde economische baten te behalen zijn, niet allen macro-economisch, maar duurzaamheid wordt steeds meer een rendabel businessmodel voor bedrijven. In plaats van volgen wordt Nederland leider. Nederland investeert in duurzame technieken, en plukt daar de vruchten van door de technieken te gebruiken en wereldwijd aan de man te brengen. Versnellen kost meer, maar levert ook meer op, en is per saldo dus aantrekkelijker voor Nederland. Dit is de ondernemersroute.

De TC beseft dat de energietransitie een grote maatschappelijke opgave is, waarvoor de oplossing vele stappen vergt van vele partijen, over een lange periode. Deze opgave raakt vele beleidsvelden, sectoren, schaalniveaus en belanghebbenden. Deze opgave vraagt om een integraal en stimulerend overheidsbeleid, op het vlak van klimaat, energie en economie om zo de kansen te creëren voor de ondernemersroute.

Vanzelfsprekend zijn we bereid deze voorstellen nader toe te lichten en met de betreffende departementen nader uit te werken.

Hoogachtend,

Siemens Nederland
Havenbedrijf Rotterdam
:eneco
Shell Nederland
/an Oord

Namens de initiatiefnemers van de coalitie

Eneco

Adviseur Public Affairs, 06

Havenbedrijf Rotterdam N.V.

, Public Affairs Officer, 06

Shell Nederland

, Externe Relaties,

Siemens Nederland

Government Affairs, 06

, head corporate communication & markets, 06

[illegible]

11

1. The first step in the process is to identify the problem or issue that needs to be addressed. This involves gathering information and understanding the context of the problem.

[illegible]

71

[illegible][illegible]

CCS

- CCS is een belangrijke optie daar waar er geen alternatieven zijn voor het terugdringen van CO₂-emissies (Energieagenda). EZ zet dan ook in op brede toepassing van CCS en CCUS. Tijdens de formatie worden er geen onomkeerbare besluiten over CCS genomen door MEZ. Eventuele keuzes van het volgende kabinet zullen de toepassing van CCS bepalen. De rol van de overheid zal anders worden als het CCS-beleid verplichtende elementen krijgt. EZ zet in op duidelijke beleidskeuzes in de komende kabinetsperiode en demonstratieprojecten (bv. ROAD).

[REDACTED]

[REDACTED] De partijen komen frequent samen, zullen een NDA (non-disclosure agreement) ondertekenen en op korte termijn de plannen met u en eventueel [REDACTED] willen bespreken. U kunt aangeven dat u openstaat voor een dergelijk gesprek. Tevens kunt u aangeven dat EZ positief staat tegenover dergelijke (private) initiatieven. EZ is momenteel (op afstand) betrokken, nu voornamelijk volgend en deels adviserend als het bijvoorbeeld gaat om EU-zaken.

- Momenteel zijn er aantal (voorbereidende) trajecten/studies m.b.t. CCS:
 - EZ (i.s.m. IenM) zal een Routekaart CCS laten opstellen, gezamenlijk met marktpartijen, onderzoeksinstellingen en non-profitorganisaties.
 - Gasunie en EBN stellen een CO₂-transport- en opslagplan voor CCS in NL.
 - Er zal worden gestart met het uitzetten van onderzoek naar publiek-private samenwerkingen op het gebied van CCS, met name naar de rolverdeling.
- EZ zet in op de realisatie van ROAD, het initiatief van Uniper en Engie die beiden hebben voorgenomen €50 mln in ROAD te investeren. Er zijn een aantal moeilijkheden omtrent ROAD. Uw gesprekpartners zullen vragen hoe EZ aankijkt tegen de haalbaarheid van ROAD. Dat er momenteel geen onomkeerbare besluiten worden genomen betekent dat de voorbereidingen voor ROAD worden voortgezet. EZ is bereid om zoveel mogelijk flexibiliteit als mogelijk te bieden om realisatie te bewerkstelligen. Op die manier kunnen wijzigingen in het project worden opgevangen en kan worden ingespeeld op het politieke debat omtrent de uitfasering van de kolencentrales.
- ROAD kent de volgende moeilijkheden:
 - Voor de deelnemende partijen aan ROAD is de politieke grilligheid ten aanzien van CCS ongewenst. [REDACTED]
 - De CO₂ zal worden afgevangen van de Uniper elektriciteitscentrale Maasvlakte Power Plant 3 (MPP3). Door de onzekere toekomst van de kolencentrale is mogelijk een alternatieve CO₂-leverancier nodig voor

het ROAD-project. Het is echter nog niet duidelijk of de huidige subsidiebeschikking voor ROAD een alternatieve leverancier toestaat.

- o Vertraging van ROAD kan leiden tot het uitblijven van een hernieuwbare subsidiebeschikking. De partners vinden dit niet uit te leggen aan de Europese Commissie. Tevens is er is onduidelijkheid over de financiering van de operationele fase en over het opslagvergunningenregime. Aan deze problemen wordt gewerkt en lijken oplosbaar voor het einde van het jaar. Ook de bouwkosten kunnen niet worden geraamd.
- o [REDACTED]
- Naast het ROAD-project is het belangrijk om CCS-demonstratieprojecten te realiseren in de industrie. Hiervoor zal ook publieke financiering nodig zijn. Op dit moment is daar geen budget voor beschikbaar in Nederland. [REDACTED]
[REDACTED] CCS bij industrie valt onder het transitiepad Hoge Temperatuurwarmte.
- Het HbR heeft in maart in de media uitgesproken bij monde van [REDACTED] [REDACTED] voorstander te zijn van CCS en de uitvoering van ROAD niet per se af te wachten. Het HbR onderzoekt alternatieven, zoals de aanleg van een centrale CO2-pijpleiding waarop verschillende CO2-bronnen in de haven zijn aangesloten.
- CCS kan voor industrie een belangrijke vestigingsfactor zijn. De toegang tot CO2-transportinfrastructuur en opslagcapaciteit kan bijvoorbeeld voor bedrijven in het Rotterdamse havencomplex een voordeel bieden ten opzichte van concurrenten elders. Zeker als de CO2-prijs toeneemt. Daarnaast kan het imagovoordeel opleveren. Wanneer een groot aantal bedrijven dichtbij elkaar CO2 afvangen en transporteren richting opslag (CO2-hub of cluster), kan dit kostenvoordelen met zich meebrengen door schaalvergroting. Een hub in het Rotterdamse havengebied is ook bruikbaar voor CO2 uit België of Duitsland.

[REDACTED]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

Van: [redacted]@shell.com
Verzonden: vrijdag 1 juli 2016 12:09
Aan: [redacted]
CC: [redacted]@shell.com
Onderwerp: RE: Afspraak maken verkenning CCS activiteiten door Shell in het Havengebied van Rotterdam.

Beste mevrouw [redacted]
 Hierbij laat ik u weten dat ik beschikbaar ben voor een gesprek a.s. woensdag 7 juli van 10.30 tot 11.30 (en indien nodig als alternatief eventueel ook op 11 juli).
 Mijn collega [redacted] bij Shell Nederland Raffinaderij B.V. zal mij vergezellen.
 Wilt u ons laten weten waar wij verwacht worden?
 M.vr.gr.
 [redacted]

From: [redacted]
Sent: donderdag 30 juni 2016 10:05
To: [redacted]
Cc: [redacted]
Subject: RE: Afspraak maken verkenning CCS activiteiten door Shell in het Havengebied van Rotterdam.

Beste mevrouw [redacted]
 Ik laat u hierbij even weten dat ik uw email heb ontvangen en z.s.m. zal beantwoorden. E.e.a. afhankelijk van de beschikbaarheid van 'n collega die mij zal vergezellen.
 M.vr.gr.
 [redacted]

CO₂ Implementation Manager / Head of CCS

Shell Global Solutions International B.V.
 The Hague, The Netherlands
 Carel van Bylandtlaan 30,
 2596 HR Den Haag, The Netherlands

☎ Tel. No: + [redacted]
 ☎ Mobile No: + [redacted]
 ✉ Email: [redacted]@Shell.com
 Internet: www.shell.com

From: [redacted]@minez.nl
Sent: woensdag 29 juni 2016 13:47
To: [redacted]
Cc: [redacted]
Subject: Afspraak maken verkenning CCS activiteiten door Shell in het Havengebied van Rotterdam.

Graag zou ik met u een afspraak willen inplannen met [redacted] en [redacted] m.b.t. verkenning CCS activiteiten door Shell in het Havengebied van Rotterdam.

Kunt u aangeven welke datum u het beste schikt:
 7 juli 10.30-11.30 uur
 11 juli 10.00-11.00 uur
 12 juli 13.00-14.00 uur

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Managementondersteuner E&O

.....
Ministerie van Economische Zaken

Directie Energie en Omgeving

Bezuidenhoutseweg 73| 3e etage, C Zuid| 2594 AC| Den Haag|

Postbus 20401| 2500 EK|Den Haag

.....
T : 070 - [REDACTED]

M: [REDACTED] @minez.nl

W: <http://www.rijksoverheid.nl/ez>

Let op! Bij bezoek aan het ministerie dient u in het bezit te zijn van een geldig legitimatiebewijs!

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 21 augustus 2017 13:49
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: Site visit EZ - TAQA
Bijlagen: 20170818 - Site visit EZ - FINAL.pdf

Ha,
Bijgaand de presentatie die Taqa vrijdag heeft gegeven. Bedankt voor jullie voorbereiding!
Groet,
[redacted]

Van: [redacted] [mailto:taqaglobal.com]
Verzonden: maandag 21 augustus 2017 13:13
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: Site visit EZ - TAQA

Beste [redacted] en [redacted]

Veel dank voor jullie bezoek afgelopen vrijdag! Het is voor ons altijd mooi om rondleidingen te verzorgen onze installaties op de Boekelermeer, omdat het een goed beeld geeft van de omvang van het project en wat er allemaal bij komt kijken. Wij hopen dat de rondleiding en de presentatie inzicht heeft gegeven in onze activiteiten en de problemen (maar ook kansen) waar wij voor staan.

Ter informatie heb ik de presentatie als pdf bijgevoegd en een foto als souvenir.

Wij zijn natuurlijk beschikbaar voor verdere vragen.

Hartelijke groet,

[redacted]
TAQA Energy B.V.

[redacted]
Kruselman van Eltenweg 1, 1817BC Alkmaar, The Netherlands
PO Box 233, 1800AE Alkmaar, The Netherlands

TAQA

We mean energy

www.taqaglobal.com

TAQA is the brand name of Abu Dhabi National Energy Company PJSC
and is registered in the Chamber of Commerce of the Netherlands 27149802, VAT # NL803273010B01

The information contained in this communication is confidential, may be attorney-client privileged, and is intended only for the use of the addressee. It is the property of Abu Dhabi National Energy Company PJSC (TAQA) or one of its affiliates. Unauthorized use, disclosure or copying of this communication or any part thereof is strictly prohibited and may be unlawful. If you have received this communication in error, please notify me immediately by return email and destroy this communication and all copies thereof, including attachments.

[REDACTED]

Van: [REDACTED]@taqaglobal.com>
Verzonden: donderdag 16 februari 2017 14:12
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: CCS for industry

Dear [REDACTED]

Thanks for hosting yesterday, a very diverse session.

I understood that the drive for industry in NL to include CCS is growing. [REDACTED] will be eager to support evaluation of this important aspect.

I will cooperate with [REDACTED] to make sure we work alongside the important emitters, not just power generation.

I have been invited to assist at an April workshop hosted by [REDACTED] under a combination of [REDACTED] and [REDACTED] to discuss reducing the carbon foot print of the steel industry.

[REDACTED] is part of a consortium applying for H2020 funding to evaluate CCS for the Belgian/French steel industry

([REDACTED])
I will keep you updated.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

The information contained in this communication is confidential, may be attorney-client privileged, and is intended only for the use of the addressee. It is the property of Abu Dhabi National Energy Company PJSC (TAQA) or one of its affiliates. Unauthorized use, disclosure or copying of this communication or any part thereof is strictly prohibited and may be unlawful. If you have received this communication in error, please notify me immediately by return email and destroy this communication and all copies thereof, including attachments.

**Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging**
Directie Energie en Omgeving

T ()
@minez.nl

Datum
15 augustus 2017

Kenmerk
DGETM-EO / 17130157

Bijlage(n)

werkbezoek gasopslag Bergermeer op 18 augustus 2017

Parafenroute		
Paraaf	Paraaf	Paraaf
		
		
Medeparaaf	Medeparaaf	Medeparaaf

U bent uitgenodigd door TAQA om op 18 augustus 2017 een werkbezoek te brengen aan de gasopslag Bergermeer. [REDACTED] en [REDACTED] zullen aansluiten bij dit werkbezoek.

U kunt kennis nemen van de nota.

[illegible]

Ontvangen BBR

Toelichting

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Large redacted text block]

Gesprekken met de Vereniging Gasopslag Nederland i.h.k.v. borgen kwaliteitsloze

CCS

- De initiatiefnemers Engie en Uniper hebben in juni een principebesluit medegedeeld om zich terug te trekken uit het CCS-demonstratieproject ROAD. Dit besluit zal naar verwachting medio september worden geëffectueerd. Ondanks het principebesluit blijft EZ inzetten op de realisatie van een grootschalig CCS-demonstratieproject over de gehele keten (afvang, opvang en opslag).
- TAQA is eigenaar van de velden P15 en P18 onder de Noordzee (ongeveer 20-40 kilometer vanaf de kust van het Rotterdamse havengebied). Voor het P18-4 veld is TAQA al vergunninghouder voor opslag van CO₂. TAQA was betrokken bij de ontwikkeling van ROAD, waarbij de velden van TAQA mogelijke opslaglocaties waren. TAQA wil graag bijdragen aan de ontwikkeling van de CO₂-markt.

- Woensdag 31 augustus heeft u samen met [redacted] en [redacted] [redacted] zal daar namens [redacted] ook aanwezig zijn. Concreet zullen twee voorstellen worden gepresenteerd door het consortium onder leiding van [redacted]
 - de mogelijkheid om een CCS-demonstratieproject voor de industrie af te leveren over de gehele keten (samenwerking [redacted]), en
 - verkenning naar de simultane aanleg van een open, toegankelijk en non discriminatoir system, 'backbone' voor transport van CO2 in het Rotterdamse havengebied en opslag in gasvelden onder de Noordzee, facilitair voor het CCS demonstratieproject, en voor aansluiting van additionele industriële CO2-bronnen voor CCS ([redacted])

EZ is vooralsnog op afstand betrokken bij de ontwikkeling van de voorstellen met voornamelijk een adviserende rol.

- Indien CCS aan de orde komt tijdens het bezoek aan TAQA op 18 augustus, kunt u aangeven de actieve rol van TAQA in de ontwikkeling van CCS in Nederland en in Europa zeer te waarderen. U kunt naar de bijeenkomst op 31 augustus verwijzen wanneer het over de rol van het [redacted] gaat in een eventueel nieuw CCS demonstratieproject. De kennis en ervaring van TAQA is hierbij zeer nuttig. TAQA heeft door de aanvraag van de CO2-opslagvergunning, veel ervaring opgedaan. U kunt aan TAQA vragen welke rol zij voor zichzelf zien in een mogelijk CCS-demonstratieproject en welke commitment zij hier voor kunnen of willen geven.

**Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging**
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 17130157

Van: [redacted]@taqaglobal.com>
Verzonden: dinsdag 31 januari 2017 16:44
Aan: [redacted]
CC: [redacted]@bmwi.bund.de; [redacted]
 [redacted]@tno.nl; [redacted]@tno.nl
Onderwerp: FW: Expert workshop PCI selection of cross-border CO2 infrastructure projects - draft template
Bijlagen: PCI application Maasvlakte to P18-A.docx
Opvolgingsmarkering: Opvolgen
Markeringsstatus: Gemarkeerd

I am working with [redacted] and [redacted] to test the new template by completing a draft application for the Maasvlakte to P18-A platform pipeline.

This fits within the remit of the GATEWAY project. It is recognized as the first step towards the broader integrated PCI application under GATEWAY....but this first section of pipeline is a must-have, or all the rest is a bit pointless (no storage).

I attach a working copy. We are trying to complete the CBA with the help of a commercial model built for GATEWAY. We must also decide the content of section A2, the applicants and the affiliated organisations.

As requested below, we will need the NSBTF Infrastructure Plan to mention this pipeline and for the plan to be approved by at least two member states and then sent to DG ENER. We have presented the plan to [redacted] at a previous NSBTF meeting. Perhaps it was mentioned again at the most recent meeting in Norway.

Can you please suggest how we achieve this approval and what the timeline might be,

Best regards

From: [redacted]@ec.europa.eu ([redacted]@ec.europa.eu)
Sent: maandag 30 januari 2017 14:19
To: [redacted]@ecorys.com; [redacted]@ec.europa.eu; [redacted]@bmeia.gv.at;
 [redacted]@lne.vlaanderen.be; [redacted]@diplomabel.fed.be; [redacted]@economie.fgov.be;
 [redacted]@portofantwerp.com; [redacted]@bg-permrep.eu; [redacted]@mcit.gov.cy;
 [redacted]@mzv.cz; plarse@um.dk; [redacted]@mfa.ee; [redacted]@formin.fi;
 [redacted]@developpement-durable.gouv.fr; [redacted]@developpement-durable.gouv.fr;
 [redacted]@diplomatie.gouv.fr; [redacted]@bmwi.bund.de; [redacted]@rp-grece.be;
 [redacted]@mfa.gov.hu; Carmel.fields@dfa.ie; [redacted]@rpue.esteri.it; [redacted]@mfa.gov.lv;
 [redacted]@eu.mfa.lt; [redacted]@mae.etat.lu; [redacted]@gov.mt; [redacted]@rvo.nl;
 [redacted]@minez.nl; [redacted]@tno.nl; [redacted]@tno.nl; [redacted]@minbuza.nl;
 [redacted]@portofrotterdam.com; [redacted]@road2020.nl; [redacted]@msz.gov.pl;
 [redacted]@reper-portugal.be; [redacted]@ro.eu; [redacted]@mzv.sk; [redacted]@ov.si;
 [redacted]@qmul.ac.uk; [redacted]@reper.maec.es; [redacted]@gov.se; [redacted]@decc.gsi.gov.uk;
 [redacted]@scotland.gsi.gov.uk; [redacted]@beis.gov.uk; [redacted]@beis.gov.uk;
 [redacted]@fco.gov.uk; [redacted]@nationalgrid.com; [redacted]@mvep.hr; [redacted]@mfa.no;
 [redacted]@oed.dep.no; leld@statoil.com; [redacted]@statoil.com; jonas@bellona.no; [redacted]@sccc.org.uk;
 [redacted]@thecrownestate.co.uk; [redacted]@iz-klima.de; [redacted]@globalccsinstitute.com;

[redacted]@sintef.no; [redacted]@iea.org; [redacted]@unece.org; [redacted]eurelectric.org;
[redacted]@ed.ac.uk; [redacted]@ccsassociation.org; [redacted]bellona.no; [redacted]z-klima.de;
[redacted]@ccsassociation.org; [redacted]@economie.fgov.be; [redacted]@portofrotterdam.com;
[redacted]@minez.nl
Cc: [redacted]@ec.europa.eu; [redacted]ec.europa.eu; [redacted]@ec.europa.eu;
[redacted]@ramboll.com; [redacted]@ecorys.com; [redacted]@ecorys.com; [redacted]@gmail.com

Subject: Expert workshop PCI selection of cross-border CO2 infrastructure projects - draft template

Dear invitees of the Workshop on 13 February,

With this mail I attach the draft template for the introduction of a candidate PCI.

If you have comments, please put [redacted] and [redacted] in copy.

The template will be validated at the workshop of the 13th of February and the call for candidates will be launched in February still, if all goes according to plan.

Please be aware that it is fundamental that the project promoter can refer to a plan when introducing a candidate PCI, as stipulated in Annex III, 2, 6:

- (6) - Proposed carbon dioxide transport projects falling under the category set out in Annex II.4 shall be presented as part of a plan, developed by at least two Member States, for the development of cross-border carbon dioxide transport and storage infrastructure, to be presented by the Member States concerned or entities designated by those Member States to the Commission.

This means that the North Sea Basin Task Force report with the strategic vision on CCS will have to be approved and sent to DG ENER.

Looking forward to seeing you on the 13th of February.

Kind regards,
[redacted]

The information contained in this communication is confidential, may be attorney-client privileged, and is intended only for the use of the addressee. It is the property of Abu Dhabi National Energy Company PJSC (TAQA) or one of its affiliates. Unauthorized use, disclosure or copying of this communication or any part thereof is strictly prohibited and may be unlawful. If you have received this communication in error, please notify me immediately by return email and destroy this communication and all copies thereof, including attachments.

Van: [redacted]@taqaglobal.com>
Verzonden: maandag 14 augustus 2017 10:58
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: Site visit EZ - uitnodigingsbrief
Bijlagen: 20170707 - TAQA to MINEZ - Invitation site visit.pdf

Beste [redacted],

Op aanraden van [redacted] wil ik jou graag attenderen op een site visit aan de gasopslag Bergermeer. Zie onder voor alle info. [redacted] en [redacted] zullen namens het Ministerie aanwezig zijn.

Een van de onderwerpen die we kunnen bespreken is CCS, vandaar de tip van [redacted]. Kun je aanwezig zijn? Dat zou heel leuk en interessant zijn. Als je komt, laat je het dan weten? Het is belangrijk om bezoek aan te melden met het oog op de veiligheidsvoorschriften.

Hopelijk tot vrijdag!

Hartelijke groet,

TAQA Energy B.V.

T +31 [redacted]

M +31 [redacted]

Kruseman van Eltenweg 1, 1817BC Alkmaar, The Netherlands
 PO Box 233, 1800AE Alkmaar, The Netherlands

TAQA

We mean energy

www.taqaglobal.com

TAQA is the brand name of Abu Dhabi National Energy Company PJSC
 and is registered in the Chamber of Commerce of the Netherlands 27149802, VAT # NL803273010B01

From: [redacted]
Sent: donderdag 10 augustus 2017 13:48
To: [redacted]@minez.nl
Cc: [redacted]
Subject: RE: Site visit EZ - uitnodigingsbrief

Beste [redacted],

Dank voor het telefoongesprek van gistermiddag!

- Graag bevestig ik de tijd voor het bedrijfsbezoek van de heer [redacted] (en collega's) aan TAQA op **vrijdag 18 augustus van 13h30 – 15h30**.
- Ontvangst en rondleiding bij onze **gasbehandelingsinstallatie op industrieterrein Boekelermeer, Fluorietweg 2 in Alkmaar**.
- Tijdens de rondleiding draagt iedereen **veiligheidskleding**: overall, schoenen, helm, bril en handschoenen. Zou ik een **kledingmaat (S-M-L-XL-XXL)** en een **schoenmaat** kunnen krijgen van de bezoekers? Het zou fijn zijn die uiterlijk **woensdag** te hebben, zodat we de kleding klaar kunnen leggen.
- Daarnaast is het noodzakelijk een **paspoort of identiteitskaart** mee te nemen.

Ik sluit niet uit dat ik binnenkort nog met aanvullende info kom, voor nu kunnen we even vooruit. Alvast dank!

Hartelijke groet,

TAQA Energy B.V.

T +31 [redacted]

M +31 [redacted]

Kruseman van Eltenweg 1, 1817BC Alkmaar, The Netherlands
PO Box 233, 1800AE Alkmaar, The Netherlands

TAQA

We mean energy

www.taqaglobal.com

TAQA is the brand name of Abu Dhabi National Energy Company PJSC
and is registered in the Chamber of Commerce of the Netherlands 27149802, VAT # NL803273010B01

From: [redacted]

Sent: woensdag 9 augustus 2017 13:43

To: [redacted] [@minez.nl](mailto:[redacted]@minez.nl)

Subject: FW: Site visit EZ - uitnodigingsbrief

Geachte heer/ mevrouw,

TAQA heeft de heren [redacted] en [redacted] uitgenodigd voor een bezoek aan de gasopslag Bergermeer (zie doorgestuurde mail). Andere geïnteresseerde collega's zijn ook zeer welkom!

Het leek ons goed om dit in de zomerperiode te plannen, hopelijk een moment dat het wat minder druk is op het Ministerie. [redacted]. Hopelijk lukt het om

binnenkort nog af te spreken met de heer [redacted] en een aantal andere collega's. Wij zien 17, 18, 24 of 25 augustus als goede opties. Een bezoek duurt ongeveer twee uur (een uur rondleiding over de fabriek, een uur discussie), exclusief reistijd naar Alkmaar natuurlijk.

Ik heb geprobeerd te bellen, maar vond geen gehoor, vandaar deze email. Eind van de middag ben ik telefonisch goed bereikbaar. Zou u me dan terug kunnen bellen? Alvast dank!

Alvast dank!

Hartelijke groet,

[redacted]
[redacted]

TAQA Energy B.V.

T +31 [redacted]

M +31 [redacted]

Kruseman van Eltenweg 1, 1817BC Alkmaar, The Netherlands
PO Box 233, 1800AE Alkmaar, The Netherlands

TAQA

We mean energy

www.taqaglobal.com

TAQA is the brand name of Abu Dhabi National Energy Company PJSC
and is registered in the Chamber of Commerce of the Netherlands 27149802, VAT # NL803273010B01

From: [redacted]

Sent: vrijdag 7 juli 2017 16:03

To: [redacted] [@minez.nl](mailto:[redacted]@minez.nl)

Cc: [redacted]

Subject: FW: Site visit EZ - uitnodigingsbrief

Beste [redacted],

Het is al weer even geleden dat we elkaar spraken in het kader van de Tour d'Horizon. Dat was een nuttig gesprek waar ook al vervolg aan is gegeven door [redacted]

Aangehecht een uitnodiging die ik vandaag aan [redacted] gestuurd heb, met daarin een uitnodiging voor een bezoek aan TAQA. Je bent van harte welkom om aan te sluiten bij dit bezoek. Als dat niet past zouden we ook een ander moment kunnen vinden – we zijn flexibel.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
[redacted]

TAQA Energy B.V.

T +31 (0) [redacted]

D +31 (0) [redacted]

Kruseman van Eltenweg 1, 1817 BC Alkmaar, The Netherlands

PO Box 233, 1800 AE Alkmaar, The Netherlands

TAQA

We mean energy

www.taqaglobal.com

TAQA is the brand name of Abu Dhabi National Energy Company PJSC and is registered in the Chamber of Commerce of the Netherlands 27149802, VAT # NL803273010B01

From: [redacted]

Sent: vrijdag 7 juli 2017 15:59

To: [redacted]@minez.nl'

Cc: [redacted]

Subject: Site visit EZ - uitnodigingsbrief

Beste [redacted],

We spraken elkaar kort geleden bij het [redacted] diner. Aangehecht een uitnodiging om een keer bij TAQA op bezoek te komen met daarin ook een suggestie voor de onderwerpen die we zouden kunnen bespreken. Ik ga nu zelf twee weken op vakantie, maar [redacted] kan met één van jullie medewerkers het bezoek verder plannen en coördineren.

Ik heb [redacted] ook gekopieerd in de brief en zal hem afzonderlijk een e-mail sturen.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

[redacted]

TAQA Energy B.V.

T +31 ([redacted])

D +31 [redacted]

Kruseman van Eltenweg 1, 1817 BC Alkmaar, The Netherlands

PO Box 233, 1800 AE Alkmaar, The Netherlands

TAQA

We mean energy

www.taqaglobal.com

TAQA is the brand name of Abu Dhabi National Energy Company PJSC and is registered in the Chamber of Commerce of the Netherlands 27149802, VAT # NL803273010B01

The information contained in this communication is confidential, may be attorney-client privileged, and is intended only for the use of the addressee. It is the property of Abu Dhabi National Energy Company PJSC (TAQA) or one of its affiliates. Unauthorized use, disclosure or copying of this communication or any part thereof is strictly prohibited and may be unlawful. If you have received this communication in error, please notify me immediately by return email and destroy this communication and all copies thereof, including attachments.

Van: [redacted]@taqaglobal.com>
Verzonden: woensdag 22 juni 2016 16:23
Aan: [redacted]
Onderwerp: [redacted]@tno.nl); [redacted]@minez.nl
Bijlagen: Presentation material
 Fast Track conversation framework.docx; CCS policy.docx; Chain Integration Maas to P15 P18.ppt; Fast Track contents list.docx; 20160406 Fast track CO2 transport and storage for Europe CG.docx

All, thank you for your feedback,

I attach the material I used today

- The "any country" conversation framework
- The NL conversation framework
- A collection of slides used today, some used at NSBTF and at ERANET ACT kickoff
- Fast Track CO2 T&S contents list
- Fast Track CO2 T&S teaser, in advance of the full paper later this year.

Any questions, please ask,

And good luck with the T&S Plan

Regards

TAQA Energy B.V.

D +31 (

M +31 (

Kruseman van Eltenweg 1, 1817 BC Alkmaar, The Netherlands
 PO Box 233, 1800 AE Alkmaar, The Netherlands

TAQA

We mean energy

www.taqaglobal.com

TAQA is the brand name of Abu Dhabi National Energy Company PJSC and is registered in the Chamber of Commerce of the Netherlands 27149802, VAT # NL803273010B01

Van: [redacted] @taqaglobal.com>
Verzonden: vrijdag 10 februari 2017 11:47
Aan: [redacted] @ec.europa.eu; [redacted] @ramboll.com
CC: [redacted] @tno.nl;
 [redacted] @tno.nl; [redacted] @road2020.nl; [redacted] @portofrotterdam.com
Onderwerp: RE: Draft Interim Report - expert workshop PCI selection of cross-border CO2 infrastructure projects
Bijlagen: Draft PCI application_Maasvlakte_P18-4.docx; Draft PCI application_Maasvlakte_P18-4_Annex_I.DOCX; 20170210_Rotterdam P18 pipeline CBA.PPTX

Dear [redacted],

thank you for the template and for the helpful guide to completing the template. I copy in [redacted] and [redacted] as requested (by [redacted] on 30 Jan)

With my colleagues at TNO and as part of the GATEWAY project, we have been "testing" the template with a real life example.

I attach the template partially completed with an annex setting out some preliminary economics. The CBA is of course problematic for any part of any CCS chain, which by definition makes a loss, unless someone along a chain profits by capturing, using and/or storing CO2 through grants, subsidy, allowances enough to pay all parts of the chain and allow them to make a profit as well. Also complicated by the fact that this pipeline (any infrastructure at this stage) is the first, and hence does not improve an existing situation, but starts a business. Hence it is binary, on/off. Either you have CCS or you don't, hence the improvements compared to existing infrastructure are mathematically infinite. And we could compare the pipeline to an alternative, which could be shipping.....but pipeline technology is 100% proven....and shipping (offloading in the North Sea in particular) is not. So this is not a valid comparison.

Some comments follow,

- The template is completed with Windows in changes mode to show additions.
- I like the template because it demands specific responses.
- I like the notes, but I would like to see live links if possible to the articles, legislation, reports if these are available online.
- Sometimes the template struggles when a picture extends over the end of a page, part of the picture can disappear along with any text beneath it. I/you can demonstrate this by enlarging the picture in B.1d.
- In section A.1c, the template ignores the possibility to build infrastructure in only one member state (hence not cross a boundary) but still affect flows in other countries. This option is set out very clearly in the helpful guide in 3.2.2 c) ii). The template needs to make this alternative clear in A.1c and the possibility recognised in the structure of A.2.
- For our worked example we have assumed a project lifetime of 30 years. This would be an assumed design criteria for the pipeline to allow for subsequent onward connections. But is there a stipulated project lifetime for the CBA ?

- We have many questions about the socioeconomic section, since the benefit is not €€€ but less CO2 in the atmosphere with associated qualitative benefits. We can claim that doing CCS early saves €€€ later, hence encouraging acceleration in general.
- We can claim that the amount of CO2 transported is equal to the amount of CO2 emissions avoided...but this would mean that transportation alone would be claiming full credit for something that requires a full chain.
- Based on our technical first capture, first transport and first injection date, in our first scenario, we consider the original ROAD project (delayed by at least 5 years from our original objective) as the "firm" source of CO2, but for the second scenario we speculate that sources (unnamed) will be ready and waiting by 2023 and 2025 respectively. There are no contractual commitments in place.
- We include only the pipeline cost, but logically the compression cost could or should be included as an integral part of the pipeline, depending on location.
- Socio economic analysis c is a challenge, since as a transportation company we will not "know" the costs and tariffs and grants etc of the capture and storage elements.
- Socio economic analysis d is a mystery....since the CO2 emissions may be avoided in any combination or NL, Flanders and Germany, but unknowable at this stage. Where the CO2 is stored is not relevant. All incremental employment sits in NL.
- The template does not require the applicant to make reference to the plan, supported by the two (at least) relevant member states, in which the PCI candidate infrastructure is explicitly supported. Should this reference be added to the template ?

We look forward to the session on Monday,

best regards,

From: [redacted]@ecorys.com]

Sent: woensdag 8 februari 2017 14:15

To: [redacted]@ec.europa.eu; [redacted]@ec.europa.eu; [redacted]@bmeia.gv.at;
 [redacted]@lne.vlaanderen.be; [redacted]@diplomabel.fed.be; [redacted]@economie.fgov.be;
 [redacted]@portofantwerp.com; [redacted]@bg-permrep.eu; [redacted]@mcit.gov.cy;
 [redacted]@mzv.cz; [redacted]@um.dk; [redacted]@mfa.ee; [redacted]@formin.fi;
 [redacted]@developpement-durable.gouv.fr; [redacted]@developpement-durable.gouv.fr;
 [redacted]@diplomatie.gouv.fr; [redacted]@bmwi.bund.de; [redacted]@rp-grece.be;
 [redacted]@mfa.gov.hu; [redacted]@dfa.ie; [redacted]@rpue.esteri.it; [redacted]@mfa.gov.lv;
 [redacted]@eu.mfa.lt; [redacted]@mae.etat.lu; [redacted]@gov.mt; [redacted]@rvo.nl;
 [redacted]@minez.nl; [redacted]@tno.nl; [redacted]@tno.nl; [redacted]@minbuza.nl;
 [redacted]@portofrotterdam.com; [redacted]Read@road2020.nl; [redacted]@msz.gov.pl;
 [redacted]@reper-portugal.be; ioan.pogea@rpro.eu; [redacted]@mzv.sk; [redacted]@gov.si;
 [redacted]@reper.maec.es; [redacted]@gov.se; [redacted]@decc.gsi.gov.uk;
 [redacted]@scotland.gsi.gov.uk; [redacted]@beis.gov.uk; [redacted]@beis.gov.uk;
 [redacted]@fco.gov.uk; [redacted]@nationalgrid.com; [redacted]@mvep.hr; [redacted]@mfa.no;
 [redacted]@oed.dep.no; leld@statoil.com; [redacted]@statoil.com; [redacted]@bellona.no; [redacted]@sccs.org.uk;
 [redacted]@thecrownestate.co.uk; bergmann@iz-klima.de; [redacted]@globalccsinstitute.com;
 [redacted]@sintef.no; [redacted]@iea.org; [redacted]@unece.org; [redacted]@eurelectric.org;
 [redacted]@ed.ac.uk; [redacted]@ccsassociation.org; [redacted]@bellona.no; [redacted]@iz-klima.de;
 [redacted]@ccsassociation.org; [redacted]@economie.fgov.be; [redacted]@portofrotterdam.com;
 [redacted]@minez.nl; [redacted]@pale-blu.com; [redacted]@portofrotterdam.com; [redacted]@minez.nl;

[redacted]@ccsassociation.org; [redacted]
Cc: [redacted]@ec.europa.eu; [redacted]@ec.europa.eu; [redacted]@ec.europa.eu;
[redacted]@ramboll.com; [redacted]@gmail.com
Subject: Draft Interim Report - expert workshop PCI selection of cross-border CO2 infrastructure projects

Dear member of the Thematic Group,

Hereby we would like to provide you some additional information prior to the **expert workshop** next week **Monday, 13.2., 1:30 PM – 4:30 PM** in Brussels. Attached you will find the draft Interim Report written by the consortium consisting of Ramboll and Ecorys for the Commission.

Best wishes,

ECORYS

 Consultant
Competition, Industry and Energy

M +31 [redacted]
[redacted]@ecorys.com

Watermanweg 44 | 3067 GG Rotterdam | The Netherlands
P.O. Box 4175 | 3006 AD Rotterdam | The Netherlands
www.ecorys.nl | <http://www.ecorys.nl/english/>

 Please consider the environment before printing this e-mail

This message and any associated attachments cannot be deemed as legally binding. For more information, please click [here](#).

The information contained in this communication is confidential, may be attorney-client privileged, and is intended only for the use of the addressee. It is the property of Abu Dhabi National Energy Company PJSC (TAQA) or one of its affiliates. Unauthorized use, disclosure or copying of this communication or any part thereof is strictly prohibited and may be unlawful. If you have received this communication in error, please notify me immediately by return email and destroy this communication and all copies thereof, including attachments.

Van: [redacted]@taqaglobal.com>
Verzonden: maandag 17 oktober 2016 16:17
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: NSBTF Minutes Berlin and edited version of the plan

Opvolgingsmarkering: Opvolgen
Markeringsstatus: Voltooid

Dear [redacted],

I attended the Thematic Area Cross-border carbon dioxide network meeting set up by [redacted] last Friday. I asked whether the PCI application review board would accept our regional plan, signed and supported by multiple member states, as adequate to cover the "at least supported by two member states" requirement (for a PCI application)

[redacted] was enthusiastic, she had already learned about it at our last NSBTF.

The question is...would our NSBTF Infrastructure Plan in its current form be adequate ? Can we test this well in advance (for any group submitting a PCI application next year, e.g. UK, Be/NL, Norway)

Has a date and location been set for the October NSBTF meeting ?

I have a couple of very late comments on your minutes

Suggest replaced by;

Regaras

From: [redacted]@minez.nl
Sent: donderdag 2 juni 2016 1:23
To: [redacted]
Cc: [redacted]
Subject: RE: NSBTF Minutes Berlin and edited version of the plan

Thanks for letting me know, [REDACTED]! And for your support of course.

Regards,
[REDACTED]

Van: [REDACTED] [aqaglobal.com](mailto:[REDACTED]@aqaglobal.com)]

Verzonden: donderdag 2 juni 2016 13:22

Aan: [REDACTED]

CC: [REDACTED]

Onderwerp: RE: NSBTF Minutes Berlin and edited version of the plan

Dear [REDACTED]

I can confirm that TAQA supports the plan,

Best regards

[REDACTED]
[REDACTED]
CCS Project Manager

TAQA Energy B.V.

D +31 [REDACTED]

M +31 [REDACTED]

Prinses Margrietplantsoen 40, The Hague, The Netherlands

PO Box 11550, 2502 AN, The Hague, The Netherlands

TAQA

We mean energy

www.taqaglobal.com

TAQA is the brand name of Abu Dhabi National Energy Company PJSC and is registered in the Chamber of Commerce of the Netherlands 27149802, VAT # NL803273010B01

From: [REDACTED] [minez.nl](mailto:[REDACTED]@minez.nl)]

Sent: woensdag 1 juni 2016 8:59

To: [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Subject: FW: NSBTF Minutes Berlin and edited version of the plan

To all NSBTF-members,

On April 20th and 2st, the NSBTF meeting took place in Berlin. The main focus of this meeting was finalizing the draft *NSBTF Strategic regional plan on CCS transport infrastructure, Networks for carbon dioxide infrastructure in and between countries bordering the North Sea*.

With this email you'll find the draft minutes of this meeting and the latest draft version of the strategic regional plan (including a map of the North Sea infrastructure, attached in a separate file).

I would very much appreciate if you could inform me whether your organization is supporting this plan. We will include this in our communication to the European Commission when we present our plan to them.

Please don't hesitate to contact me should you have any questions.

Kind regards,

Met vriendelijke groeten,

Senior Beleidsmedewerker

Ministerie van Economische Zaken

Directie Energie & Innovatie

Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag

Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

M (06) [redacted] [redacted]@minez.nl
www.rijksoverheid.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [redacted]@taqaglobal.com>
Verzonden: woensdag 8 februari 2017 15:55
Aan: [redacted]
CC: [redacted]@portofrotterdam.com'; [redacted]
Onderwerp: RE: Save the date - expert workshop PCI selection of cross-border CO2 infrastructure projects

Dear [redacted]

I will attend on behalf of TAQA/GATEWAY and perhaps Maasvlakte hub.
 I will have the draft Maasvlakte hub → P18-A platform pipeline PCI available to run through.
 It makes it easier to explain with a "real" example the easy and less easy sections to fill in.
 TNO will help me with the CBA sections.
 We will all take on board [redacted] comments as a challenge to help make sure the process work

From: [redacted]@tno.nl]
Sent: woensdag 8 februari 2017 14:13
To: [redacted]
Cc: [redacted]@portofrotterdam.com'
Subject: RE: Save the date - expert workshop PCI selection of cross-border CO2 infrastructure projects

Dear [redacted]

[redacted] and myself have our train tickets booked and will attend for TNO/GATEWAY.

Best regards,
 [redacted]

From: [redacted]@rvo.nl]
Sent: woensdag 8 februari 2017 14:06
To: [redacted]@tno.nl>; [redacted]@tno.nl>; [redacted]@taqaglobal.com>
Cc: [redacted]@minez.nl>; [redacted]@portofrotterdam.com'
 [redacted]@portofrotterdam.com>
Subject: FW: Save the date - expert workshop PCI selection of cross-border CO2 infrastructure projects

Beste mensen,

Wie is van plan om naar de bijeenkomst in Brussel te gaan? Wie is van plan om telefonisch erbij te zijn?
 Ik heb een reservering in mijn agenda staan, maar ben nog niet aangemeld & ik zag [redacted] mail, dat hij niet zou gaan.

Groet,
 [redacted]

Van: [redacted] @ecorys.com]

Verzonden: dinsdag 24 januari 2017 10:03

Aan: ' [redacted] @ec.europa.eu'; ' [redacted] @ec.europa.eu'; [redacted] @bmeia.gv.at';
' [redacted] @lne.vlaanderen.be'; ' [redacted] @diplombel.fed.be'; ' [redacted] @economie.fgov.be';
' [redacted] @portofantwerp.com'; ' [redacted] @bg-permrep.eu'; ' [redacted] @mcit.gov.cy';
' [redacted] @mzv.cz'; ' [redacted] @um.dk'; ' [redacted] @mfa.ee'; ' [redacted] @formin.fi';
' [redacted] @developpement-durable.gouv.fr'; ' [redacted] @developpement-durable.gouv.fr';
' [redacted] @diplomatie.gouv.fr'; ' [redacted] @bmwi.bund.de'; ' [redacted] @rp-grece.be';
' [redacted] @mfa.gov.hu'; ' [redacted] @dfa.ie'; ' [redacted] @rpue.esteri.it'; ' [redacted] @mfa.gov.lv';
' [redacted] @eu.mfa.lt'; ' [redacted] @mae.etat.lu'; ' [redacted] @gov.mt'; [redacted]
' [redacted] @tno.nl'; ' [redacted] @tno.nl'; ' [redacted] @minbuza.nl';
' [redacted] @portofrotterdam.com'; ' [redacted] @taqaglobal.com'; ' [redacted] @road2020.nl';
' [redacted] @msz.gov.pl'; ' [redacted] @reper-portugal.be'; ' [redacted] @rpro.eu'; ' [redacted] @mzv.sk';
' [redacted] @gov.si'; ' [redacted] @reper.maec.es'; ' [redacted] @gov.se'; ' [redacted] @decc.gsi.gov.uk';
' [redacted] @scotland.gsi.gov.uk'; ' [redacted] @beis.gov.uk'; ' [redacted] @beis.gov.uk';
' [redacted] @fco.gov.uk'; ' [redacted] @nationalgrid.com'; ' [redacted] @mvep.hr'; ' [redacted] @mfa.no';
' [redacted] @oed.dep.no'; ' [redacted] @statoil.com'; ' [redacted] @statoil.com'; ' [redacted] @bellona.no'; ' [redacted] @sccs.org.uk';
' [redacted] @thecrownestate.co.uk'; ' [redacted] @iz-klima.de'; ' [redacted] @globalccsinstitute.com';
' [redacted] @sintef.no'; ' [redacted] @iea.org'; ' [redacted] @unece.org'; ' [redacted] @eurelectric.org';
' [redacted] @ed.ac.uk'; ' [redacted] @ccsassociation.org'; ' [redacted] @bellona.no'; ' [redacted] @iz-klima.de';
' [redacted] @ccsassociation.org'; ' [redacted] @economie.fgov.be'; ' [redacted] @portofrotterdam.com';

CC: ' [redacted] @ec.europa.eu'; [redacted] @ec.europa.eu'; [redacted] @ec.europa.eu';
[redacted] @ramboll.com'; [redacted] i@gmail.com'

Onderwerp: RE: Save the date - expert workshop PCI selection of cross-border CO2 infrastructure projects

Dear member of the Thematic Group,

Concerning yesterday's email "Save the date expert workshop PCI selection of cross-border CO2 infrastructure projects" we would like to clarify that the aim of the workshop is to **discuss the draft application template** you have received and to **collect any possible last comments** from you. The Commission subsequently approves the methodology and will inform about the further timeline of the PCI application process.

Please do not hesitate to contact me in case you need further information.

Best wishes,

ECORYS

Consultant

Competition, Industry and Energy

M +31 (0) [redacted]
[redacted] @ecorys.com

Watermanweg 44 | 3067 GG Rotterdam | The Netherlands
P.O. Box 4175 | 3006 AD Rotterdam | The Netherlands
www.ecorys.nl | <http://www.ecorys.nl/english/>

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) stimuleert Duurzaam, Agrarisch, Innovatief en Internationaal ondernemen.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. TNO accepts no liability for the content of this e-mail, for the manner in which you use it and for damage of any kind resulting from the risks inherent to the electronic transmission of messages.

The information contained in this communication is confidential, may be attorney-client privileged, and is intended only for the use of the addressee. It is the property of Abu Dhabi National Energy Company PJSC (TAQA) or one of its affiliates. Unauthorized use, disclosure or copying of this communication or any part thereof is strictly prohibited and may be unlawful. If you have received this communication in error, please notify me immediately by return email and destroy this communication and all copies thereof, including attachments.

Van: [redacted]@taqaglobal.com>
Verzonden: dinsdag 12 april 2016 15:17
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Uitnodiging + agenda NSBTF 20-21 april Berlijn
Bijlagen: Mapping European CCS Hubs NL.docx; CAR Pipeline - part of a CCS PCI.ppt; CAR Pipeline PCI Discussion Paper 20150911.docx

Opvolgingsmarkering: Opvolgen
Markeringsstatus: Gemarkeerd

OK [redacted] see you there,

I attach some relaxing reading (lots of pictures),

- input to a recent ZEP paper,
- a PCI presentation made at [redacted] final NSBTF
- and our dummy-run PCI application written for [redacted] at DG Energy.

And we made a permitting progress presentation in Venice in 2014.

http://www.co2geonet.com/UserFiles/file/Open%20Forum%202014/Presentations/Session2-2_CG.pdf

best regards
[redacted]

From: [redacted] [mailto:[redacted]@minez.nl]
Sent: dinsdag 12 april 2016 2:38
To: [redacted]
Subject: RE: Uitnodiging + agenda NSBTF 20-21 april Berlijn

Dear [redacted]

Thank you for your email! And my apologies for sending the invitation in Dutch and not English. Good to hear you will be attending the NSBTF meeting as well. [redacted] already updated me on 'the plan' and your contributions to it!

I would very much like to meet with you. Unfortunately, this week and next week are extremely busy for me. So I would like to suggest we meet up in Berlin and see if we get a chance to have a more in-depth conversation while we are there.

I'll promise I will look into your slides in more detail before heading off to Berlin!

Looking forward to meeting you there!

Kind regards,
[redacted]

Van: [redacted]@taqaglobal.com]
Verzonden: dinsdag 12 april 2016 13:58
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Uitnodiging + agenda NSBTF 20-21 april Berlijn

Dear [redacted]

Thank you for the invitation, I would like to attend in Berlin. I have been helping with the drafting of the Plan alongside [redacted]. We had a team update meeting today on the phone with representatives from Germany, UK and Norway. Sadly we have not had any input from Belgium for a while.

I would like the opportunity to spend half an hour with you, perhaps before travelling to Germany if you have some time, just to update you on the status of our (excellent) CO2 storage opportunities in [redacted]

The original plan was to start injecting in [redacted] during 2015, immediately thereafter we would start to capitalise on the new CO2 pipeline to the [redacted] platform and initiate studies of the larger [redacted] reservoir, several other depleted gas fields in the [redacted]

Previously we have regarded talking about "what's next after P18-4" as "too much info too soon". Let's get the demo done first.

As with all the best stories you get the ending you did not expect. (in this case let's hope it is just a different beginning, with [redacted])

The [redacted] is unique

- Closest to the largest and busiest European port with a dense concentration of CO2 emitting sites. Rotterdam itself is within pipeline reach of Antwerp and Duisburg.
- No other combination of European industrial/power clusters comes close. The next cluster is probably 1/10 the size in terms of tonnes/year CO2 emitted. And much more expensive to connect to any storage location.
- Underground structures that together can evaluate CO2 in all possible modes simultaneously (depleted gas field, EOR and aquifer) all from the same platform using the same pipelines.

I have the attached (very technical) presentation ready to share with NSBTF (and yourself), but I am not sure that NSBTF is the best audience.

The objective is to find a way to kickstart external research into the combined opportunity (perhaps 5Mt/year injection for 20 years) that [redacted] might offer.

This evaluation has not been done, only [redacted] has been studied in detail.

Some of us in the European CCS community refer to 2007-2016 as the lost decade, where many ideas have been moved forward, but nothing has happened, and public and political positions have not matured. I would like to try to make sure that the next ten years sees some better progress. My opinion is that EC 2020 and 2030 emissions targets are heavily under threat if not already impossible to achieve.

In my opinion CCS in Europe starts in Rotterdam/[redacted]. It is the springboard to make CCS happen.

OK, marketing over,

I am available this week Wednesday, Friday and next Monday if you have an empty timeslot. Otherwise I look forward to seeing you in Berlin next week.

Best regards
[redacted]

From: [redacted] @minez.nl]

Sent: dinsdag 12 april 2016 12:02

To: [redacted]

Subject: Uitnodiging + agenda NSBTF 20-21 april Berlijn

Beste allen,

[redacted]
Met een aantal van jullie heb ik inmiddels al kennis gemaakt.

Zoals jullie ook van [redacted] gewend waren, stuur ik jullie bij deze de uitnodiging en de agenda door van de aankomende NSBTF bijeenkomst, welke op 20-21 april plaatsvindt in Berlijn. Excuses voor de late berichtgeving hierover!

Het grootste deel van de meeting zal besteedt worden aan het bespreken van het *NSBTF Strategic Regional Plan on CCS Transport Infrastructure*. Momenteel wordt hier aan gewerkt door een aantal leden van het NSBTF. Een draft versie van dit plan zal begin volgende week ook aan jullie worden rondgestuurd.

Graag verneem ik van jullie indien jullie aanwezig willen zijn bij de NSBTF meeting. Ik zal jullie namen dan doorgeven aan de organisatie.

Alvast bedankt!

Met vriendelijke groeten,

Senior Beleidsmedewerker

.....
Ministerie van Economische Zaken

Directie Energie & Innovatie

Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag

Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M (06) [redacted] E [redacted]@minez.nl

www.rijksoverheid.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

The information contained in this communication is confidential, may be attorney-client privileged, and is intended only for the use of the addressee. It is the property of Abu Dhabi National Energy Company PJSC (TAQA) or one of its affiliates. Unauthorized use, disclosure or copying of this communication or any part thereof is strictly prohibited and may be unlawful. If you have received this communication in error, please notify me immediately by return email and destroy this communication and all copies thereof, including attachments.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

The information contained in this communication is confidential, may be attorney-client privileged, and is intended only for the use of the addressee.

It is the property of Abu Dhabi National Energy Company PJSC (TAQA) or one of its affiliates. Unauthorized use, disclosure or copying of this communication or any part thereof is strictly prohibited and may be unlawful. If you have received this communication in error, please notify me immediately by return email and destroy this communication and all copies thereof, including attachments.

			2014	2013	2012
1	Rotterdam	Nederland	444,7	440,5	441,5
2	Antwerpen	België	199,0	190,8	184,1
3	Hamburg	Duitsland	145,7	139,0	130,9
4	Novorossiysk ¹⁾	Rusland	122,3	112,9	117,4
5	Amsterdam	Nederland	97,8	95,8	94,3
6	Algeciras	Spanje	95,0	85,9	83,3
7	Marseille	Frankrijk	78,5	80,0	85,6
8	Bremerhaven	Duitsland	78,3	78,8	84,0
9	Ust-Luga	Rusland	75,7	62,6	46,8
10	Valencia	Spanje	67,0	64,6	65,7
11	Le Havre	Frankrijk	66,9	67,2	63,5
12	St. Petersburg	Rusland	61,2	58,0	57,8
13	Grimsby/Immingham *)	Verenigd Koninkrijk	59,4	62,6	60,1
14	Trieste	Italië	57,0	56,6	49,2
15	Constantza	Roemenië	55,6	55,1	50,6
16	Primorsk	Rusland	53,7	63,8	74,8
17	Genua	Italië	51,0	48,5	50,2
18	Duinkerken	Frankrijk	47,1	43,6	47,6
19	Barcelona	Spanje	45,3	41,5	41,5
20	Londen	Verenigd Koninkrijk	44,5	43,2	43,7

CCS potential in the vicinity of the Rotterdam CO₂ Hub (50km)

There are multiple CO₂ sources in the Port of Rotterdam, some (Shell and Abengoa) already capturing and exporting CO₂ to supply greenhouses. www.OCAP.nl

The Port of Rotterdam and The Rotterdam Climate Initiative with Deltalinqs and DCMR track the largest sources in the Rotterdam area and have been promoting the need for an infrastructure network.

<http://www.rotterdamclimateinitiative.nl/documents/RCI-CCS-ExecSumm.pdf>

<http://www.rotterdamclimateinitiative.nl/documents/CO2%20network%20approch.pdf>

Current Port of Rotterdam emissions are around 30 million tonnes/year, increasing with the two new coal fired power plants of Uniper (E.ON) and ENGIE (GDF SUEZ). ECN have generated a forecast of the CO₂ emissions out to 2030; <http://www.ecn.nl/docs/library/report/2013/e13019.pdf>

Transport Corridors to the Rotterdam CO₂ Hub

Rotterdam is located;

- 100km by pipeline from Antwerp
- 200km by sea from Antwerp
- 230km by barge or pipeline from Duisburg
- 600km by sea from Hamburg
- 500km by sea from Le Havre

There are existing pipeline corridors between Antwerp and Rotterdam and between the industrialised Rhein/Ruhr region and Rotterdam.

Barge transport is possible from Duisburg and ship transport is straightforward from Antwerp, Hamburg and Le Havre. Pipeline transport from Hamburg or Le Havre would not be practical or cost effective.

Projects of Common Interest can either increase the capacity of flow by building infrastructure that crosses a border or increases the capacity of flow as a result of construction in a single country.

Eligible projects could be;

- A pipeline between Antwerp and Rotterdam
- A pipeline between Duisburg and Rotterdam
- A CO₂ gathering system in Antwerp, Duisburg, Le Havre, Hamburg or Rotterdam
- Buffer storage and loading/unloading facilities at Antwerp, Duisburg, Le Havre, Hamburg or Rotterdam
- A pipeline network to the first few offshore storage locations, (excluding injection infrastructure on platforms, which is not eligible).

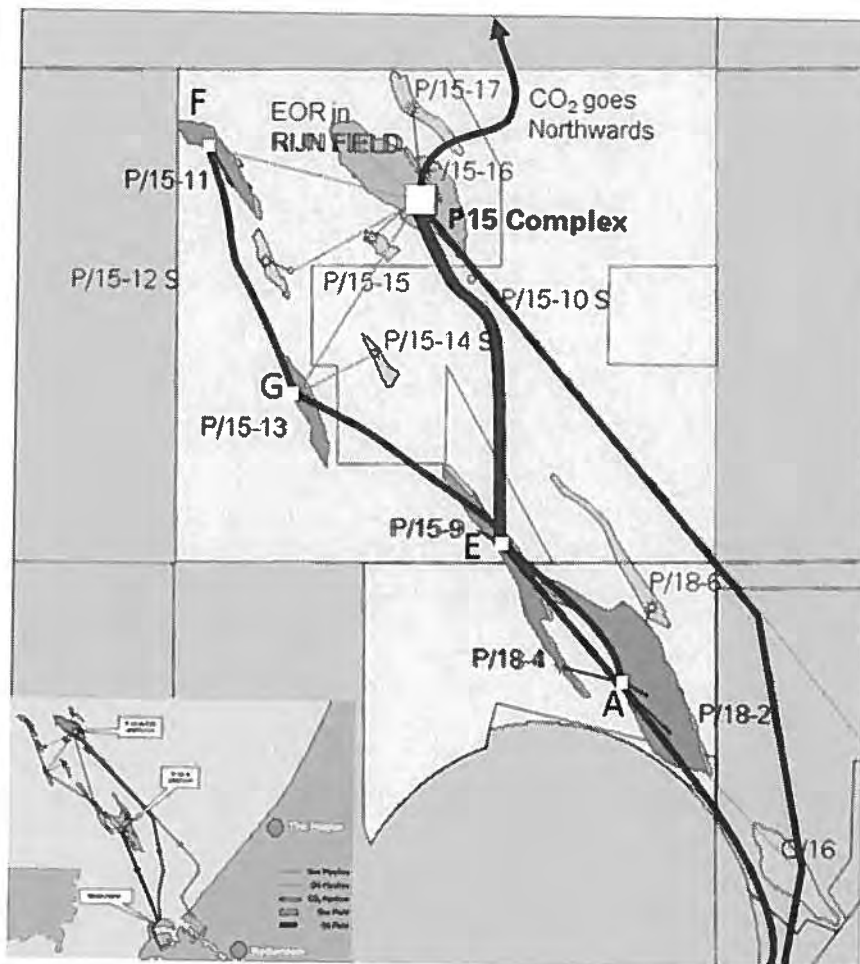
Or any combination of these.

CCS opportunities in the wider region

As an aspiration, imagine that by 2030 it would be possible to capture 10 million tonnes CO₂/year in the Rotterdam area and transport to Rotterdam another 5 million tonnes CO₂/year each from Antwerp, Hamburg and Duisburg and another 2 million tonnes CO₂/year from Le Havre. This would require investment in multiple export pipelines, buffer storage and tanker loading facilities for exporting to Rotterdam, UK and Norwegian hubs.

Transport options from the Rotterdam CO₂ hub to the first CO₂ Storage sites and their storage potential

but there may be more capacity available in the Rijn oil field, as well as in nearby aquifer structures. Much more storage capacity lies North and East in more than 100 depleted NL gas fields and aquifer structures, but the long term storage of European CO₂ requires a combination of long distance pipeline transport beyond NL and a fleet of CO₂ tankers.

The Netherlands has a long history of oil and gas production. Many companies are involved in all aspects of the industry. The Netherlands has deep research experience in oil and gas production and CCS. The Netherlands is a logical place to start delivering CCS.

Van: [redacted]@tatasteel.com>
Verzonden: donderdag 31 augustus 2017 14:48
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: CCS-projectvoorstel Tata Steel in IJmuiden
Bijlagen: CCS-Projectvoorstel Tata Steel in IJmuiden.pdf; 240817 HIsarna CCS Demo Project Prospectus (Short Note Ref. Source - 171....pdf

Beste [redacted]

Bijgaand stuur ik je het CCS-projectvoorstel van Tata Steel in IJmuiden. In de bijlage vind je naast het projectvoorstel ook een uitgebreide project prospectus welke door onze R&D afdeling samengesteld is over HIsarna en CCS.

Verneem graag of alles in goed orde is ontvangen, en eventueel al mogelijke informatie over de vervolgstappen. Mochten er nog aanvullende vragen zijn dan verneem ik dat uiteraard graag.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
[redacted]
Public Affairs Adviseur

Tata Steel Nederland B.V.

[redacted]
[redacted]
[redacted]@tatasteel.com
www.tatasteeleurope.com

Follow us:

This transmission is confidential and must not be used or disclosed by anyone other than the intended recipient. Neither Tata Steel Europe Limited nor any of its subsidiaries can accept any responsibility for any use or misuse of the transmission by anyone.

For address and company registration details of certain entities within the Tata Steel Europe group of companies, please visit <http://www.tatasteeleurope.com/entities>

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 13 september 2017 12:15
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: Re: CCS-projectvoorstel Tata Steel in IJmuiden

Beste [redacted]

Veel dank voor het toesturen van de informatie! Het geeft ons een goed beeld van de mogelijkheden voor CO2 afvang bij Tata in IJmuiden en de rol die jullie in CCS willen spelen.

Zoals we al aangaven eerder deze zomer, zijn we momenteel de mogelijkheden voor CCS aan het inventariseren. Eventuele vervolgstappen zullen grotendeels afhankelijk zijn van nieuw kabinet en kan ik op dit moment daarom nog niets over zeggen.

Wel zou ik jullie willen uitnodigen om actief aan te sluiten bij de routekaart CCS!

Bij deze de bevestiging dat het goed is ontvangen.

Met vriendelijke groeten,

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 31 aug. 2017 om 14:48 heeft [redacted] [@tatasteel.com](mailto:[redacted]@tatasteel.com) het volgende geschreven:

Beste [redacted]

Bijgaand stuur ik je het CCS-projectvoorstel van Tata Steel in IJmuiden. In de bijlage vind je naast het projectvoorstel ook een uitgebreide project prospectus welke door onze R&D afdeling samengesteld is over Hlsarna en CCS.

Verneem graag of alles in goed orde is ontvangen, en eventueel al mogelijke informatie over de vervolgstappen. Mochten er nog aanvullende vragen zijn dan verneem ik dat uiteraard graag.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
 Public Affairs Adviseur
Tata Steel Nederland B.V.

T: +31 ([redacted])

M: +31 (0) [redacted]

E: [redacted] [@tatasteel.com](mailto:[redacted]@tatasteel.com)

www.tatasteeleurope.com

Follow us:

This transmission is confidential and must not be used or disclosed by anyone other than the intended recipient. Neither Tata Steel Europe Limited nor any of its subsidiaries can accept any responsibility for any use or misuse of the transmission by anyone.

For address and company registration details of certain entities within the Tata Steel Europe group of companies, please visit <http://www.tatasteeleurope.com/entities>

[REDACTED]

Van: [REDACTED]@uniper.energy>
Verzonden: vrijdag 17 maart 2017 17:14
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: CCU projecten Uniper - inventarisatie beleidsondersteuning
Bijlagen: 170314 RVO-Uniper CCU project analysis.pdf

Dag [REDACTED]

Afgelopen dinsdag was Uniper op bezoek bij RVO ([REDACTED]), om te spreken over CCU projecten en potentiële ondersteuning (zie bijlage voor de vertrouwelijke ppt).

Voortbordurend op ROAD, analyseert Uniper namelijk welke opties er in de Rotterdamse haven zijn om CO2 te benutten voor de productie van materialen, bouwstoffen of brandstoffen. Op dit moment hebben we een aantal cases in kaart gebracht, waarvan wij denken dat ze technisch realistisch zijn.

Graag zouden we in navolging van het gesprek bij RVO met jou en/of andere collega's verder willen spreken over de beleidsontwikkelingen rondom CC(U)S en potentiële ondersteuning daarbij.

Heb je binnenkort tijd om daar met ons over te spreken?

Vriendelijke groet,
[REDACTED]

[REDACTED]

T: +31 6 [REDACTED] + 31 6 [REDACTED]
E: [REDACTED]@uniper.energy
I: www.benelux.uniper.energy

Uniper Benelux N.V.
Capelseweg 400
3068 AX Rotterdam

Consider the environment. Please don't print this e-mail unless you really need to.

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 5 april 2017 17:19
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: Re: CCU projecten Uniper - inventarisatie beleidsondersteuning

Hoi [redacted]

Dank voor je antwoord. Deze week gaat mij helaas niet lukken. Ik zit morgen de hele dag in een bijeenkomst en op vrijdag ben ik vrij.

Zou je anders opties kunnen doorgeven voor de komende twee weken? Dan ga ik mijn best doen.

Verder ben ik eigenlijk wel benieuwd hoe dit zich verhoudt met ROAD. I spreek [redacted] namelijk regelmatig en weet ook dat er wordt gekeken naar verdere verduurzaming van de centrale en de verkenning van de mogelijkheden om CO2 landinwaarts te brengen. Is jullie presentatie in aanvulling daarop?

Ik wil inderdaad graag iemand van het team verduurzaming industrie laten aansluiten, had hen ook al gevraagd. Goed dat je zelf ook [redacted] hebt benaderd.

Groeten,
[redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPad

> Op 5 apr. 2017 om 16:56 heeft [redacted] <[redacted]@uniper.energy> het volgende geschreven:

> Hallo [redacted]

>

> Bedankt voor je reactie. Laten we eerst even bellen. Ik ben deze week donderdagmiddag beschikbaar van af 14:30 uur en vrijdag van af 11 am tot 3 pm. Ik hoop dat dat schikt.

> Mijn telefoon nummer is 06-[redacted]

>

> P.S. Ik heb [redacted] al benaderd, dus de vraag kan ook nog uit een andere hoek komen.

>

> Groet,

> [redacted]

>

>

> -----Original Message-----

> From: [redacted] <[redacted]@minez.nl>

> Sent: woensdag 5 april 2017 16:23

> To: [redacted]

> Cc: [redacted]

> Subject: Re: CCU projecten Uniper - inventarisatie beleidsondersteuning

>

> Ok, bedankt en dan wacht ik het af.

>

> [redacted]

>

> Groeten,

> [redacted]

>

> Verstuurd vanaf mijn iPad

>

>> Op 5 apr. 2017 om 11:35 heeft [redacted] <[redacted]@uniper.energy> het volgende geschreven:

>>

>> Hai [redacted]

>>

>> Ik zal [redacted] (cc) even vragen om nieuwe datavoorstellen te geven, [redacted]

[redacted]

>>

>> @ [redacted] kun jij enkele datumvoorstellen mailen naar [redacted] ?
>>
>> Vriendelijke groet,
>> [redacted]
>>
>>
>>
>>
>> -----Original Message-----
>> From: [redacted]@minez.nl]
>> Sent: woensdag 29 maart 2017 20:32
>> To: [redacted]
>> Subject: CCU projecten Uniper - inventarisatie beleidsondersteuning
>>
>> Hoi [redacted]
>>
>> Goed dat je de vaart er in houdt ;)
>>
>> Ik kan helaas geen van onderstaande data. Woensdag zit ik hele dag in Brussel, Donderdag hele dag in stakeholdersbijeenkomst en vrijdags ben ik vrij. Maandagmiddag ook al afspraken staan.
>>
>> Hoe zitten jullie de week er op?
>>
>> Anders moet ik kijken of iemand anders kan gaan in plaats van mijzelf.
>>
>> Groeten,
>> [redacted]
>>
>> Verstuurd vanaf mijn iPad
>>
>> Op 29 mrt. 2017 om 15:47 heeft [redacted] [\[redacted\]@uniper.energy](mailto:[redacted]@uniper.energy)>> het volgende geschreven:
>> Dag [redacted]
>>
>> Laat ik een voorzet doen obv onze agenda's: zou één van deze data je uitkomen voor een inventariserend gesprek? Wellicht kunnen we dan op een later moment een diepgaander gesprek met ook andere collega's erbij organiseren.
>>
>>
>> - Maandag 3 April na 13:00 uur
>>
>> - Woensdag 5 April na 13:00 uur
>>
>> - Donderdag 6 April na 14:30 uur
>>
>> - Vrijdag hele dag
>>
>> Vriendelijke groet,
>> [redacted]
>>
> Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
> De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.
>
> This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
> The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.
>

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 29 maart 2017 20:32
Aan: [redacted]
Onderwerp: Re: CCU projecten Uniper - inventarisatie beleidsondersteuning

Hoi [redacted]

Goed dat je de vaart er in houdt ;)

Ik kan helaas geen van onderstaande data. Woensdag zit ik hele dag in Brussel, Donderdag hele dag in stakeholdersbijeenkomst en vrijdag ben ik vrij. Maandagmiddag ook al afspraken staan.

Hoe zitten jullie de week er op?

Anders moet ik kijken of iemand anders kan gaan in plaats van mijzelf.

Groeten,

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 29 mrt. 2017 om 15:47 heeft [redacted] [@uniper.energy](mailto:[redacted]@uniper.energy) het volgende geschreven:

Dag [redacted]

Laat ik een voorzet doen obv onze agenda's: zou één van deze data je uitkomen voor een inventariserend gesprek? Wellicht kunnen we dan op een later moment een diepgaander gesprek met ook andere collega's erbij organiseren.

- Maandag 3 April na 13:00 uur
- Woensdag 5 April na 13:00 uur
- Donderdag 6 April na 14:30 uur
- Vrijdag hele dag

Vriendelijke groet,

[redacted]

From: [redacted]
Sent: vrijdag 24 maart 2017 10:34

To: 'I [redacted]
Subject: RE: CCU projecten Uniper - inventarisatie beleidsondersteuning

Hi [redacted]

Had je toevallig al naar de agenda's kunnen kijken voor enkele geschikte data?

Er zit hier enige druk op de ketel van het project, dus als het nog op korte termijn zou lukken om een afspraak te maken dan heel graag!

Vriendelijke groet,

[redacted]

From: [redacted] [@minez.nl](mailto:[redacted]@minez.nl)

Sent: dinsdag 21 maart 2017 8:53

To: [redacted]

Subject: RE: CCU projecten Uniper - inventarisatie beleidsondersteuning

Hoi [redacted]

Dank voor je email.

Prima wanneer jullie keertje langs komen om jullie plannen te bespreken. Ik zal binnenkort een aantal data-opties doorsturen. Naast mijzelf is het denk ik goed wanneer er nog anderen aanschrijven namelijk. Moet even navragen wie precies. Tot binnenkort dus!

Groeten,

Van: [redacted]@uniper.energy]

Verzonden: vrijdag 17 maart 2017 17:14

Aan: [redacted]

Onderwerp: CCU projecten Uniper - inventarisatie beleidsondersteuning

Dag [redacted]

Afgelopen dinsdag was Uniper op bezoek bij RVO ([redacted]), om te spreken over CCU projecten en potentiële ondersteuning (zie bijlage voor de vertrouwelijke ppt). Voortbordurend op ROAD, analyseert Uniper namelijk welke opties er in de Rotterdamse haven zijn om CO2 te benutten voor de productie van materialen, bouwstoffen of brandstoffen. Op dit moment hebben we een aantal cases in kaart gebracht, waarvan wij denken dat ze technisch realistisch zijn.

Graag zouden we in navolging van het gesprek bij RVO met jou en/of andere collega's verder willen spreken over de beleidsontwikkelingen rondom CC(U)S en potentiële ondersteuning daarbij. Heb je binnenkort tijd om daar met ons over te spreken?

Vriendelijke groet,

[redacted]

[redacted]

[redacted]

T: +31 6 [redacted]

[redacted]@uniper.energy

I: www.benelux.uniper.energy

Uniper Benelux N.V.

Capelseweg 400

3068 AX Rotterdam

Consider the environment. Please don't print this e-mail unless you really need to.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[REDACTED]

Van: [REDACTED] vnci.nl>
Verzonden: vrijdag 1 april 2016 9:59
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: stukken CCS bijeenkomst vorig jaar
Bijlagen: CATO Workshop ACT-CCS - notes of the workshop at Ecofys 8 Sept 2015; CCS-brief aan Minister Kamp: stand van zaken; 'CCS Position Paper': online beschikbaar

Hoi [REDACTED]

Leuk om gisteren even samen te lunchen en bij te praten. Bijgevoegd wat stukken die ik van de bijeenkomst vorig jaar waar ik aan refereerde heb teruggevonden.

Groeten en alvast een fijn en zonnig weekend

[REDACTED]

Van: [redacted]@ecofys.com>
Verzonden: woensdag 11 november 2015 13:47
Aan: [redacted]@airliquide.com; [redacted]@airliquide.com;
 [redacted]@airproducts.com; [redacted]@airproducts.com;
 [redacted]@akzonobel.com; [redacted]@anthonyveder.com;
 [redacted]tno.nl; [redacted]@rwe.com; [redacted]@stichtingborg.nl;
 [redacted]@energyvalley.nl; [redacted]@ocap.nl; [redacted] (VNCI);
 [redacted]@vnoncw-mkb.nl; [redacted]@vopak.com;
 [redacted]@yara.com; [redacted]@airliquide.com;
 [redacted]@avr.nl; [redacted]@dcmr.nl;
 [redacted]@gdfsuezep.nl; [redacted]@exxonmobil.com;
 [redacted]s@gdfsuez.nl; [redacted]@exxonmobil.com;
 [redacted]gasterra.nl; [redacted]@rotterdam.nl;
 [redacted]@nl.lindegasbenelux.com; [redacted]@natuurenmilieu.nl;
 [redacted]@SABIC-europe.com; [redacted]@heidbergcement.com;
 [redacted]@ocap.nl;
 [redacted]@aebamsterdam.nl; [redacted]@shell.com; [redacted]@ocap.nl;
 [redacted] (tatasteel); hans.knippels@dcmr.nl; [redacted]
 [redacted]taqaglobal.com);
 [redacted]@road2020.nl; Keilman, [redacted]@energie-nederland.nl; [redacted]

CC:

Onderwerp: CCS-brief aan Minister Kamp: stand van zaken

Beste mensen,

Bij deze een update omtrent de CCS-brief naar Minister Kamp.

Na uitgebreid beraad heeft de groep die het initiatief heeft genomen om de CCS-brief op te stellen besloten deze niet naar Minister Kamp te sturen. In de discussies met vele partijen is het beeld ontstaan dat CCS in algemene zin moet worden ondersteund en belangrijk is voor het klimaatbeleid. Echter in de uitwerking blijkt vooralsnog verschillen in inzicht te zijn. Verschillende partijen hebben daarom – om zeer uiteenlopende redenen – besloten de brief niet te ondertekenen.

Als alternatief wordt aan [redacted] (Ministerie van EZ, verantwoordelijk voor het Energierapport) de 'Position Paper CCS' toegestuurd die is opgesteld door Ecofys in samenwerking met de werkgroep 'Position Paper'. Dit document wordt vergezeld met een brief waarin om meer urgentie wordt gevraagd bij de ontwikkeling van CCS.

Met vriendelijke groeten, mede namens de werkgroep,

[redacted]

Met vriendelijke groet/With best regards,

Principal Consultant

Ecofys

Kanaalweg 15-G | 3526 KL Utrecht | The Netherlands

T: +31 (0)30 [redacted] | F: +31 (0)30 [redacted]
M: +31 (0)6 [redacted]
E: [redacted]@ecofys.com | I: www.ecofys.com

30 years at the forefront of energy and climate solutions **ECOFYS** 30th anniversary logo

Please consider the environment before printing this message.

IMPORTANT: Any information contained in this e-mail (and any attachments) is intended exclusively for the addressee(s) and may contain confidential and/or privileged information. Any disclosure, reproduction, dissemination, distribution or use by a party other than the addressee(s) is strictly prohibited. If you are not the intended recipient, please notify the sender as soon as possible and delete any copies. We reject any liability for the improper, incomplete or delayed transmission of the information contained in this message, as well as for damages resulting from this e-mail message. We cannot guarantee that the message received by you has not been intercepted by third parties and/or manipulated by computer programs used to transmit messages and viruses.